

Tito: »Prepričan sem, da bomo premagali vse težave, ki so še pred nami!«

4. maja letos je minilo sedem let od smrti Josipa Broza-Tita.

Septembra 1975 je tovariš Tito zadnjikrat obiskal našo delovno organizacijo, ki po njem od svojega nastanka nozi naziv »Titovi zavodi Litostroj«. Takrat smo v Litostroju proslavljali 25. obletnico samoupravljanja in ob tej priložnosti smo tudi odkrili spominsko obeležje razvoja samoupravljanja, naš najvišji gost pa je med burnim pozdravljanjem množice delavcev Litostroja ter prebivalcev Ljubljane dejal:

»Smo ljudstvo sposobno ustvarjati. V zadnjem obdobju smo iz Jugoslavije ustvarili takšno deželo, o kateri naši ljudje še sanjati niso mogli. Predvsem je to enotna država, vsi naši narodi so enotni. Druga pomembna stvar pa je, da je naš mladi delavski razred po vojni rasel skupaj z nami; naš delavski razred se je, tako kot se je bojeval med vojno, tudi po vojni bojeval na področju industrializacije naše države. Prepričan sem, da bomo premagovali vse težave, ki so še pred nami. Dragi prijatelji, vsem vam želim veliko uspeha.«

Res vznesene in optimistične besede, katere marsikateri naši delavci, ki so prisostvovali slovesnosti, še danes pomnijo.

Vendar pa so te besede, izgovorjene pred slabimi dvanajstimi leti, tudi takšne, da jih tovariš Tito, ki je užival velik ugled tudi zaradi svoje odločnosti in kritičnosti tako v besedah kot v dejanjih, v današnjem času ne bi ponovil.

Kajti kot je tistega dne ponosno poudaril, da smo iz Jugoslavije ustvarili takšno deželo, o kateri še sanjati nismo mogli, pa lahko danes iz dneva v dan ugotovljamo, da takratna resničnost prihaja danes v vse večje nasprotje. In tako kot se je zdel tiste dni neverjeten naš uspeh in napredek, se nam danes zdi neverjetno, da smo v tako kratkem času prešli vse to dobro in lepo

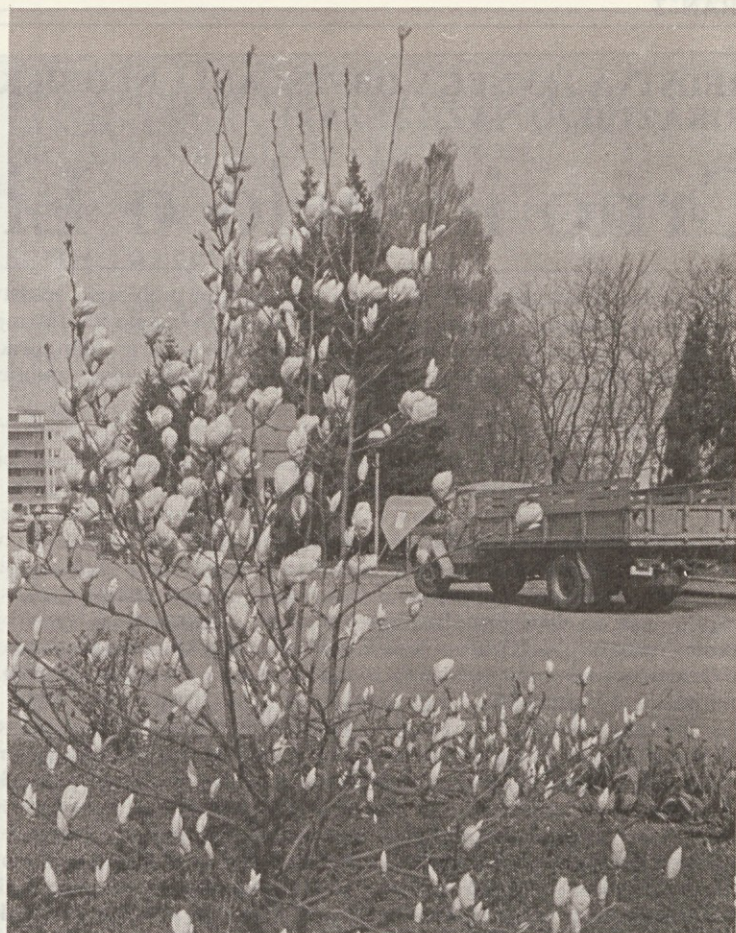
ter spremenili v globoko gospodarsko in družbeno krizo.

Slovesen in spodbuden ton, s katerim je takrat govoril zbranim, bi danes zamenjale odločne in kritične zahteve, s katerimi je znal za čas svojega dolgoletnega in uspešnega vodenja države nemalokrat in v pravem času na pravem mestu udariti. Tudi Litostroj, Titovi zavodi glede na trenutni položaj in negotove obete, ne bi bil izjema.

Kot je že pred več kot dvajsetimi leti množicam na zborovanju v Splitu povedal: »Mnogi se do naše skupnosti neodgovorno obnašajo. Še vedno imamo razne megalomanske investicijske načrte. Dogovorili smo se, da ne bomo več dovolili naložb brez kritja... Ponemokod že imamo takšna in drugačna podjetja, ki jih bo treba jutri zapreti... Nočem vas zdaj pozivati k varčevanju. Koga sploh naj pozivamo? Mar tistega delavca, ki še za vsakdanje življenje nima dovolj?... Naj takšen vodilni, ki ne dela, kot je treba, ki ne dela najprej v interesu delovnega kolektiva, tistih, ki ustvarjajo — s tem pa tudi v interesu vse naše skupnosti, odide iz kolektiva s svojega položaja? To so stvari, ki jih moramo popravljati... Ne glede na obstoj republik kot delov naše federativne skupnosti moramo imeti enotno tržišče. S tem v zvezi se ne more in ne sme špekulirati. Kajti to izziva politično nezadovoljstvo in šovinizem...«

Nekaj pa je vseeno v tem zadnjem Titovem govoru v naši delovni organizaciji, kar še dandanes ohranja svojo polno težo in ki nam mora biti vodilo v tem nekoliko težjem obdobju: »PREPRIČAN SEM, DA BOMO PREMAGALI VSE TEŽAVE, KI SO ŠE PRED NAMI.« Pred dvanajstimi leti so tem Titovim besedam Litostrojčani navdušeno ploskali, danes pa je na nas, da jih uresničimo v praksi, da se spopademo s težavami in jih premagamo.

t. š.

Pomlad sredi Litostroja. (Foto: t. š.)

Dva žerjava za Alžirijo

Kljub ostri konkurenci na mednarodni licitaciji je Litostroj s svojo ponudbo, ki je bila po tehnični in komercialni plati absolutno najboljša, dobil posel za dobavo dveh mostnih dvigal večjih zmogljivosti Alžiriji.

Vrednost posla, za katerega je predvidena končna dobava februarja 1988, znaša 1.100.000 dolarjev.

Dvigala bomo v celoti, od projekta do končne dobave, izdelali sami in iz domačih materialov, imeli pa bomo tudi nadzor na terenu.

Poudariti velja tudi izredno pomembnost naročila ter uveljavitve na zahtevnem alžirskem tržišču, katerega v precejšnji meri obvladujejo francoski proizvajalci. Za nas pa predstavlja tudi veliko zadolžitev, da ga izvedemo v dogovorjenem roku, saj lahko uspešna izvedba tega posla vodi k nadaljnjemu in širšemu sodelovanju ter prodoru ne le na alžirsko temveč tudi na tržišča ostalih severnoafriških dežel.

t. š.

Gospodarjenje v prvem četrtletju 1987

Prvi del najtežjega gospodarskega leta v zgodovini Litostroja je za nami in zgodilo se je prvič, da moramo tudi mi priznati premoč rdečih števil in prikazati najbolj neljubi podatek bilance, to je izgubo.

Kljub izrednim ukrepom, ki jih izvajamo že celo leto, nam zaradi povečevanja obresti, podražitev materiala, premajhnih prilivov od realizacije ter zaradi drugih notranjih in zunanjih vplivov vedno bolj narašča nelikvidnost ter blokada žiro računa, kar posledično vpliva na izplačilo osebnih dohodkov.

Iz tedenskih analiz dinamičnih planov fakturiranja in prejetih faktur za dobavljeni material ugotovljamo določen napredek pri usklajevanju finančnih prihodkov in odhodkov, ki pa so kljub temu še vedno v prevelikem razkoraku, da bi pokrila vse stroške, ki nastajajo in se zaradi tega tudi višina blokade žiro računa stalno povečuje.

Predsanacijski ukrepi, ki naj odpravijo likvidnostne težave, počasi prihajajo do veljave, vendar bo ta proces trajal precej časa, predno se uskladijo nesorazmerja.

Ukrepi za sanacijo razmer so rigorozni in bomo vsi skupaj občutili težo

Poslovanje v prvem četrtletju je bilo količinsko po posameznih blagovnih skupinah naslednje:

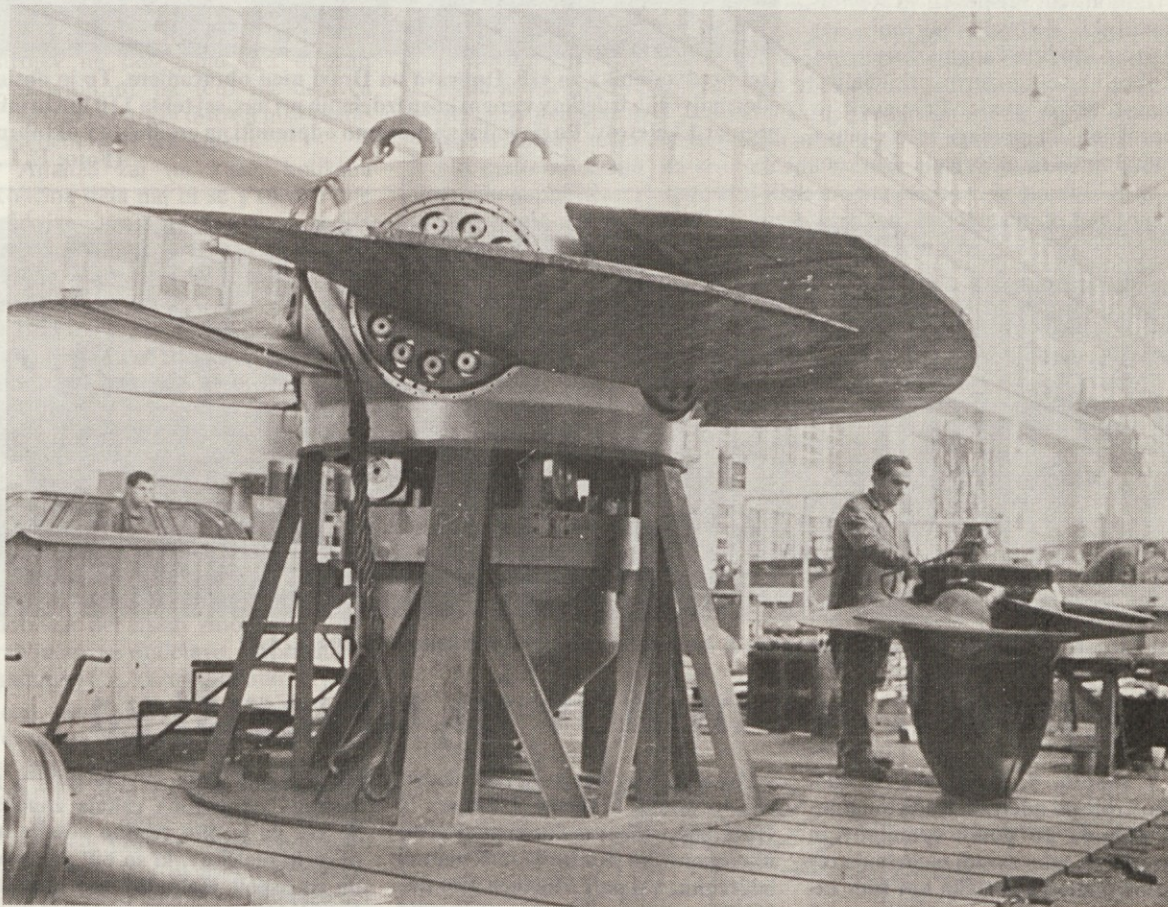
Blagovna skupina	EM	plan 1987	četrtl. real.	indeks
Turbine	ton	2.850	230	8
Črpalke	ton	900	140	16
Žerjavi	ton	1.150	309	27
Reduktorji	ton	1.250	267	21
Cementarne	ton	300	48	16
Diesel motorji	ton	300	106	35
Strojni deli	ton	300	121	41
Male elektrarne	ton	200	4	2
Transportna vozila	ton	5.000	1.021	20
Preoblikovalna oprema	ton	4.700	1.150	25
Ulitki blagovne proizvodnje	ton	4.600	846	18
Kisik	ton	—	130	—
Skupaj:	ton	21.550	4.372	21

delovni proces, znižali stroške, skrajšali dobavne roke, izboljšali kvaliteto proizvodov, povečali produktivnost, selekcionirali blagovne skupine (izločili nerentabilne) in prešli na neke nove programe, ki bi bili rentabilni in izvozno zanimivi.

Pri analiziranju vzrokov nerentabilnosti po blagovnih skupinah moramo poiskati vsa odstopanja, ki nastajajo od prodaje proizvodov po prenižkih cenah, previsokih stroških nabavljenega materiala, ki bi smel znašati povprečno le okrog 36%

cene proizvodov (dolgoletna povprečja), mnogo predragega proizvodnega procesa po tozdi, prevelike režije v tozdi in skupnih službah ter drugih odstopanj od rentabilnega poslovanja.

(Dalje na 2. strani)

V maju sta bila istočasno v montažni dvorani velikan za HE Mostar s premerom 4 m in veliko manjši Kaplanov gonilnik za HE Banieya, ki pa ima še vedno spoštljiv premer 1,6 m. Ob tej primerjavi pa lahko omenimo, da bomo v

kratkem lahko videli tudi gonilnik za HE Dubrava, ki bo s premerom 5,5 m največji gonilnik doslej izdelan v Litostroju. Gonilnik za Dubravo bo toliko večji od mostarskega kot je ta sedaj od gonilnika za Banieyo. (Foto: E. L.)

SREDSTVA JAVNEGA OBVEŠČANJA NEOBJEKTIVNO IN POTENCIRANO PRIKAZUJEJO NAŽE TEŽAVE

Črno in belo o Litostroju

Ko številni litostrojski delavci v zadnjem obdobju prebiramo sredstva javnega obveščanja in v njih prispevke o težavah, ki jih imamo v Litostroju, se ne moremo izogniti vtisu, da so prispevki neobjektivno (črno-belo) prikazovanje razmer in težav, s katerimi se srečujemo v Litostroju v zadnjem obdobju.

Tako je Delavska enotnost (naš delavski časopis) v številki 9 — 6. marca 1987 z »bombastičnim« n naslovom »Velikanu so se zašibila kolena«, in nadnaslovom »Litostroj je zašel v velike likvidnostne škrpce«, kar pa je le vrh velike gore drugih slabosti, tako neobjektivno prikazala razmere v Litostroju, kot da je v danih razmerah preprosto zrel za odpis. Niti malo ni avtor prispevka prislusnil besedam generalnega direktorja, ko je obrazložil osnovne motive, ki so pahnili Litostroj v težave. To pa so predvsem dolgovi Iraka (skoraj 30 milijonov dolarjev) za projekt Haditha in Kirkuk, interventni zakon, ki je močno prizadel delovne organizacije z daljšim ciklusom proizvodnje kot je naša, strahovito naraščanje cen materiala, storitev in uvoza, nenormalne obresti za najete kredite za pripravo proizvodnje in izvoza itd. Ta dejstva, ki so pogojevala, da so se potencirale tudi naše notranje slabosti, so objektivna osnova za ocenjevanje razmer v Litostroju. Pri tem svojih slabosti ne skrivamo in se z njimi vsestransko spopadamo. Kljub prizadevanjem pa je jasno, da litostrojski delavci ne bodo mogli sami s svojim rezultatom pokriti izpada plačil iz Iraka, ker ta denar preprosto manjka v celotnem prihodku, dohodku, akumulaciji in je torej glavni vzrok naše nelikvidnosti.

Litostroj se je v svojih 40 letih obstoja uveljavil doma in v 75 državah v svetu z velikim trudom in lastnim znanjem in ga ne more spraviti ob ugled naš »delavski časopis« Delavska enotnost. Lahko pa ugotovimo, da je naše ime doma in v svetu močno prizadeto, saj je dosti lažje podirati ugled in tradicijo 4600-članskega kolektiva, kot pa ju s težkim delom in znanjem desetletja graditi.

Podoben prispevek z naslovom »Se slon lahko spremeni v mačka« in nadnaslovom »V Litostroju razsaja nelikvidnost« je 11. aprila objavilo Delo v sobotni prilogi novinarja Igorja Guzelja.

Tudi ob tem prispevku so številni litostrojski delavci ogorčeni, saj preprosto tudi ta zanemari osnovne vzroke, ki so Litostroj pripeljali v sedanje težko stanje. Prispevek je pripravljen na podlagi intervjuja z generalnim direktorjem Mirkom

Jančigajem in pričakovati bi bilo precizna vprašanja novinarja in še preciznejše odgovore generalnega direktorja. Kdor med našimi delavci je prispevek prebral je lahko ugotovil, da gre za dokaj neokusen komentar o razmerah v Litostroju, pobarvan z nekaterimi tendencioznimi motivi, ki nimajo nič skupnega z Litostrojem. Prispevek v Delu za večino litostrojskih delavcev ni sprejemljiv, saj morajo s težkim delom v izredno neugodnih gospodarskih razmerah v domovini in še posebno na svetovnem tržišču, kamor tudi letos pošiljajo nad 50% svoje proizvodnje, trdo prislužiti svoj kruh. Litostroj je po lanskem podatkih največji izvoznik v Šiški z največjo pozitivno izvozno-uvozno bilanco.

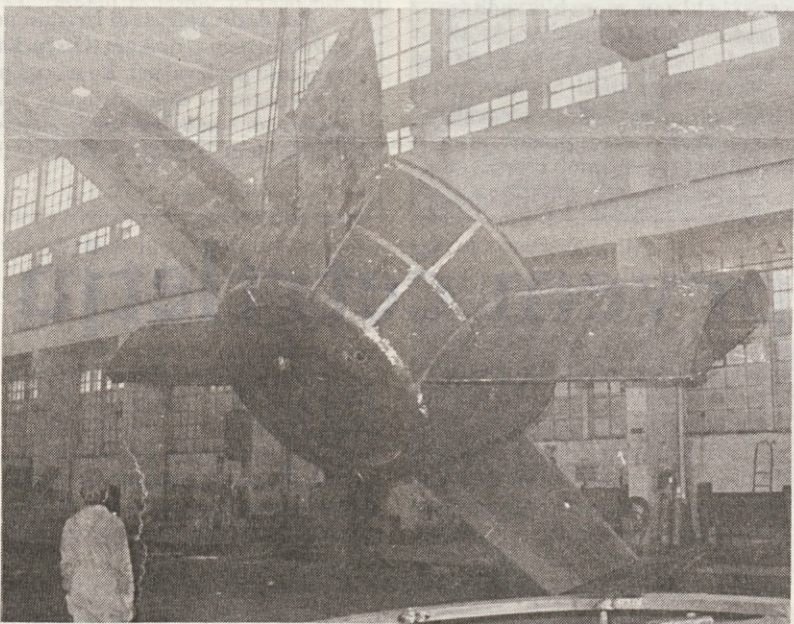
Da ne bi izostal, se je tudi Ljubljanski Dnevnik potrudil in poslal novinarja v Litostroj na razgovor h generalnemu direktorju, da razčisti in opiše stanje v Litostroju. Tudi v tem primeru se je ponovila zgodba o Litostrojevih težavah z zvnečim naslovom »Velikan v šoku«. (Dnevnik 23. 4. 1987)

Tudi novinar Perčič nas je »pošteno« obdelal, saj smo tudi po njegovem: »sveta krava slovenske industrije, ki živi v utvarah pomemb-

nosti in nedotakljivosti in nepogrešljivosti... ki sedaj nima več hrbtenice, podpornikov in zagovornikov... zdaj je v težavah... bori se za obstoj, za to, da bodo delavci petnajstega v mesecu dobili svoj kruh... ki morajo vsak mesec dobiti 1,7 milijarde dinarjev bruto za osebne dohodke... itd. Skupek teh ugotovitev je primer, kako preprosto se lahko napiše in očrni delovna organizacija in delavce v njej, brez pomisleka in novinarske etike za posledice, ki iz tega lahko nastanejo v delovni organizaciji, izven nje v širši družbeni skupnosti pa tudi v svetu pri kupcih naših proizvodov. Da ne govorimo, kako težko je popraviti vtis in ugled, pa če je ta po pravici ali krivici zapravljen.

Litostroj ni bil nikoli nepogrešljiva sveta krava s hrbtenico botrov in podpornikov in nikoli se v 40 letih ni boril za svoj obstoj. Zato je tako namigovanje, ki lahko v očeh bralcev pomeni, da »nekdo« izven našega samoupravnega socialističnega, zakonodajnega in gospodarskega sistema materialno ali politično podpira Litostroj, popolno zavajanje. Danes priznamo, da imamo težave, ki so mnoge povzročene od zunaj in izven naših možnosti reševanja. K temu dodajamo, da nas ni nihče »crkljal« s kakršnimikoli podporami ali privilegiji. Naša tovarna stoji in bo še stala na trdnih temeljih, ki so izgleda bolj priznani v svetu, kar si štejemo v dobro, kot na domačih tleh.

K. G.

Del predvodilnika za HE Dubrava na Dravi med obračanjem. To je doslej eden največjih izdelkov v enem kosu izdelanih pri nas, saj tehta 110 ton in ima premer 12 metrov. Po pogodbi ga moramo odpremiti na gradbišče v oktobru. (Foto: E. L.)

Vsi Litostrojski, ki smo odšli na pohod, smo se zbrali pred tovarno. (Foto: K. G.)

Po poteh spominov in tovarištva

V soboto, 9. maja, smo se tudi Litostrojski udeležili tradicionalnega pohoda po poteh spominov in tovarištva, tako zaradi negovanja revolucionarnega izročila kot tudi zaradi družabnosti in razvedrila — bil je prekrasen majski dan.

Ob zvokih pihalne godbe in spodbudi zborovske pesmi smo okrog osmih zjutraj krenili izpred tovarniškega vhoda. Vmesni postanek je bil

v Mostecu, kjer nas je čakalo okrepčilo v obliki kranjske klobase. V svežem gozdnem zraku in po prestanih »naporih« je teknila tudi najbolj izbirčnim. Vsi pa v Mostecu niso počivali: medtem ko so godbeniki skrbeli za vzdušje, so se tudi otroci neutrudno podili po plezalih. Toda treba je bilo naprej. Pot je vodila navzgor — mimo smučarskih skakalnic — in po vzpetinah Rožnika. Na

cilju — na Trgu revolucije — je vsakega pohodnika čakala značka. Še več pa je bilo vredno veselje na obrazih malčkov, ki so bili ponosni, da so uspeli prehoditi šest kilometrov dolgo pot.

Pohoda, ki se je zaključil z osrednjo proslavo, se je udeležilo okrog petsto Litostrojsčanov in njihovih družinskih članov.

J. K.

Dejavnost konference ZK DO Litostroj z večjimi pristojnostmi in nalogami

Na 13. kongresu ZKJ je bilo sorazmerno veliko pozornosti delegatov ZK iz združenega dela namenjene oblikam akcijskega organiziranja ZK na osnovi delovnih organizacij in sozdov. Mnenja so bila tokrat različna, zato je kongres dokončno rešitev o vzpostavitvi enotnih oblik organiziranosti ZK na teh ravneh prepustil Centralnemu komiteju, ki je letos sprejel navodila za oblikovanja posameznih oblik idejnopolitičnega delovanja in akcijskega organiziranja članstva ZKJ.

Bistvena sprememba dosedanjega akcijskega povezovanja je v tem, da dobiva sedanja akcijska konferenca DO, v našem primeru v bodoče Konferenca ZK DO ZT Litostroj, za doseganje akcijske enotnosti med osnovnimi organizacijami in člani ZK več možnosti. Konferenca za naloge skupnega pomena v DO sprejema po poprejšnji razpravi obvezna stališča in sklepe, ki jih morajo člani in OO ZK uresničevati preko aktivnosti v poslovnem in samoupravnem življenju tovarne. Do sedaj je akcijska konferenca lahko sprejemala le idejnopolitične usmeritve in naloge, ki pa niso imele značaja obveznih sklepov. Poudariti velja, da mora konferenca ob sprejemu obvezujočih sklepov opredeliti tudi način njihovega uresničevanja, roke in nosilce ter zagotoviti način spremljanja in preverjanja. Če se katera od osnovnih organizacij ZK ne strinja s sklepi, lahko ugovarja preko občinskega komiteja, ki mora prispevati k usklajevanju spornih sklepov. Možnost ugovora pa ne zadrži uresničevanja po večinskem principu na konferenci sprejetih sklepov.

V organizacijskem pogledu je bila naša akcijska konferenca že do sedaj tako organizirana, da skorajda ni potrebnih večjih sprememb pri organizacijski in kadrovske strukturi. Predsedstvo akcijske konference je predlagalo in večina osnovnih organizacij je sprejela predlog, da bo imela konferenca ZK v bodoče 29 stalnih delegatov, izvoljenih po ključu, ki zagotavlja sorazmerno zastopanost vseh osnovnih organizacij glede na število članov ZK. Konferenca bo imela 7-člansko predsedstvo, to telo bo pripravljalo in organiziralo delo konference, ter predsednika in namestnika konference. S formalno statutarne vidika bi morali znova izpeljati vse volilne postopke, ker pa gre za reorganizacijo med mandatom, je bil sprejet predlog, da se podaljša mandat izvoljenim delegatom in vodstvom konference. S temi spremembami in dopolnitvami bomo v naših osnovnih organizacijah ZK uskladili organiziranost ZK na ravni DO skladno z novimi statutarnimi določbami zveze komunistov.

Konferenca ZK delovne organizacije mora za svojo aktivnost vsako leto sprejeti program dela. Predsedstvo sedanje akcijske konference je zasnovalo predlog takega programa, ki bo na podlagi razprav in predlogov v osnovnih organizacijah dopolnjen in sprejet na ustavni seji konference. V programu je dan osnovni poudarek aktivnosti komunistov pri izvajanju poslovne politike DO, zlasti pri odpravljanju sedaj perečega problema nelikvidnosti, in nalogam, ki izhajajo iz povečanja izvoza.

Posebni konferenci bosta namenjeni uresničevanju kadrovske politike ter dograjevanju samoupravne organiziranosti, z namenom doseganja takšnih rešitev, ki bodo prispevale k večji ekonomski učinkovitosti celotne DO.

J. E.

Gospodarjenje

(S 1. strani)

Proti lanskoletni istodobni realizaciji smo boljši pri finalnih proizvodih za 2%.

Pri zaposlovanju smo ugotovili, da je bilo ob koncu četrletja šest delavcev manj kot jih je bilo ob koncu leta 1986, v primerjavi s prvim četrletjem 1986 pa nas je bilo 76 več.

Finančno stanje pa ne ustreza količinskemu rezultatom, kljub temu, da celotni prihodek in dohodek presegata lansko istodobno realizacijo, ko pa so istočasno še hitreje naraščali stroški poslovanja, predvsem pa obresti, ki so celo višje od izplačanih osebnih dohodkov.

Stroški poslovanja in obveznosti iz dohodka so tako osiromašili čisti dohodek, da celo osebni dohodki niso pokriti, za sklade pa tako in tako ni nič ostalo.

S finančnimi rezultati nikakor ne moremo biti zadovoljni, še dosti manj pa z nelikvidnostjo, ki nas je spremljala skoraj celo prvo četrletje.

Kaj pa bo v drugem četrletju in do konca leta?

V drugem četrletju se bo nelikvidnost še povečala, če ne bomo uspeli dobiti določenih avansov za hidroopremo in vsaj delnih posojil na račun dolgov irakskih kupecv.

Zaradi nižje vrednosti tečaja dolarja, kot je bil vnesen v planske dokumente za leto 1987, je tudi plan eksterne realizacije nižji, kot je bil predviden ob izdelavi plana. Primerjava z vrednostjo tečajev konvertibilnega in klirinškega dolarja ob koncu četrletja prikazuje približno 40% nižjo vrednost izvoznih pogodb, kot je bila vnesena v letni plan.

Zaradi takšnega stanja bomo morali rebalansirati letni plan in ga dopolniti z novimi naročili, da bi vsaj do konca leta toliko ukrotili nelikvidnost.

Poleg tega pa mora predvsem TOZD Prodaja misliti na leto 1988 in zagotoviti dovolj novih naročil in pravi izbor le-teh.

Njihova naloga je težka in so zares v nezavidljivem položaju, vendar moramo naročila imeti, da se spet postavimo na noge in uspešno ter brez finančnih težav zaključimo letošnje in drugo leto.

H. Bratkovič

Glasiloo delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 6200 izvodov. Izdaja ga Odbor za obveščanje pri Konferenci OO sindikata Titovih zavodov Litostroj, ki je hkrati izdajateljski svet — Uredniški odbor: predsednik dipl. pol. Zlato Adlešič in člani: prof. Hrabroslav Premelč, Vjekoslav Jantol, Mirko Čepuran, Mira Šček, Slobodan Nikolić, Ludvik Šarf, Janez Elikan, Iztok Puhar, Silvan Štokelj in odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marijana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, novinar Tone Škrjanec, lektorica prof. Vesna Tomc. — Telefon uredništva 558-341 (n.c.) interna 13-70, 13-71, 13-79. Tisk Tiskarna Ljubljana. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

NAŠE PROIZVODNE ZMOGLJIVOSTI

Tudi tu so še rezerve

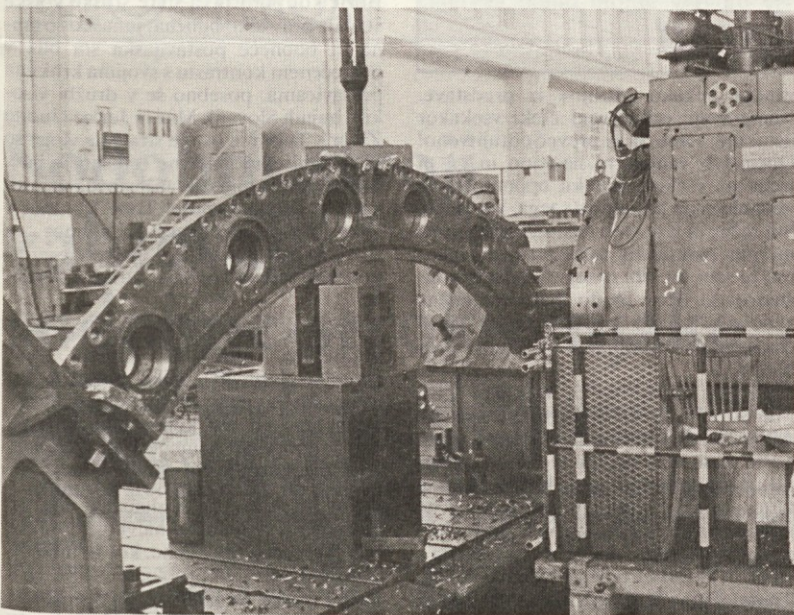
Analiza proizvodnih zmogljivosti naše delovne organizacije je eden izmed 16 predlaganih ukrepov, ki jih navaja naš februarja sprejet program ukrepov za zagotovitev likvidnosti in odstranitev vzrokov nelikvidnosti v Litostroju. To pa je tudi ena izmed treh nalog, ki so bile do nedavnega v celoti uresničene — poleg omenjene je bila narejena še evidenca vseh pričetih investicij in investicijskih vlaganj s predlogi ukrepov ter plansko koordiniranje proizvodnje. Ostale zadane naloge se sicer izvajajo, nekatere izmed njih so realizirane delno, druge so pred izgotovitvijo, ostale pa se ne izvajajo v ustrezni kvaliteti.

Analiza ter razprava o naših proizvodnih zmogljivostih je bila sprožena in povsem razumljivo in smiselno usmerjena k povečanju izkoriščanja obstoječih zmogljivosti, kakor tudi poimenovana v programu ukrepov za zagotovitev likvidnosti. Sestavljenci programa so ugotovili, da so podatki o naših razpoložljivih strojnih zmogljivostih zastareli ali pa nesistematično zbrani, zaradi česar jih je potrebno — še posebej v takšnem neobetavnem gospodarskem položaju Litostroja — obnoviti sistematizirati ter na osnovi takšne analize ukrepati in poskrbeti, da bodo naše zmogljivosti boljše izkoriščene. Za izvedbo te naloge je bila imenovana posebna ekipa strokovnjakov: Darinko Kolbl, dipl. ing. (odgovorni vodja), Alojz Bivic (PUM), Mitja Kregar (PZO), Anton Kranjc (PZO), Albina Forte (OB), Mirko Čepuran, org. (MONT), Franč Arh, dipl. ing. (TVN) in Anton Turk, ing. (PPO), ki naj pregleda vse razpoložljive strojne zmogljivosti. Njihovo poročilo mora vsebovati podatke o tem, kaj in koliko morajo posamezni tozdi izdelati (kg, norma ure itd.), da bodo naši stroji maksimalno, optimalno ter minimalno do praga rentabilnosti izkoriščeni.

nega procesa. Tudi tako razširjeno pojmovanje ni popolno, vplivajo še številni drugi dejavniki, vendar pa navedeni nesporno in najpomembnejše vplivajo na zmogljivosti delovne organizacije.

Zmogljivosti celote tudi ne moremo določati na osnovi zmogljivosti posameznega stroja, saj je v zapletenih proizvodnih procesih odvisen od (usklajenosti oziroma neusklajenosti) večjega števila strojev in naprav. Včasih (tudi v primeru Litostroja) je zmogljivost delovne organizacije ali obrata odvisna od zmogljivosti in izkoriščenosti enega ali več ključnih strojev. Takrat govorimo o **ozkih grlih**, ki ne nastajajo samo zaradi trenutnih preobremenitev, ampak so rezultat neusklajenosti v proizvodnem procesu udeleženih strojev.

Vsak stroj je teoretično na razpolago 365 dni v letu, vendar ta podatek pove kaj malo. Smiselno je govoriti o času uporabe stroja ter o času, ko zaradi različnih vzrokov (zaradi poteka dela — čakanja na zaključek delovnega procesa, priprava materiala, ... zaradi motenj — pomanjkanja energije, ... zaradi delavca, ali zato, ker je stroj pokvarjen, ni delavca, ki bi na njem delal...) stroj ni izrabljen.

Obdelava četrtnike spodnjega vodilnikovega obroča za HE Mostar II. Vodilnikov obroč in vodilne lopate bomo odpremili še ta mesec. Zelo pa se bomo morali potruditi, da bomo izpolnili rok in v zelo kratkem času, do 10. junija, odpremili še vse preostale sklope za drugi agregat HE Mostar. (E. L.)

Tako je nastalo obsežno, 30 strani dolgo, sistematično poročilo z repom in glavo (Opredelitev zmogljivosti delovne organizacije) ter številnimi primerjavami, preglednicami, diagrami in številčnimi podatki, ki nam v posameznih poglavjih (Globalna analiza količinske proizvodnje v preteklih letih, Analiza opravljenih ur, Zmogljivosti novih investicij, Analiza obstoječih investicij) predstavljajo ugotovitve komisije o dejanskem in možnem izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti naše tovarne.

Kaj sploh so zmogljivosti neke delovne organizacije

V nasprotju z običajnim prepričanjem zmogljivosti delovne organizacije niso odvisne le od zmogljivosti strojev in opreme, temveč tudi od števila delavcev, njihovega znanja, obvladovanja tehnologije in proizvodnih problemov, ustreznosti strukture izdelkov v proizvodnem programu, ustreznega proizvodnega programa ter organizacije proizvod-

Na obseg časa uporabe stroja ima največji vpliv **zasedba stroja z delavcem — izmensko delo povečuje čas uporabe**. To pa je tudi tisti dejavnik, za katerega se zdi, da nanj najlaže in v najkrajšem času lahko vplivamo, če želimo čas uporabe stroja povečati.

Po litostrojskem koledarju je v letošnjem letu na voljo 252 delovnih dni oziroma 2142 delovnih ur, ko je teoretično na razpolago posamezen delavec. Dejanski fond ur pa je precej nižji, saj je treba upoštevati dopuste, bolezni ter drugo. Plani predvidevajo 1770 ur povprečne dejanske prisotnosti posameznega delavca, podatki za lansko leto pa kažejo, da je ta številka še nekoliko nižja (1746 ur).

Dodati pa je še potrebno, da tudi čas, ko je delavec prisoten, lahko razdelimo na dva dela: na čas, ko delavec dela, in na preostali čas, ko ne dela (zaradi različnih motenj ter poteka dela, odmor, zaradi različnih večinoma izogibljivih dejavnosti).

Naše zmogljivosti niso zadovoljivo izkoriščene

Številni podatki, ki so zbrani v poročilu, ne dajejo končnega odgovora na vprašanje, kakšne so zmogljivosti posameznih obratov, tozgovor Litostroja kot celote. Vendar pa ti podatki usmerjajo k zaključkom, ki morajo služiti za naše nadaljnje usmeritve in ukrepe za boljše (kar je glede na izsledke analize mogoče) izkoriščanje naših zmogljivosti ter na vse dejavnike, ki nanje vplivajo.

Ugotovljeno je bilo, da je **povečanje proizvodnje v nekaterih tozdih predvsem rezultat večjega zaposlovanja**, manj ali pa sploh ne, pa intenziviranja dela. Količina proizvodnje na zaposlenega v večini primerov stagnira, ponekod pa se celo znižuje, česar pa ne moremo povsem in povsod pripisati strukturni spremembi ter večji zahtevnosti posamičnih proizvodov.

Tudi z učinki investicij ne moremo biti zadovoljni. Litostroj je v zadnjih desetih letih pomembno razširil svoje proizvodne zmogljivosti. Leta 1975 je začela obratovati modernizirana livarna specialne litine, leta 1980 je bila dokončana tovarna za talna transportna sredstva, leto dni za tem je pričela obratovati tovarna preoblikovalne opreme in leta 1983 je bila zaključena razširitev livarne jeklene litine. Vendar pa **nikjer ne dosegamo z investicijskimi programi začetih količin**. To neprijetno dejstvo lahko le delno opravičujemo z odstopanjem od načrtovanih vlaganj (vse investicije in razširitve so bile zaključene z manjšim številom strojev in opreme kot je predvideval elaborat). V prihodnje je potrebno veliko pozornosti nameniti temu, da bodo naše investicijske namere usmerjene k temu, da bi z uskladitvijo zmogljivosti omogočili, da bi že obstoječi stroji in oprema dajali bistveno drugačne rezultate od sedanjih.

Eden izmed pomembnih zaključkov je tudi, da je **izkoriščanje delovnega časa v zadnjem času vedno slabše**. Kljub vse večjemu zaposlovanju efektivne ure stagnirajo. Očitno je, da vrednosti delovnega časa ne cenimo in se obnašamo, kot da ne bi vedeli, da je to eden izmed ključnih faktorjev, ki vplivajo na rezultate poslovanja. Analiza kaže, da na vrsti strojev ne dosegamo niti možnih efektivnih ur na leto na delavca (1770 ur) — torej ti stroji niso polno zasedeni niti v eni izmeni.

Analiza žal ne kaže, kolikšna količina dela naj bi se v okviru ene efektivne ure opravila, vemo pa, da je naša normska politika ohlapna in da se dobršen del normskih ur porablja za nedelo.

Pri vseh tozdih finalistih je analiza pokazala, da so **montaže predimenzionirane**, kar je posledica številnih neusklajenosti v proizvodnji, predvsem pa nerednega dotoka materiala v montaže. Zastoj v montažah pa na veliko pokrivamo z normami.

Poseben problem je tudi **kvaliteta oz. nekvaliteta dela**. Podatki, ki jih o tem zbiramo preko služb kvalitete, ne zajemajo problema v celoti. Da dobršen del naših zmogljivosti porabljammo za dodelavo, popravila in nadomestila, kažejo podatki, ki jih je tozdi Montaža zbral v januarju in februarju letos. Za dodelave napak in popravila, ki so jih v tem času odkrili v montaži, njih povzročitelji pa so bili izven montaže, je bilo razpisanih 3790 ur — kar predstavlja mesec dni dela dvajsetih delavcev. Potrebno je še dodati, da dobršen del teh ur ni bil zajet v prijavah napak, ampak so bile vnešene v komisijo, kamor pa se, kot vemo, »obeša« vse mogoče in še več nemogočega.

t. š.

ZBOR ZDRUŽENEGA DELA SKUPŠČINE OBČINE LJUBLJANA-ŠIŠKA JE OBRAVNAVAL IN PODPRL PRIZADEVANJA DELAVCEV LITOSTROJA

Naše slabosti in težave bomo morali sami razrešiti

O likvidnostnih in drugih težavah, ki jih doživljamo Litostrojčani v prvih mesecih letošnjega leta je 5. maja razpravljajal in sklepal tudi Zbor združenega dela šišenske skupščine. V ta namen je generalni direktor Litostroja Mirko Jančigaj, dipl. ing., pripravil posebno poročilo, ki je bilo za javno razpravo objavljeno v delegatski prilogi šišenske Javne tribune. Prav tako je na sami seji v uvodu obrazložil, kakšne aktivnosti in ukrepe izvaja vodstvo, samoupravitni organi, družbenopolitične organizacije in velika večina delavcev Litostroja, da bi premostili nastale težave.

Povedal je, da so v delovni organizaciji zastavljeni številni pomembni sanacijski in drugi koraki, vendar v tako kratkem času še ni moglo priti do vidnejših sprememb in rezultatov.

Pri razčlenjevanju zunanjih vzrokov, ki vplivajo in povzročajo največ naših notranjih težav, je povedal, da je ključni problem izpad plačil iz Iraka, ki so tako visoka, da jih bo izredno težko nadomestiti z boljšimi rezultati na drugih izvoznih ali domačih naročilih. Ta denar preprosto manjka na našem žiro računu, v našem prihodku in dohodku, v naši akumulaciji pri osebnih dohodkih in skladih, skratka: lahko rečemo, da nas Haditha spravlja v izredno težek položaj.

Druga zunanja težava so visoke obresti za najete kredite za pripravo proizvodnje in izvoza, ki presegajo vse razumljive meje in možnosti gospodarjenja, posebej v naši delovni organizaciji, ki ima izredno dolg cikel proizvodnje. Lastnih obratnih sredstev pa nikoli ni bilo možno ustvariti toliko, kolikor jih je lahko iz dohodka sproti pobrala celotna družbena nadgradnja.

Tudi zaradi obresti, ki niso majhne, smo nelikvidni in sešteto vse skupaj pomeni, da smo v prvem trimesečju letošnjega leta pridelali celo nekaj izgube, ki pa ni velika.

Nelikvidnost in slabši rezultati v I. trimesečju bodo prav gotovo vplivali na osebne dohodke delavcev, kar pa ob vsem vloženem trudu, še posebej v proizvodnji, ne bo prijetno.

Povedal je tudi, da si v Litostroju močno prizadevamo, da bi gradili hidroelektrarne na Savi, saj skupaj s Turboinstitutom že vrsto let vlagamo lastna sredstva v znanje in razvoj najboljših možnih rešitev za stroje na Savi. Če je Litostroj že več kot 30 let s svojimi ponudbami, izdelanimi projekti in referencami za vodne turbine uspešno konkuriral s svetovno znanimi firmami in pri tem prav zaradi znanja in tehničnih rešitev uspel, bi bil pravi nesmisel, da bi nam za savske elektrarne pred nosom tujci gradili vodne turbine. Pri tem velikem projektu savskih elektrarn potrebujemo družbeno pomoč ne v danih sredstvih, pač pa v usmeritvi sredstev tudi v razvoj industrije, da bomo lahko zadostili vsem domačim potrebam in se še bolj usmerili tudi v izvoz.

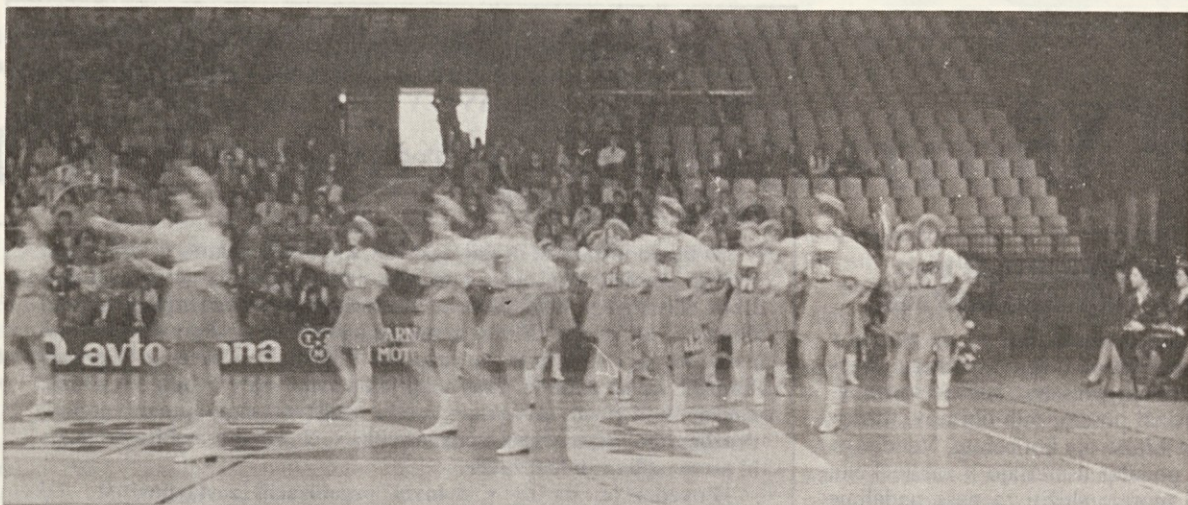
Ko je razčlenjeval naše notranje slabosti, ki jih tudi ni malo, nekatere pa so globoko zakoreninjene v zavesti in načinih dela naših ljudi, bodo za boljše gospodarjenje potrebne korenite spremembe, nekatere so šele nakazane, pri drugih pa se je proces že začel. Najpomembnejša je rentabilnost posameznih proizvodnih programov, zato je nujno, da to sproti ugotavljamo in po potrebi nerentabilne programe ukinemo in razvijemo nove in perspektivnejše proizvode. Pri odpravljanju notranjih težav ne gre gladko; zatika se tam, kjer ni ustreznih ljudi in znanja. Upamo, da bodo delavci s skupnimi prizadevanji sami rešili naše težave.

Po uvodnih besedah Mirka Jančigaja je sledila zanimiva in burna razprava, ki jo je začel predsednik izvršnega sveta Peter Hočevnar. Zahteval je, da se stanje v Litostroju sanira, uveljavi dosledna odgovornost in da se čimprej odpravi vse notranje slabosti. Ko so razpravljali delegati drugih organizacij združenega dela, so razumno ugotovili, da izpada plačil iz Iraka v višini skoraj 28 milijonov ameriških dolarjev litostrojski kolektiv ne bo mogel sam premestiti, zato so predlagali, da potrebuje pomoč ali usmeritev v pomoč širše družbene skupnosti. Prav tako so delegati sprejeli usmeritve Litostroja pri razreševanju svojih problemov, ki so nakazane v predloženem poročilu, in tiste aktivnosti, ki jih je v uvodni razlagi povedal Mirko Jančigaj. Zanimivo je, da se nekateri delegati niso strinjali s sklepi izvršnega sveta, saj so ozko usmerjeni le v reševanje notranjih problemov v Litostroju, v njih pa ni niti malo nakazano, da so v skladu z zahtevami in potrebami tudi družbenopolitične skupnosti dolžne nuditi podporo in pomoč, če je poslovanje moteno zaradi zunanjih vzrokov. Predlagano je bilo, naj zbor sprejme sklepe v taki obliki, da korektno in realno obvežejo Litostroj za vse tisto, kar je dolžan v svoji hiši storiti. Nekatere sklepe pa bi v smislu pomoči Litostroju pomagale uresničiti družbenopolitične skupnosti. Tretji del sklepov naj bi obvezoval delegate v skupini za delegiranje v skupščino SRS, ki naj vplivajo na hitrejše in uspešnejše razreševanje izpadlih plačil iz Iraka, ugodnejše kreditiranje proizvodnje z daljšim ciklusom, razbremenjevanje gospodarstva, in boljše devizno zakonodajo za izvoznike.

K. G.

Le kje je ta odgovornost?

Mažoretke v svojem elementu. (Foto: M. M.)

Mažoretke se predstavijo

V počastitev praznika OF — 27. aprila, delavskega praznika 1. maja in maja — meseca mladosti je bil ob 5. obletnici Ansambla ljubljanskih mažoret v soboto, 25. aprila 1987, v Dvorani Tivoli slavnostni koncert. Na njem sta sodelovala tudi Sindikalni pihalni orkester Litostroj in Papirniški pihalni orkester Vevče.

Za tiste, ki doslej nismo spremljali dejavnosti mažoret (ki pa je zelo razvejana, saj brez njih ne mine skoraj nobena prireditel), je bil celoten nastop eno samo prijetno presenečenje. Zakaj? Laik si ob izrazu »mažoretke« predstavljaja pač nekaj takega, kot paradno korakanje, k čemur sodi še telovadenje s paličico, seveda v standardnih oblačilih s škorenjci in kratkim krilcem. Nikakor pa ni pripravljen na bogato mnogoterost in raznolikost tako v stilu, v koreografiji, kot v kostumih... skratka v vseh elementih, ki sestavljajo uspešen show. Sobotni kon-

cert je bil koncert le v tistem smislu, kolikor se tiče glasbenega deleža obeh pihalnih orkestrrov; kolikor se tiče nastopa mažoret, je bil vsekakor show.

Poleg paradnega korakanja v ameriškem stilu so se nam razne skupine predstavile še v drugih plesih: npr. v brazilski sambi, pa v valčku, v ciganskem plesu, v slovenski polki (v narodnih nošah), v plesu mornarjev..., razen tega pa še v več solističnih točkah, ki so bile po stilu prav tako raznolike: v razponu od akrobatskega plesa do eksotičnega Hačaturjanovega Plesa s sabljami. Pri vseh

točkah je najmočnejši adut izvirna koreografija Ivica Knava (kar velja še posebej za ples mornarjev na glasbo Vlada Dominisa Dalmatinski biseri); le-ta je vedno uspešno prilagojena težavnostni stopnji, kot jo zmore določena starostna skupina mažoret. Tudi izvedba je vselej na nivoju; še tedaj, ko ni čisto brezhibna, učinkuje simpatično, včasih (predvsem v solo točkah) celo kot spontana improvizacija. Ivica Knava gre vsekakor največja zasluga, da je to tipično ameriško obliko na naša tla ne le presadila, ampak jo tudi nadgradila in razvila v najrazličnejših smereh in stilih. Take mažoretke so za povprečnega poznavalca gotovo presenečenje, če že ne odkritje!

Tudi oba pihalna orkestra sta uspešno opravila svojo nalogo glasbene spremljave, SPO Litostroj pa tudi v nekaj samostojnih točkah: v Avsenikovih polkah, Maršu na Drini in v Fantih iz Kentuckyja.

J. K.

Slavnostni koncert

V četrtek, 23. aprila 1987, ob 19. uri smo pevci litostrojskega mešanega pevskega zbora v sodelovanju s pevci mešanega pevskega zbora Slovenija ceste — Tehnika izvedli slavnostni koncert v počastitev dneva ustanovitve Osvobodilne fronte in delavskega praznika 1. maja. Koncert je bil v Osnovni šoli Hinka Smrekarja pod pokroviteljstvom Krajevne skupnosti Litostroj in kulturne komisije KOOS Litostroj.

Litostrojski pevci in pevci SCT smo prvič peli skupaj in naše sodelovanje je bilo uspešno in prijetno.

Mešani pevski zbor Slovenija ceste — Tehnika je bil ustanovljen leta 1976 in je tedaj štel 27 pevcev, danes pa se je to število dvignilo že na 43 pevcev.

V svojih programskih zasnovah so poudarili, da bo zbor pomagal pri širjenju kulture med gradbenimi delavci v tujini in doma. Zato ni prenetljivo, da je njihov izbor pesmi zelo obsežen in pester. Poleg slovenskih narodnih in borbenih pesmi prepevajo tudi pesmi jugoslovanskih narodov. V zadnjem obdobju pa so v program vključili tudi pesmi evropskih narodov. V desetletnem obdobju delovanja so imeli že pet samostojnih koncertov v Narodni galeriji. Gostujejo po vsej Jugoslaviji pa tudi izven domovine. Tako so gostovali že na avstrijskem Koroškem in med rojaki na Nizozemskem.

Da je njihov program res pester, so pokazali tudi na slavnost-

nem koncertu, saj so nam zapeli v latinskem, italijanskem, francoskem, angleškem, makedonskem, srbskem in seveda slovenskem jeziku.

Pester izbor pesmi in ubranost zbora sta bila med poslušalci toplo sprejeta in nagrajena z aplavzom.

Podobno desetletno zgodovino ima za seboj tudi litostrojski pevski zbor, vendar pa naš zbor poje predvsem pesmi jugoslovanskih narodov. V letošnjem letu smo poskusili tudi z angleškim besedilom črnske duhovne pesmi, ki smo jo na koncertu tudi izvedli.

Litostrojčani smo zapeli devet pesmi, pevci SCT pa deset. Za zaključek pa smo združeni zapeli še Pesem o svobodi, ki je veličastno izzvenela v pozdrav prihajajočim prazničnim dnevom.

Slavnostni koncert je zelo lepo uspel, za kar gre zasluga pevcem obeh zborov, prav gotovo pa tudi dirigentu pevskega zbora SCT Gorazdu Raiču in dirigentu litostrojskega zbora Primožu Cedilniku.

Zahvaliti pa se moramo tudi aktivistom Krajevne skupnosti Litostroj, ki so nam omogočili ta koncert, in vodstvu osnovne šole Hinka Smrekarja, ki nam je dalo prostore.

Prepričani smo, da bo tako

ŽENSKA

Ženska je, veste, največja dobrina (dvomiti v to bi bila res norost), daje življenje, mu vliva radost, včasih zmrzači pa kot smrtna bližina.

V njenih očeh je nebesna sinjina, vrednost ni njena nikomur skrivnost, včasih pogled njen do pekla je most, daje ti vedeti, kaj je ostrina.

Ženska nam kri in življenje podarja, zdajci je mila kot angelska zarja, zdaj kakor kača zahrbrna se zvija,

ljubi, sovraži, ljubkuje, udarja, ženska, verjemite, je transfuzija: včasih rešuje, a včasih ubija.

Sead Sijamhodžić
Prevedla Jana Kolarič

Kultura

Nedavno umrla izredno plodovita slovenska pisateljica Mira Mihelič je poleg množice prevodov in izvirnih del (naštetimo jih le nekaj: Tujec v Emoni, Cesta dveh cesarjev, drama Svet brez sovraštva) napisala tudi roman APRIL, ki sodi med njene najboljše stvaritve.

Prvega aprila ima Iza Lazarjeva svoj rojstni dan (stara je trideset let) in s tem

»Sicer starega Dufta ni več pri nas,« zaslišim Osterjev ironičen glas sprva kakor iz velike daljave. »Odšel je tja, kamor mu niti mi ne moremo več slediti. Skratka...«

»Mrtev!« kriknem in začutim, kako mi vrele solze zalijejo oči, ki si jih od sramu, da pred Osterjem jočem, hlastno pokrijem z rokami.

»Imel je neki zelo slabo srce in...« slišim spet kakor iz velike daljave Osterjev glas, medtem ko gledam strica Kamila pred seboj, toda ne takega, kot sem ga videla šele včeraj, tik pred tistim, ko je prišel ponj moj rodni brat s svojimi pajdaši, ne tako bolnega in izmoganega in vdanega v neogibni konec, temveč velikana z bobnečim glasom, ki kar požira meglo okrog sebe, ko govori o tem, kako bo osvojil svet, in me pri tem gleda z zdravimi rdečimi lici, s katerimi se nekam slabo ujemajo njegove žametne oči sanjača, in nato ugledam svojo lastno in, kakor se mi zdi, bedno in sramotno prikazen v hiši njegovega morilca, ki je na tem klavirju, ob katerega se naslanjam, da ne bi padla, pravkar igral Bacha...

»Toda vas zanima predvsem poročnik Nenad,« me predrami Osterjev vedri glas.

dnevem se zgodba tudi začne. Pisana je namreč v obliki Izinega dnevnika, se pravi v prvi osebi, in obsega vsega trideset dni v aprilu. Samo da ne gre za katerikoli april, ampak april usodnega leta 1941, ko pride do okupacije in zloma stare Jugoslavije.

Do usodnih prelomov pa v teh aprilskih dneh pride tudi v Izinem zasebnem življenju, tako da predstavlja zgodovinsko dogajanje ne le dramatično ozadje njenemu mišljenju, čustvovanju in ukrepanju, temveč prerašča v simbol. Iza izvira iz stare aristokratske družine (iz zakona med Slovenko in Nemcem), poročena je z bogatim predstavnikom buržoazije, zaljubi pa se v narodno zavednega poročnika stare jugoslovanske vojske, ki daje zavetje židovskemu komunistu. Zelo strnjeno in ves čas napeto dogajanje, napisano poleg tega v visoko kultiviranem jeziku, bo gotovo pritegnilo slehernega, tudi najzahtevnejšega bralca.

Objavljamo odlomek:

»Ne vem več. Res ne vem več,« ponavljam kakor sama sebi.

»Vi bi seveda radi vedeli, kje je zdaj, kajne? Toda, prosim, sedite vendar!«

Odločno si snamem roke z obraza, ničesar več se ne smem bati, tudi lastnega osramočenega obraza ne. In da bi se čimprej zbrala, se sklonim h klavirju ter začnem slepo in brez razumevanja listati po notah.

»Haydn, Händel, Mozart,« mi odgovori smehljajoči se neosebni glas, »čista muzika.«

Da, muzika v tej sobi kot svoj zli dvojnik: vsi njeni zvoki, vsi gibi, ki jih lahko zbujajo, se že naslednji trenutek s prav tako lahkotno spremenijo v gibe umora, muzika je le goljufiv privid, ki vzdrhti in zbeži, ko položim tresoč se prst na klavirsko tipko in ga spet umaknem, muzika tukaj ni v človeku, ki ga je tudi spomin na umor tako bežno zapustil, kakor je izzvenel ta zvok v ju, moj bog, tukaj je celo umor izgubil svoj pomen in vrednost, in roka, ki je zaigrala na klavir, lahko že v naslednjem trenutku pritisne na jeziček pištole. V svetu, kjer je dovoljeno, da živi muzika ob umoru, je važen le gib, avtomatični gib roke, ki sproži stroj — stroj muzike ali umora.

Na planincih

sodelovanje postalo tradicija v zadovoljstvo izvajalcem in poslušalcem.

Magda Kreft

7. aprila je Mestno gledališče ljubljansko izvedlo uprizoritev U slovenačkim gorama kot zaključeno predstavo za delavce Litostroja. Tako smo bili torej tudi mi deležni kulturnega dogodka, za katerega vlada med Ljubljanci tolikšno zanimanje (razprodane vstopnice) — delno zato, ker je musical tako redka zvrst na deskah naših odrov, delno zaradi nekoliko spornega naslova v srbohrvaščini, delno zaradi obravnavane teme, ki pa ni sporna — saj ljubezen ne priznava meje (ne narodnostnih ne drugačnih!).

Vsebinska dramatizirana romana avtorice Milice Jakovljevič-Mirjam je zelo preprosta: v času pred drugo svetovno vojno se skupinica srbskih turistov pripelje v slovenski »gorski raj«, tu doživi avtomobilsko nesrečo, na sceno stopi slovenski doktor in med zdravljenjem kolena se vname vroča ljubezen med njim in lepo Jovanko. Da pa ne bi bilo vse preveč preprosto, mora biti doktor nedosegljiv, se pravi poročen! Seveda se do zadnjega prizora tudi ta pomanjkljivost razreši (za to spet poskrbi usoda v obliki — spet! — avtomobilske nesreče, v kateri se ubije Vitojeva žena, njene zadnje besede pa so namejene možu, naj se, oh, poroči z Jovanko).

Ker se je dramaturg Žarko Petanu zdela ta vsebinska preveč banalna in trivialna (po slovensko plehka, prazna, preveč navadna, vsakdanja, obrabljena...), jo je obilno opremil s songi Ervina Fritza, ki opozarjajo gledalce na banalnost njihovega lastnega življenja.

Kar se tiče songov, ki jih poje Neca Falk, so sami zase sicer dobri (tako po besedilu kot po glasbeno-pevski izvedbi),

vendar nekako »štrlijo« iz predstave. Nameravani odtujitveni efekt vsekakor učinkuje, samo da še preveč odtujitveno! Občinstvo vendar ni neumno in ga ni treba na vsakem koraku opominjati na »banalnost in trivialnost« tega, kar gleda. Stil režije in igre vseh nastopajočih (s primernim patetičnim pretiravanjem) namreč že sam po sebi omogoča ironično distanco do likov in do melodramatične zgodbe — in s tem sproščujoč smeh z asociacijami na današnji čas in njegove probleme.

Zvezda uprizoritve je vsekakor Živa Mavrič, ki je izrezana Barbra Streisand v mlajši izvedbi (kar se tiče fizične podobnosti, glasu in — upamo si trditi — talenta!). Igralsko imenitni so bili še Marjeta Gregorac (kot košata in radoživa, večno nasmejana ali pa našobljena Kranjica Mici), ki je zaigrala z obilno mero vživetja v vlogo in hkrati z ironično distanco do nje; Tomaž Pipan kot avstrijski Herr Edi je izdelal humoren lik hrepenečega zaljubljenca, posebno dobrega v prizorih delne zadrege, delne evforije (opazili smo, da tudi dobro poje!). Jože Mraz in Silvo

Božič kot poročnika stare srbske vojske sta bila prav tako odlična: junaška strmina in bobneče postavljaka sta bila v posrečenem kontrastu s svojima krhkima postavicama, posebno še v družbi visokih, bujnih Slovencev Mici in Jerice (Judita Zidar). Tudi vse ostale stranske vloge so bile domiselno izdelane (opaziti je bilo, da so igralci v njih uživali), morda se je od vseh še najmanj znašel Tone Kuntner v vlogi melodramatičnega ljubimca — slovenskega doktorja, ki »trpi«, saj se poročen zaljubi v srbsko turistko Jovanko.

Režija je odlična: tekoča, elegantna, z nekaterimi »filmskimi« prijemi (npr. uporaba glasu off). Niko Matul je pri sceni uspešno uporabil romantični način, razen tega pa mu kulise funkcionirajo tudi v uporabne namene (npr. plezanje po gorah, klicanje čez »prepad«...).

Kar se idejnega poslanstva tiče, se predstava s simpatično naivnostjo loteva celo tako občutljive teme, kot so mednarodni odnosi, in probleme vse po vrsti srečno razreši (le kako drugače — kot na nivoju ljubezni in porok). Naj bo to banalno ali ne, vsekakor smo lahko dve uri in pol uživali v nečem, čemur se po navadi reče »čisto gledališče«.

Med rožicami

Kot osrednjo predstavo v aprilu smo si v Šentjakobskem gledališču ogledali ORHIDEJO znanega hrvaškega avtorja Fadila Hadžića, komedijo iz sodobnega življenja.

Vsebinska je osredotočena na razne spletke pri boju za oblast v izrazito ženskem kolektivu cvetličarskega podjetja »Orhideja«, v katerem sta edina moška predstavnika direktor podjetja in nočni čuvaj. V prvem dejanju se ta boj odvija na sestanku delavskega sveta v podjetju, v drugem dejanju pa se preseli v zasebno stanovanje takrat že pokojnega direktorja. Tako se spremeni tudi stil uprizoritve: satirična komedija v prvem dejanju preraste v drugem dejanju v grotesko, ki ji daje poseben burlesko-nadrealistični ton prav pokojni direktor. Le-ta se v obliki duha (v beli spalni srjaci in s kratkimi perutničkami) še vedno pojavlja na prizoriščih in s svojo mimiko na precej duhovit način »komentira« dogajanje. Režijsko-scensko posrečena je domislica s portretom pokojnika na steni, ki se po potrebi spremeni v okno, od koder ima potem pokojnik pregled nad tuzemskim.

Posebno prvo dejanje nudi možnost za res pestro galerijo ženskih likov, kar igralka tudi uspešno izpeljejo. Tu so:

samoupravljalstvo zagnana predsednica delavskega sveta Dragica, elegantna svetovljanska inženirka Nataša, kot britve ostra finančna direktorica Zlata, oblastizeljna komercialistka Zora, odrezava tajnica Rožica in druge. Medtem ko ženski liki svoje osnovne karakteristike v drugem dejanju ohranijo, se oba moška lika v drugem dejanju povsem spremenita: nočni čuvaj, prej vedno zaspan in nezainteresiran za samoupravljanje, se spremeni v praktika v izsiljevanju, ko začuti, da bi lahko primaknil lonček v boju za oblast, direktor pa se iz zaskrbljenega kolerika, ki je tik pred infarktom, spremeni v radoživega humorista, seveda šele s trenutkom, ko se reši zemeljskih bremen.

Pohvaliti je treba celotni ansambel Šentjakobskega gledališča za usklajeno kolektivno igranje. Iztoka Torka pa zato, ker je znal spretno prebroditi pomanjkanje materialnih sredstev, tako da se le-to skoraj ne pozna ne pri režiji ne pri scenografiji.

Predstava je z marsikatero pikro puščico zadela v črno (tudi po odmevih v dvorani sodeč), skratka, uspešno je združevala sproščeno zabavnost z družbeno kritičnostjo.

J. K.

PREOBLIKOVALNA OPREMA

Prodajne možnosti za ZDA in Kanado

Pred dobrim letom smo na osnovi povpraševanja firme Innovative Systems INC. iz države Michigan v ZDA začeli bolj prizadevno in sistematično ponujati naše izdelke preoblikovalne opreme američkemu trgu. Od nešteto poslanih ponudb je ena že postala naročila, nekatere pa so že v ožjem izboru in imajo možnost, da postanejo naročila.

Firma INNOVATIVE SYSTEMS se ukvarja predvsem s posredovanjem inovacij v tehnološke sisteme, kar pove že njeno ime. Zato so tudi povpraševanja za opremo, ki nam jih firma posreduje pretežno s področja nove tehnologije. To pomeni, da je odgovor na taka vprašanja možen le na nivoju vrhunškega poznavanja novih tehnoloških teženj visoke tehnologije, ki so zasnovane na osnovi preoblikovanja materialov.

8. aprila 1987 je firma KRO-DIE INC. iz Woodfielda Ct. N.E. Grand Rapids, Michigan pod številko No. 4382 naročila preko Innovative Systems razvoj in izdelavo dveh strojev za avtomatično orodno izsekanje. Stroj se bo imenoval automatic die cutting machine (avtomat za orodno izsekanje) in bo nosil našo oznako HSO-63-2430 s karakteristiko HSO-63-200-260-630/560-11-3-3,6. Stroj bo opremljen z avtomatskim podajanjem materiala in CNC upravljanjem. Naročilo smo prejeli na osnovi naše predhodne ponudbe, v katero smo že vgradili vizijo

možne izvedbe uporabnega stroja za visoko produktivno avtomatizirano proizvodnjo.

KRO-DIE je proizvajalec posebnih orodij, ki jih bo vgrajeval v naše stroje in skupaj z njimi plasiral na tržišče. Po dosedanjih izkušnjah s prodajo teh orodij nam zagotavlja naročila za približno 50 strojev letno. V ta namen bomo morali izdelati dve varianti strojev, in to do 15. avgusta letos. Ker stroj še izumljamo, bo ostalo zelo malo časa za izdelavo. Tako kratek čas je odmerjen zaradi razstave CMM 6 EXPOSITION PREVIEW, ki bo od 14. do 17. septembra 1987 v Washingtonu D.C. Stroj bo razstavljen v okviru KRO-DIE INC. in INNOVATIVE SYSTEMS INC., kateri naročata razvoj in izdelavo dveh variant istonamenskega avtomata za orodno izsekanje. Posebnosti v zahtevah so:

- preprosta izvedba,
 - potrebna velika natančnost izdelave,
 - najvišja stopnja možne avtomatizacije,
 - visoka učinkovitost delovanja.
- Stroj bo nosil našo oznako in ime Litostroj.

Uspela realizacija kvalitetno in rokovo zahtevnega naročila nam bo lahko zagotovila dolgoročno prisotnost na američkem trgu z izdelkom, v katerega bomo morali vgraditi vr-

hunsko znanje in proizvodno sposobnost.

Pričakujemo naročila tuširk za preizkušanje velikih orodij, ki se uporabljajo za preoblikovanje karoserij v tovarnah avtomobilske industrije. Konceptijsko so naše ponujene tuširke sprejete. Za naročila, ki bodo prav gotovo individualna, bo potrebno še določiti izvedbo, izdelati dokumentacijo in realizirati izdelek — stroj oziroma tuširko. Za vse skupaj bo na voljo le dobrih 18 mesecev in še je vprašanje, če bo to za kupca sprejemljiv rok.

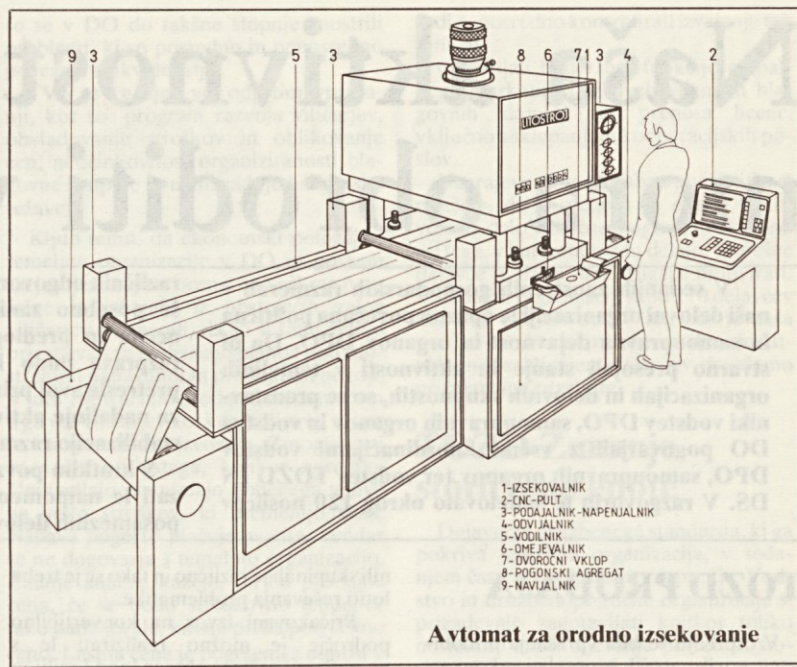
Konec aprila sta nas obiskala predsednica in podpredsednik firme KOR-TECH STAMPING INC. iz kraja Warren Michigan. Firma ima 400 zaposlenih s približno 200 instaliranih preoblikovalnih strojev z mehanskim pogonom in izdeluje vrata za Fordove avtomobile. Firma spada med večje proizvajalce — kooperante za ameriške razmere.

Razmišljajo, da bi pri nas kupili poseben stroj za izdelavo avtomobilskih odbijačev iz plastike. Tudi ta stroj bo izdelan za novo tehnologijo in bo po velikosti med večjimi stroji, ki smo jih do sedaj izdelali.

V aprilu smo odposlali tudi zadnji obsekovalnik prvega naročila s področja tlačnega liva firmi B & M v Californijo.

Za večji uspeh na konvertibilnih trgih smo morali blagovno skupino preoblikovalne opreme tako organizirati, da je možno fleksibilno poslovanje, kar pomeni izdelati nov izdelek v kratkem roku. Take so pač zahteve trgov in ni nam preostalo drugega kot se prilagoditi.

P. V.

Avtomat za orodno izsekanje

Proizvodna praksa v Litostroju.

Inštruktor Vladimir Veršnik s svojimi varovanci iz letošnje zadnje izmene učencev prvega letnika SŠTS. (Foto: E. L.)

Sodobni stroji zahtevajo sodobne strokovnjake

Osmega maja smo na naši šoli organizirali srečanje učencev in učiteljev srednjih šol strojne usmeritve iz Beograda, Zagreba, Karlovca, Varaždina, Splita, Titovega Velenja, Celja in Ljubljane.

Namen srečanja je bil, da pregledamo prve vidne rezultate dela učencev, ki že obvladajo osnove računalniškega krmiljenja orodno obdelovalnih strojev.

Učitelji pa smo se v času, ko so učenci izdelovali svoje delovne naloge, zbrali na okrogli mizi, kjer smo v sodelovanju s predstavniki delovnih organizacij Iskre in Litostroja ter Zavoda za šolstvo in Komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo analizirali dosežene rezultate.

Srečanje učencev in učiteljev smo pričeli s kratkim kulturnim programom učencev naše šole. Sledili so pozdravni nagovori ravnatelja šole Antona Zupančiča, predsednika združenja omenjenih srednjih šol Iva Martinoviča, in avtorja projekta računalniško vodenih obdelovalnih strojev dr. Mirka Cvjetičanina.

Delovno srečanje učencev, ki je sledilo, je obsegalo izdelavo različnih vaj struženja in frezanja. Učenci so bili razporejeni in pomešani v skupine po tri. Hitro so dojeli podane naloge in se z močjo skupine lotili reševanja postavljenih problemov. Izdelki so bili tako načrtovani, da so sestavljeni v celoto predstavljali naš simbol Triglav s peterokrako zvezdo in vpisom OF.

Osnovni ton okrogli mizi je podal dr. Mirko Cvjetičanin s povzetkom svojega referata, ki je bil objavljen v biltenu, izdanem posebej za to srečanje. Zaradi obširnosti tega dela, v tem zapisu lahko podamo le glavne

misli. Tako je poudaril, da bodoča orientacija sistema vzgoje in izobraževanja pomeni tudi orientacijo h kvaliteti in produktivnosti. To pomeni dati nove vsebine tehnologiji obdelave, projektiranju tehnološkega procesa, računalniško krmiljenim obdelovalnim strojem, merjenju oblik in dimenzij, študiju dela in časa.

Zanimivo je bilo njegovo razmišljanje o problematiki učnega kadra. Zavzema se, da naj bi strokovni kader, zaposlen na delovnem mestu v proizvodnji, del svoje delovne obveznosti posvetil tudi delu na učnem področju. Primerjal je tak način izobraževanja mladine z medicino, kjer zdravnik n.p.r. po operaciji tudi predava študentom.

Strokovnjaki med posvetovanjem...

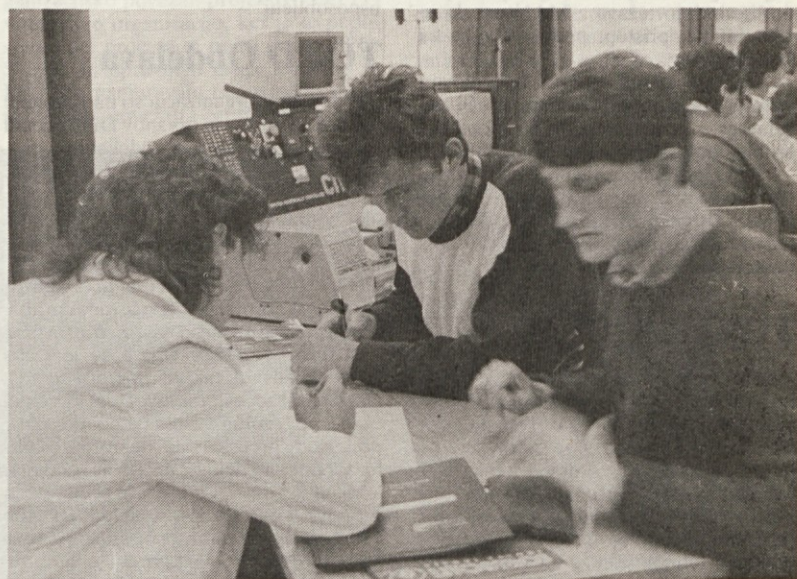
Dotaknili smo se tudi problemov, ki so vezani na slovenski prostor. Na 30 slovenskih šolah strojne usmeritve vpisujemo vsako leto po 5000 učencev. Vsem njim bi bilo potrebno nuditi pouk iz osnov računalniško vodenih obdelovalnih strojev. V ta namen bi nam zadostovalo približno 62 kompletov (stružnica, frezalni stroj in računalnik).

V razpravi je bilo pohvaljeno medrepubliško sodelovanje srednjih šol, ki so same našle neformalne vezi na osnovi skupnih želja in potreb.

Po okrogli mizi so si udeleženci ogledali delo učencev. Zanimanje vseh je pritegnilo dejstvo, da so učenci suvereno in profesionalno obvladovali delo na strojih.

Med gosti je bil tudi predstavnik avstrijske firme Emco, gospod Franz Wimmer, ki se je pohvalno izrazil o načinu opremljenosti in vzdrževanosti učilnice. Zanimiva je njegova izjava: »Vidim, da teh strojev ne mislite uporabljati le eno leto.«

Popoldne so si učenci in učitelji ogledali proizvodne obrate Litostroja. Šolam, ki so sodelovale na prvem srečanju, smo na zaključni prireditvi izročili spominske plakete.

... učenci med pripravo programov. (Foto: E. L.)

Zahvaljujemo se delovni organizaciji Litostroj in zastopstvu inozemskih firm in notranje trgovine Hermes, ki sta srečanje gmotno podprli.

Udeleženci smo tudi izrazili željo, da se v prihodnje še srečamo.

F. Rihtaršič

Poklic je osnova vsake spretnosti in vsake umetnosti — tega ne prizna samo tisti, ki nikoli ne bo postal mojster.

Jan Parandowsky

40
LITOSTROJ

40
LITOSTROJ

Naša aktivnost mora obroditi več

V sedanjih zaostrenih gospodarskih razmerah v naši delovni organizaciji je opazna povečana politična in samoupravna dejavnost in organov DPO. Da bi stvarno presojali stanje in aktivnosti v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih, so se predstavniki vodstev DPO, samoupravnih organov in vodstva DO pogovarjali z vsemi koordinacijami vodstev DPO, samoupravnih organov ter vodstev TOZD IN DS. V razgovorih je sodelovalo okrog 120 nosilcev

različnih odgovornih dolžnosti, zato bo za vse delavce še posebno zanimivo, kakšne so bile ugotovitve, ocene in predlogi. Na osnovi vseh ugotovitev in razprave bodo DPO, vsaka na svoji konferenci, pretresle svoj prispevek in sprejele stališča in naloge za nadaljnje aktivnosti, ki jih bo potrebno razviti za stabilizacijo razmer v naši DO.

S kratkim povzetkom razgovorov skušamo prikazati le najpomembnejše značilnosti in poudarke iz posameznih delovnih okolij.

TOZD PRODAJA

V ospredju so bila vprašanja pridobivanja novih naročil, še posebej za konvertibilno področje. Ugotovljeno je bilo, da je od planiranih 27 milijonov ameriških dolarjev že sklenjenih poslov za okoli 4 milijone, veliko pa je danih ponudb — za okrog 46 milijonov ameriških dolarjev. Za klirinško področje je sklenjenih poslov že za 34 milijonov klirinških dolarjev, za 25 milijonov jih je v opciji. Vodstvo Prodaje tedensko spremlja realizacijo, konvertibilni posli tečejo neposredno preko direktorja tozda. Manjka novih vprašanj za večje posle, zato so se usmerili v akvizicijo. Pomembno je, da jih pri tem IRRP spremlja z izdelavo ponudb. Izvoz na konvertibilno področje je neenakomerno porazdeljen; hidroelektrarne, dizelski motorji in črpalne postaje naj bi zagotovili za 22 milijonov novih poslov, ostalih 5 milijonov je porazdeljenih na druge blagovne skupine.

Pri izvajanju poslov je bilo ugotovljeno, da se izvozniki posli, pa tudi drugi, prepočasno izvajajo in tako nastanejo velike težave (Stratos, Menzelet, Baneya), ki se prepočasno razrešujejo. Razprava je pokazala, da je Litostroj nekonkurenčen pri izvajanju rokov, kar vpliva na možnosti pravočasnega uveljavljanja višjih cen, na pridobivanje novih poslov za istega naročnika in podobno. Brez hitrejšega pretoka naročil skozi proizvodni proces ne bo možno pridobiti več novih in boljših naročil. Doseči je treba, da bodo obveznosti v posameznih fazah proizvodnega procesa čim hitreje izvršene, vendar brez boljšega vodenja in kontrole po vertikali to ne bo doseženo. Večje učinkovitosti ne bo brez večje reorganizacije tovarne, kjer se morajo projektiva, prodaja, nabava in odprema tesneje povezati.

Obseg poslovanja je treba povečati, za kar obstajajo pogoji, vendar je potrebno kakovostneje organizirati izvrševanje skupnih obveznosti temeljnih organizacij pri izvajanju poslov blagovnih vej, ki pa so zelo različne. Za večje posle bi bilo potrebno organizirati še poseben nadzor v Prodaji ali na nivoju DO.

Pri izmenjavi informacij o možnosti pridobitve večjih naročil je bilo ugotovljeno, da se morajo vsa ta naročila posamično obravnavati na podlagi izobiljkovane strategije nastopa. V primeru Savskih elektrarn bomo morali našo konkurenčnost v večji meri dokazati na ravni svetovnih cen, ker se nam očita monopol.

Pri organiziranju koordinacijskih poslov se kažejo težave z MAN-om, ki je odklonil tak pristop, podobno velja za Demag.

Splošno stanje v DO in delovno vzdušje sta močno povezana. Večji del delavcev v Prodaji se zavzeto spopada s problematiko, en del pa tudi omahuje.

DPO in samoupravni organi sproti obravnavajo problematiko, vodstvo tedensko spremlja realizacijo, enkrat mesečno obravnava notranja vprašanja funkcioniranja tozda.

TOZD IRRP

V tej temeljni organizaciji so se organiziranosti pri izvajanju ukrepov iz predsanacijskega programa z ozirom na prioritete. Njihov pristop je naravnani na posamezne blagovne skupine, ker so le-te različne in na Litostroj kot celoto. V tej zvezi so dali več iniciativ za razreševanje problematike in za sistemsko urejanje tehnično-tehnoloških zadev (npr. tipizacija, kontrola kvalitete itd.). Pogrešajo strokovno koordiniranje od blagovnih skupin na ravni delovne organizacije ter večjo uveljavitev odgovornosti nosilcev posameznih poslovnih funkcij. Te funkcije bi bilo potrebno revitalizirati — v polni meri bi morala delovati tehnična koordinacija, finančni odbor in kolegij DO. Poslovodna funkcija IRRP je bolj v funkciji organiziranja poslovnega procesa, po predmetu — veji pa so strokovni vodje, ki strokovno odgovarjajo za izvajanje. Stanje po posameznih blagov-

nih skupinah je različno in tako se je treba lotiti reševanja problematike.

Pričakovani izvoz na konvertibilno področje je možno realizirati le s ponudbami večjega obsega (nad 1 milijon ameriških dolarjev), pri čemer je treba vedeti, da je strojna industrija v svetu v krizi.

Delavci tozda IRRP pogrešajo uveljavljen princip nagrajevanja odgovornosti za rešitve, ki jih izpeljejo sami (tudi praktično). Strokovnega dialoga med temeljnimi organizacijami na nivoju vodstev pri uveljavljanju inovacij ni, je pa med delavci, nosilci strokovnih funkcij. Pri tem je bilo ugotovljeno, da so delavci IRRP od svojih predlogov zaradi prevlade pragmatičnih rešitev odstopili, sedaj pa se to kaže v zaostajanju za modernimi pristopi v tehnologiji, oblikovanju proizvodov itd. So pa tudi obratne situacije, ko na zahtevo tozda TVN za oblikovanje novih tipov vilicarjev tozda IRRP ni ustrezno reagiral.

Na področju kadrovske politike ugotavljajo, da so mnogi delavci odšli zaradi togega sistema — ker niso imeli prave vloge v sistemu dela v tozdu in DO. Odprto je vprašanje razvoja in uporabe poslovne informatike, saj na tem področju v DO ni enotnega koncepta — ni ustrezne službe, ki bi to uvajala.

V zvezi z izvajanjem nalog na področju planiranja (skrajševanje rokov) so napravljene prvi premiki. Litostroj bi moral imeti enotno službo za pripravo proizvodnje, ki bi ob dobri organiziranosti razrešila vrsto problemov, ki se sedaj rešujejo v posameznih temeljnih organizacijah. Njihovi predlogi — spremembe za hitrejši pretok dokumentacije še niso bile uveljavljene.

Veliko so že naredili za zmanjšanje obstoječih zalog materialov, vendar so naleteli pri tem na ovire.

Stališče IRRP je, da bi morala biti DO organizirana po vertikali, določene skupne zadeve pa bi bile organizirane enotno (razvoj, marketing, del nabave itd.). Takšno mnenje so imeli že v preteklosti.

V temeljni organizaciji obstaja pripravljenost in zavzetost delavcev za spremembe obstoječega stanja. Delavce je treba sproti informirati o spremembah in stanju, ne samo pred petnajstimi v mesecu. Določiti je treba, kakšne informacije se oblikujejo, in kje se uporabljajo.

Za celovito razrešitev stanja bi morali v DO izdelati strategijo razvoja. Ta je sicer že dalj časa v izdelavi, pri čemer je bilo ugotovljeno, da lahko delavci IRRP prispevajo le določen del, ne pa vse, kar se od njih pričakuje in za kar niso usposobljeni.

TOZD Obdelava

V temeljni organizaciji so na skupnem sestanku vodstva in organov DPO ocenili uresničevanje nalog, opredeljenih v programu za odpravo likvidnosti. Poudarili so, da program ni takšen, ki bi zagotovil, da bomo do polletja izšli iz likvidnostnih težav. Še več, kaže se, da se določena finančna in materialna neskladja še poglabljajo. Zato bodo v temeljni organizaciji vse sile usmerili v izvrševanje prioritetenih nalog. Delavci so se pripravljani angažirati, če vidijo cilj. Zato je treba čimprej izdelati takšen operativni program realizacije in fakturiranja, ki bo dal določene rezultate, sicer ne bo mogoče v nedogled prepričevati delavcev. Tozda letos ponovno dela 12 ur/12 ur, vendar ni končnih učinkov. Operativni programi bi morali biti narejeni po fazah, od IRRP do Montaže, ne pa samo za Montažo. Znova se kaže, da je mnogo komisij zaključenih več kot 90%, manjkajo pa v največ primerih deli iz uvoza.

Razprava je pokazala, da bi bilo treba v temeljni in delovni organizaciji razjasniti pojem režije (delavci, ki so neposredno vezani z realizacijo proizvodnje, se ne smatrajo za režijske). Več tehnološkega reda bi ustvarili, če bi bili pravilniki o normah, kvaliteti in avtokontroli čimprej narejeni. Vodstva temeljnih organizacij bi morala biti podrejena skupnemu cilju — povečanju proizvodnje, ne pa v tolikšni meri tozdomskim interesom. Ho-

ruk akcije ne dajejo učinka. Centralno plansko koordinacijo bi morali usposobiti tako, da bi čim hitreje izvršila pogodbene obveznosti na podlagi izdelanih prioritet. Na področju kadrovanja so ugotovili, da Litostroj za štipendiste ni preveč zanimiv zaradi prenizkih štipendij. KSS bi morala marsikaj dodatno storiti za pridobivanje kadrov (materialna stimulacija in drugo). Iz šole smo lani dobili le enajst strugarjev.

V temeljni organizaciji so sprejeli dodatne ukrepe za izvrševanje proizvodnih nalog. Planska služba je povečala ažurnost pri obdelavi naročil in lansiranju proizvodnje po prednostnih potrebah. Selektivno se obravnava nadurno delo. Delovna in tehnološka disciplina se je močno poslabšala tudi zaradi neenotnega delovnega časa v različnih temeljnih organizacijah, zato predlagajo uvedbo enotnega delovnega časa za celotno DO.

Vse več je bolniškega staleža in drugih oblik odsotnosti z dela.

Problem premajhne učinkovitosti poslovanja je v organiziranosti tozda, kjer je vertikalno spremljanje proizvodnje šibka točka. Z različnimi timi, poslovnimi odbori in koordinatorji niso bili doseženi željeni učinki, zato je potrebno razmisliti o profesionalnemu vodenju takšnih organov ali pa o vertikalni samoupravni organiziranosti tozdom v DO.

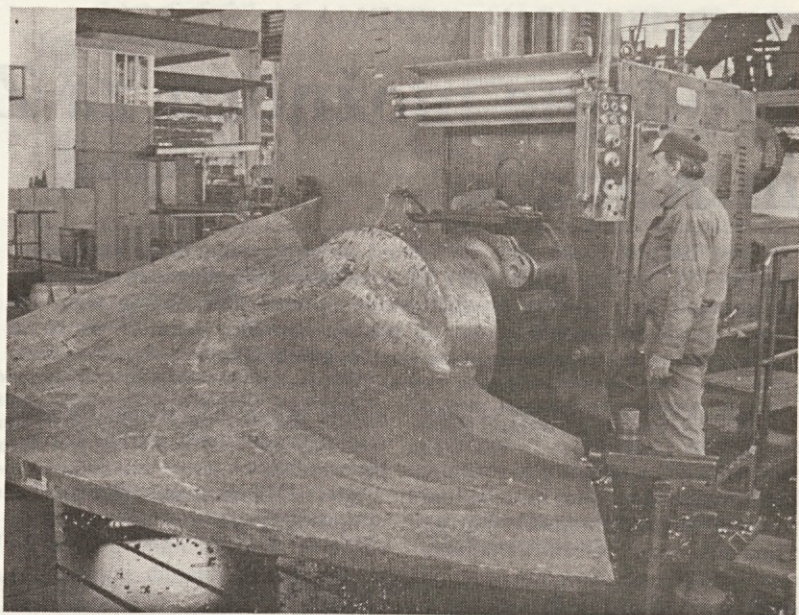
V zvezi s sanacijo Nabave je treba ugotoviti, ali se plani nabav pripravljajo in izvajajo, oziroma zakaj se ne. Kajti nevzdržno je, da se na podlagi dosedanjih podatkov nadaljuje negativen trend med prilivi in odlivi, kar pomeni, da je poraba še naprej večja od naših možnosti oz. rednih potreb. Splošna ocena (SDK) o odgovornosti je, da ni definirana, zato je treba pri nadaljnjih nalogah le-to jasno definirati. Postavlja se vprašanje, ali ima predsanacijski odbor dovolj pristojnosti za ukrepanje — vsi udeleženci v skupnem proizvodu bi se morali odgovorno ravnati po ukrepih tega odbora. Bolje je, da ukrepamo sedaj, kakor pa da čakamo na ukrepe zunanjih družbenih dejavnikov.

Temelj za samoupravno in politično akcijo med delavci je stvarno informiranje o gospodarskih težavah v delovni organizaciji, zato je potrebno opredeliti sedanje stanje in z jasnim konceptom možnosti za razreševanje.

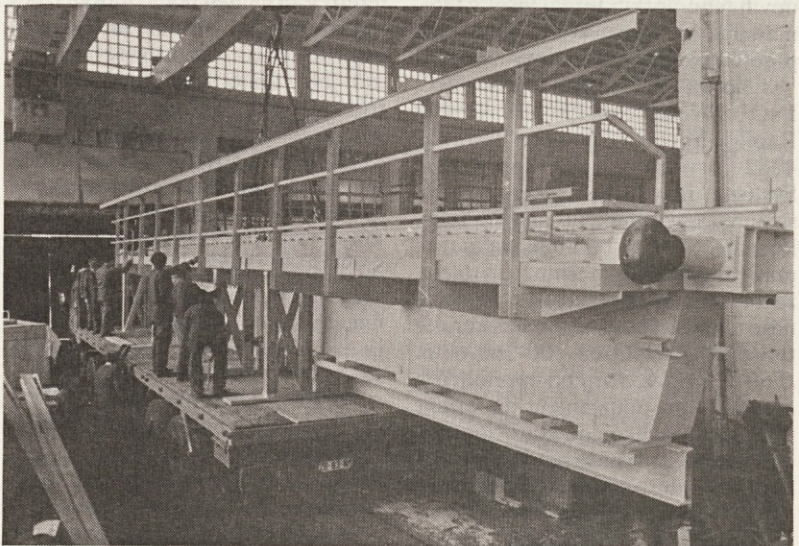
TOZD Proizvodnja ulitkov in modelov

Delavci tozda so že v začetku 1986. leta ugotovili, da je gospodarski položaj mnogo bolj zaostren, zato so takoj sprejeli dodatne ukrepe za realizacijo proizvodnje. Za ulitke iz skupnega proizvoda so imeli težave zaradi zamujanja dokumentacije in rokov, kar pa so v sodelovanju z IRRP in drugimi razrešili. Ključni problem poslovanja v skupnem proizvodu so terminski roki, kar je povezano tudi z vezavo sredstev in njihovim obračunom. Za obvladovanje poslov v skupnem proizvodu je pomembno, kako so urejeni odnosi, kakšen je in po kakšnih kriterijih se oblikuje delež posameznega udeleženca. Trudijo se zmanjšati porabljen sredstva in zaloge, ker ulitki ne prenesejo tako dragih kreditov. Poudarjena je bila potreba po kvalitetnem planiranju znotraj tozda in v DO med udeleženci, da se zagotovi čim hitrejši in večji končni učinek — izgotovitev naročila. V plane je treba vgraditi vse elemente stabilizacijskega programa — zlasti obvladovanje materialnih in drugih stroškov. Planiranje je potrebno čimprej posodobiti. Za uspešno izpeljavo poslov je treba vzpostavljati vsak dan veliko funkcionalnih povezav z drugimi tozdi, kar pa delavcem tozda PUM dobro uspeva.

Značilno za PUM je, da že 50% celotnega prihodka ustvarjajo z blagovno proizvodnjo, in sicer na tistih poslih, ki so jih OZD prej naročale v tujini. To so najzahtevnejši ulitki, ki imajo precej višjo ceno kakor ulitki iz skupnega proizvoda. Na ceno ulitka se, razen v proizvodnji, v sferi oblikovanja drugih stroškov ne da vplivati (obresti, tečajne razlike, amortizacija, delovne skupnosti, kar znese 50% na proizvodno ceno). Blagovna proiz-

Obdelava gonilne lopate za HE Dubrava. (Foto: E. L.)

Konec aprila smo naročniku HE Dubrava dobavili dve dvigali z nosilnostjo 70 ton in eno z nosilnostjo 20 ton, v skupni teži 126.224 ton. Na fotografiji je most (70/20 t x 16,2 m) med pripravo za transport. (Foto: t. š.)

vodnja močno vpliva na poslovno in tržno obnašanje ter na hitrejšo tehnično-tehnološko posodabljanje, kar vpliva tudi oz. predvsem na doseganje ugodnejših rezultatov v celoti.

Za družbenopolitične in samoupravne aktivnosti je pomembno, da se osmišljajo in opredelijo temeljne idejnopolične smeri reševanja nastalega položaja. Aktivnosti v PUM so pokazale, da sama konkretizacija nalog še ni dovolj, saj je potrebno za preseganje ozkega pogleda na stanje (kg, operacije, norma/ure) delavcem predstaviti tudi cilje in rešitve za izhod iz krize, v kateri se je znašla DO. Za tak pristop je potrebna širša strokovna in družbenopolitična razgledanost.

Sindikati v temeljni organizaciji je zahteval, da so delavci sproti seznanjeni s finančnimi in drugimi (stroškovnimi) elementi programa za odpravljanje nelikvidnosti. Delavski svet obravnava izvrševanje rokovnih obveznosti po nosilcih in programih, vendar se kot problem kaže zbiranje in dajanje podatkov, ki niso vedno usklajeni, kar je tudi odraz neorganiziranosti na tem področju. Če samoupravljalci nimajo točnih in takojšnjih podatkov in ne vedo, od česa je rezultat odvisen, potem samoupravnega odločanja ni v takšnem smislu, kakor je sprejet.

Vsake tri mesece obravnavajo politično-varnostne razmere in delovanje samoupravnega sistema (delovanje DPO, sindikalnih skupin, samoupravnih organov, vodstva), kar pomembno prispeva k obvladovanju poslovnega procesa. Delavci so ob obveščanju, ob zadnjem izplačilu OD, izrazili mnenje, da so se pripravljali še dodatno potruditi in več delati, morajo pa videti cilj — izhod iz krize DO. Tako so na primer poudarili, da v zadnjih treh mesecih redno prese-gajo planirano fakturirano realizacijo.

V zvezi z dopolnjevanjem poslovne in samoupravne organiziranosti je bilo izmenjanih več pogledov. Oblikovano je bilo stališče, da se je potrebno, tam kjer so pogoji, organizirati v obvladljive celote — primer PPO, z vsemi tremi poslovnimi in proizvodnimi funkcijami.

Ne sme pa se dovoliti, da se z delnimi rešitvami ustvarja neenotna organiziranost. Preden se pride do ustreznih rešitev, se je potrebno dogovoriti in pridobiti strokovna stališča, ne pa, da se kasneje ad hoc rešitve dopolnjujejo in vklapljajo v sistem.

V razpravi so proučili vprašanje vloge in funkcije predsanacijskega odbora, ki ne more zamenjati obstoječih vlog poslovnih in drugih strokovnih organov, pač pa spremlja in obravnava izvajanje ukrepov iz predsanacijskega programa ter predlaga ustrezne rešitve generalnemu direktorju, UO in delavskemu svetu DO. Opozorili so tudi na problem izkorišča-

nja delovnega časa, na boljšo organiziranost dela ob sobotah, ko gre za izvajanje prioritetenih naročil. Na področju kadrovske politike imajo težave z novimi delavci; imajo več kot 60 delovnih invalidov, katerih problematiko morajo razreševati sami.

TOZD Proizvodnja zvarjencev in odkovkov

V temeljni organizaciji so konkretizirali svoje ukrepe za sanacijo stanja. Glede na svojo vlogo v fazi proizvodnje ugotavljajo, da imajo probleme zaradi premajhne materialne kompletiranosti, zato zaloge rastejo. Imajo velike težave zaradi tehnično-tehnološke zastarelosti proizvodnih sredstev.

Še vedno niso izpeljani predlogi za manipuliranje z materialom, ki so bili dogovorjeni z Nabavo. Ugotavljajo, da je premalo učinkovitih rešitev za boljše poslovanje v DO. Do sedaj sprejeti dogovori na ravni DO ne držijo (primer razreševanja prostorskih težav PZO); tega delavci ne morejo razumeti, zato se pojavljajo dvomi v usposobljenost vodilnih struktur v tozdu in DO. Za izpeljavo skupno dogovorjenih nalog je treba uveljaviti osebno odgovornost. Vzrok, da smo prišli v takšno stanje, je tudi v dejstvu, da nismo dovolj vztrajno uresničevali principov, opredeljenih v SaS o skupnem prihodu. Sedaj se dogaja, da se nekateri tozdi obnašajo zelo samovoljno. Litostroja ni možno več voditi iz centra.

DPO so sprejele vrsto ukrepov za svojo aktivnost in dale predloge za spreminjanje stanja na ravni DO, vendar nanje pogosto niso dobili vedno pričakovanega odgovora. Razpoloženje med delavci je takšno, a so pripravljeni več delati in ne morejo razumeti, da se kriza nadaljuje.

Sočasno z razpravo o osnutku sprememb Zakona o združenem delu je treba kritično preveriti našo učinkovitost samoupravne organiziranosti, preseči zapiranje tozdom in okrepiti učinkovitost poslovanja. Tako predstavniki DPO kakor vodilni delavci ugotavljajo, da niso dovolj informirani o izvajanju poslovne politike. Od predsanacijskega odbora so pričakovali, da bo razdelal ukrepe in naloge za izhod iz sedanje krize. Menili so, da če nismo v DO v stanju sami razreševati protislovij in sedanjih težav, naj se čimprej sprejmejo ustrezne rešitve na nivoju občine in širše.

TOZD Proizvodno tehnični servis

V temeljni organizaciji so izdelali tudi svoj program ukrepov, ki se vključujejo v

Obdelava ene izmed vodilnih lopat za HE Mostar — tretja serija.

V TOZD OB obdelujejo že tretjo serijo sklopov za HE Mostar. Za eno turbino je potrebnih 24 vodilnih lopat. Za celo hidroelektrarno pa trikrat toliko. Skupna teža vseh je nekaj čez 22 ton.

skupno stabilizacijsko aktivnost. Ta vsebuje mesečne in trimesečne obveznosti pri realizaciji plana; sedaj že 95 % svojega prihodka pridobijo neposredno iz tržnih razmerij, 5 % pa na bazi servisiranja skupnega programa.

V TOZD PTS so izpostavili zlasti nadaljnje možnosti razvoja, saj imajo možnosti, vendar kaže, da bodo pri tem naleteli na težave. Servisna dejavnost se mora posodobiti, kar je pomembno tudi za trženje proizvodov. Postopno se bodo modernizirali, saj se PTS namerava v večji meri organizirati kot organizator servisiranja, z vključitvijo novih programov. Pri tem je v ospredju kadrovska komponenta, saj so na področju servisiranja izredne zahteve po kadrih, na primer računalniških.

Za proizvodne programe Litostroja je bilo ugotovljeno, da so perspektivni, vendar je treba razčistiti medsebojne odnose temeljnih organizacij v skupnem proizvodu. Tu se tudi kaže pomanjkanje celovitih podatkov gospodarjenja s področja neke blagovne veje. Če ima tozd svoj žiro račun, bi morali biti tudi knjigovodstvo, računovodstvo in podobne službe tako organizirane.

Nočejo biti temeljna organizacija, ki je nekaj posebnega, vendar želijo, da se odnosi med tozdi in delovnimi skupnostmi urejajo konkretno (na primer plan in poraba delovne skupnosti SSP). Postavili so vprašanje, ali bo v primeru sanacije DO tudi TOZD PTS doletela enaka usoda kakor temeljne organizacije, ki bi poslovale negativno. Ugotovljeno je bilo, da gre za sklop pravnih in ekonomskih razmerij, ki so uveljavljene v SaS o združitvi v DO, in da gre za medsebojno solidarno odgovornost udeležencev oz. združenih tozdov. Na novo bi morali urediti materialna in družbenoekonomska razmerja med temeljnimi organizacijami, saj so se razmerja med njimi močno spremenila, pa tudi pogoji gospodarjenja so drugačni.

Pojavlja se vprašanje motiviranosti delavcev, ki ob izpolnjevanju vseh obveznosti ne morejo biti bolje nagajeni. OD za KV delavce so odločno prenizki. Po številnih sejah predsanacijskega odbora nihče ni mogel dati okvirnega cilja. Vodenje v DO je v krizi.

DPO in samoupravni organi v PTS sproti obravnavajo problematiko v DO, vendar so še premalo informirani s strani organov DPO, čeprav dobivajo informacije od IPO TOZD.

TOZD Montaža

Ob obravnavi zaključnega računa so razdelali tudi lastne dodatne naloge in

ukrepe. Pri tem so zlasti opozorili na neusklajenost materialnega pokritja za komisije, ki so bile predvidene za realizacijo v marcu in aprilu. Opozorili so na problem kvalitete, ki ga je potrebno razrešiti z ustreznimi organiziranostjo na ravni DO, ne pa da ima vsak tozd svojo kontrolo.

Delovanje delegatov v poslovnih odborih je bilo ocenjeno kot manj uspešno, ker ti le registrirajo probleme in realizacijo naročil predstavljajo iz meseca v mesec, kar povzroča naraščanje nedokončane proizvodnje. Ne strinjajo se z oceno, da bi morala montaža spremljati proizvodni proces po posameznih blagovnih skupinah. Sedaj sicer pospešeno kompletirajo naročila, niso pa usposobljeni za celovito obvladovanje blagovne skupine. Kupci vedno pritiskajo na montažo in na koncu so prav oni »krivci« za zamudo rokov, čeprav ne morejo v celoti nadomestiti zamud prejšnjih faz proizvodnega procesa. Zaradi neurejenih dohodkovnih odnosov je TOZD Montaža tudi nosilec večjega dela nedokončane proizvodnje.

V zadnjem času se kot problem kaže delo na terenu — glede na obveznosti ugotavljajo, da bodo imeli kadrovske težave z zagotavljanjem ustrezne usposobljenosti delavcev na terenu, za kar je velika ovira tudi nerazrešeno nagajevanje delavcev na domačih montažah.

Ocenjeno je bilo, da so posamezne akcije za večjo realizacijo možne, morajo pa biti uvedene povsod, kjer je potrebno, delavci morajo biti ustrezno materialno stimulirani. Samo z večjo zavestno aktivnostjo sedanjih problemov ne bo možno razrešiti.

V zadnjem času so pojavi, da določen del delavcev zgublja zaupanje v vodstvo tozda in DO zlasti, ko določenega problema ni možno usklajeno rešiti na nivoju DO. Obstaja na primer nerazrešen problem elektronskih regulatorjev. Pomembno je, da se delavce sproti obvešča o problematiki in stanju, za kar je potrebno uporabiti obstoječe oblike samoupravne dejavnosti. Težave pri pridobivanju kadrov imajo tudi zaradi stanovanjskih vprašanj, saj je sedanji stanovanjski pravilnik izrazilo socialno naravnano, tako da dober, perspektivni strokovnjak ne more dobiti kredita za nakup stanovanja ali za gradnjo. Pričakujejo več neposredne pomoči pravne službe (vodenje postopka, zapisniki) pri izpeljavi disciplinskih postopkov. Sicer v tozdu Montaža sproti usklajujejo in izpeljejo samoupravne in politične aktivnosti preko organov DPO, samoupravnih organov in vodstev.

TOZD Nabava

Člani koordinacije te temeljne organizacije ugotavljajo, da se kljub pritiskom in večjim nabavam stanje v DO počasi izboljšuje. Z novim vršilcem dolžnosti direktorja so pospešili poslovne in samoupravne aktivnosti, vseh bistvenih vprašanj pa še niso razrešili. Razlogi za stanje so nekje vmes, med Nabavo in drugimi udeleženci in skupnem proizvodu. Zahteve generalnega direktorja se ne uresničujejo tako hitro, kakor se pričakuje, najbrž zaradi pogostega spreminjanja, s čemer so delavci nezadovoljni. Zaradi ocene iz programa ukrepov bi se morala nabavna služba močno spremeniti. Srečujejo se z vsemi že znanimi težavami,

vendar je nerazumljivo, da zaradi neizdelanega postopka odobritve plana nabav nabavljanje ni potekalo za naročila, ki bodo končana v II. polletju. Tako se zna zgoditi, da bo prišlo znova do nabavnega zamika in do težav v proizvodnih temeljnih organizacijah.

Še vedno se ugotavlja, da je najšibkejša točka v Litostroju neusklajeno planiranje. Pripombe so le teoretične, ne izvedejo pa se koreniti ukrepi v POAE, CPK in planskih službah tozda. Izvajajo se nestrokovne rešitve in ukrepi, ki imajo za posledico manjšo učinkovitost poslovanja, kljub temu, da so bile namere drugačne. Vodstvenim delavcem je treba dati konkretne naloge ter jih zavezati za odgovornost.

Kadrovske težave (vodja tozda, novi strokovni sodelavci) onemogočajo, da bi Nabava uspešneje razreševala problematiko nabave materiala in kompletiranja naročil.

Potrebno bi se bilo samoupravno reorganizirati tako, da bi združili vse kreativne funkcije Prodaje, Nabave, IRRP in finance po posameznih blagovnih skupinah. Druga možnost pa je stroga vertikalna povezanost, za kar v primerih PUM, PPO in TVN že obstajajo pogoji.

TOZD IVET

Vodstvo temeljne organizacije je poleg nalog iz programa ukrepov opredelila tudi naloge za pospešeno delo delavcev v tem tozdu, tako da ne bi bilo v proizvodnji večjih zastojev.

Pri opravljanju skupnih nalog za celo DO zelo čutijo tozdovske pristope in so v končni fazi preveč izvajalci naročil, premalo pa strokovna služba, katere strokovne presoje bi bilo potrebno upoštevati. Navedena je bila ocena možnosti varčevanja z vsemi vrstami energije, kjer bi lahko na primer z večjo usklajenostjo tozda PUM in drugih tozdov privarčevali velika sredstva pri racionalnem trošenju električne energije. Prav tako je problematično naročanje storitev od dnevi, ki niso delovni, saj se pri tem premalo upošteva ekonomika in resnična izjemnost potreb. Uporabniki še vedno naročajo dela, ki jih zaradi pomanjkanja sredstev ne bo mogoče izvesti. V razpravi je bilo opozorjeno na vse slabši odnos delavcev do delovnih sredstev, kar je posledica malomarnosti in nediscipline. Tudi delovni čas (prekrievanje) ne ustreza potrebam sedanjega trenutka.

Aktivnost DPO in samoupravnih organov se je v zadnjem času kazala tudi z razreševanjem kadrovske problematike vodstva tozd. Kadrovske menjave so skorajda šle mimo temeljne organizacije, pričakujejo, da bodo bodoče rešitve nastale z aktivnim sodelovanjem vodstva tozda in DO.

TOZD TVN

V temeljni organizaciji so delavci ob konkretizaciji ukrepov iz programa postavili vprašanje, zakaj se je dovolilo, da

so se v DO do takšne stopnje zaostri problem, ki so posredno in neposredno povezani z likvidnostjo.

TVN se srečuje z več odprtimi vprašanji, kot so: program razvoja viličarjev, obvladovanje stroškov in oblikovanje cen, neučinkovitost organiziranosti blagovne skupine in ne nazadnje kadrovske težave.

Kljub temu, da ekonomski položaj te temeljne organizacije v DO ni povsem razjasnjen, saj so ocene največkrat pavšalne in izhajajo iz obstoječih zalog viličarjev, so menili, da so si sami veliko prizadevali za realizacijo planov pod zaostrenimi nabavnimi in prodajnimi pogoji. V letu 1986 je bilo prodanih na domačem trgu več viličarjev kot kdajkoli prej, res pa je, da so težave z izvozom. Zmogljivosti so večje od tistega, kolikor naredijo. Ugotavljajo, da nimajo nobenega vpliva na vrsto stroškov, ki bremenijo tozd. Nabava pogosto plačuje avanse, vendar se ne dogovarja s temeljno organizacijo. Zadnje analize kažejo, da bo prodajna cena, če se bodo stroškovne tendence tako nadaljevale, kmalu prišla pod lastno ceno. Lastna cena je pogojena z odnosi v skupnem proizvodu, saj je znano, da žele udeleženci v skupnem proizvodu doseči čim ugodnejšo ceno, to pa ni mogoče realizirati preko skupnega proizvoda na trgu.

Srečujejo se s kadrovskimi težavami, saj nekateri usposobljeni delavci odhajajo. Razmišljajo o tem, da bi probleme razrešili s premestitvijo določenih delavcev iz režije v proizvodnjo, zato predlagajo, da se v kadrovskem sektorju opredeli postopek prehoda. Izrečeno je bilo nekaj kritičnih pogledov na delo delovnih skupnosti (pravna služba se prepočasno odziva na njihove zahteve, PFSR daje podatke prepozno, zato ni mogoče ukrepati). Tudi odnosi s temeljnimi organizacijami — udeleženkami v skupnem proizvodu — trpijo zaradi včasih samosvojega obnašanja, ki je odvisno od stanja v posameznem tozdu.

V zvezi s pogledi na morebitno možnost zaokrožene samoupravne organiziranosti tozda je bilo ugotovljeno, da je potrebno zadeve temeljito proučiti, jih argumentirati in šele nato sprejeti odločitve.

TOZD PPO

Delavci v PPO že dalj časa vlagajo velik trud v uresničevanje planskih obveznosti, ki izhajajo iz številnih naročil, katerih struktura je vedno zahtevnejša. Z inovativnim pristopom so uspeli letno izdelati od 300—400 strojev, okoli 4000 ton. Z mnogimi racionalizacijami in modernizacijami so uspeli posodobiti proizvodni program, ki je z zadnjimi uspehi na klinrškem trgu in z obeti prodaje na konvertibilnem trgu pokazal, da je treba podvzeti dodatne ukrepe za uspešno realizacijo. Razprava je pokazala, da se bo možno problemov takoj lotiti z maksimalnim izkoriščanjem obstoječih obdelovalniških zmogljivosti v DO, tam, kjer pa že obstajajo ozka grla, se bo potrebno odločiti za naložbe v nove stroje. Zato delavci PPO pričakujejo polno podporo pri realizaciji te zamisli.

Z dokončanjem njihove naložbe v strojni park bi tudi zaključili naložbo v PPO, kar je tudi ena od nalog, ki lahko v tej krizni situaciji prispeva k ustvarjanju večjih rezultatov, ki so podlaga za napredek.

Srečujejo se s problematiko materialne nekompletiranosti. Čimprej morajo organizacijsko povezati projektivo za PPO v temeljno organizacijo, ker je to neposredni del procesa in način dela v PPO. Službe, ki opravljajo druge funkcije za PPO, ne nameravajo neposredno organizacijsko povezati, čeprav bodo sami

tudi neposredno kontrolirali izvajanje teh funkcij.

Opravljalji bodo tudi funkcijo globalnega marketinga (z uveljavljanjem blagovnih skupin) ter prenosa licenc, vključno s sklepanjem kooperacijskih poslov.

Nagrajevanje je potrebno poenotiti, saj opažajo, da so delavci za enako kakovostno delo različno nagajeni, odvisno od tega, v katerem tozdu delajo. Uspešne delavce je treba tudi drugače motivirati. V temeljni organizaciji je od 270 delavcev kar 170 mlajših od 27 let, kar je naša prednost in hkrati priložnost, da z dodatnim usposabljanjem delavcev dosežemo pričakovane rezultate.

TOZD Zunanje storitvene enote

Dejavnost družbenega standarda, ki ga pokriva temeljna organizacija, v sedanjem času vse bolj stopa v ospredje. Vodstvo in družbenopolitične organizacije si prizadevajo zagotavljati kolikor toliko normalno zadovoljevanje potreb in storitev. V ta namen in v skladu s stališči skupne seje družbenopolitičnih organizacij delovne organizacije so izdelali svoj program ukrepov na vseh področjih dejavnosti temeljne organizacije.

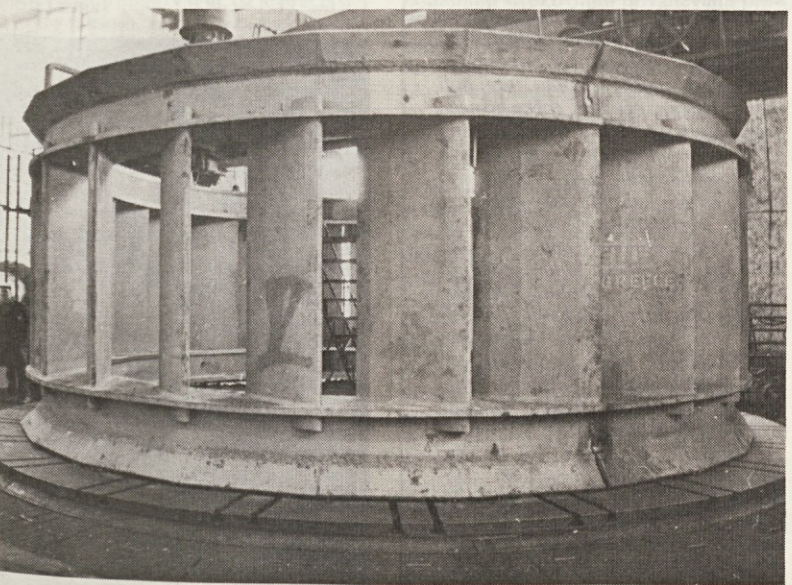
Razprava je pokazala, da je dosedanja sprejeta politika pri zadovoljevanju potreb družbenega standarda delavcev vse bolj predmet kritičnega presojanja, saj v sedanjih kriznih razmerah v DO in družbi, zaradi materialnih omejitev ni možno vzdrževati že doseženega nivoja zadovoljevanja potreb. Predlagano je bilo, naj konferenca sindikata DO to problematiko temeljito obravnava in opredeli usmeritve za razvoj družbenega standarda v sedanjih pogojih.

Posebej je bila proučena dejavnost družbene prehrane kjer se kažejo tendence po kakovostnejši vrsti malic, hkrati pa v ZSE ugotavljajo, da upada število kosil. Opozorjeno je bilo, da je v restavraciji ZSE malica 880 din, družbeni dogovor pa omogoča okrog 1000 din. V Litostroju ta vsota še nikoli ni bila presežena. Svoje zmogljivosti prodajajo tudi zunanjim uporabnikom, da nadomestijo izpad doma.

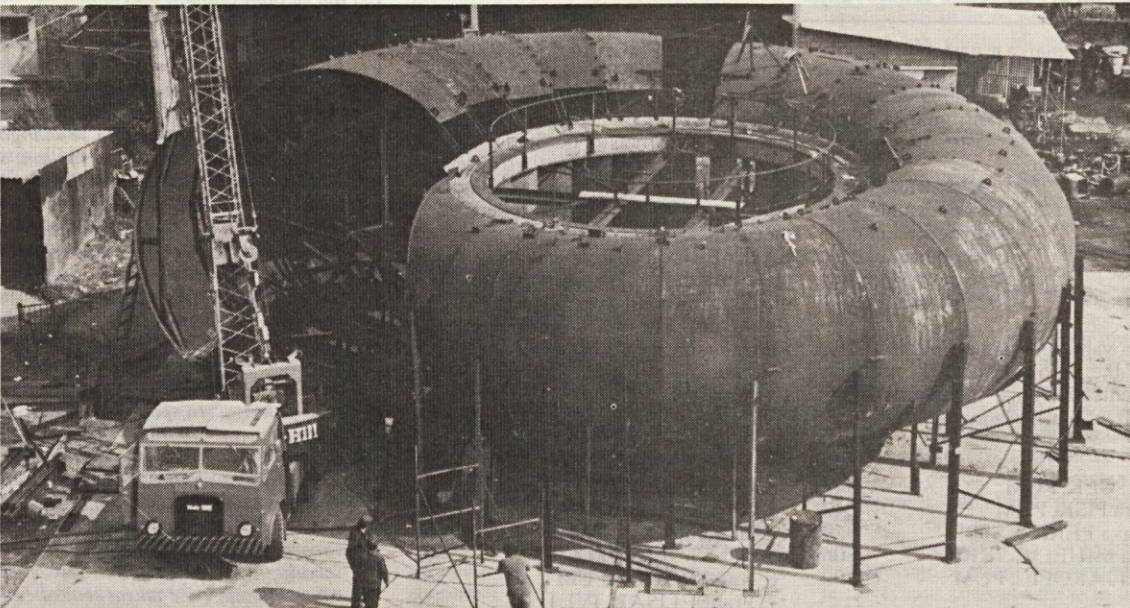
Dejavnost samskih domov trpi zaradi dotrajanosti opreme v nekaterih objektih ter zaradi nizke kulture bivanja določenega dela stanovalcev v samskih domovih. Imajo stalno ekipo, ki popravlja poškodovani inventar v skupnih prostorih, vendar ne morejo sproti popraviti ali zamenjati poškodovanih ali pokradenih delov (pip, žarnic itd.). Cene v samskih domovih so bile predmet kritike stanovalcev, ugotovljeno pa je, da so naše cene precej nižje od primerljivih domov, razen tistih, kjer jih ozdi skoraj v celoti regresirajo. Vodstveni delavci ZSE so skušali vprašanja razreševati sporazumno s stanovalci, da bi se le-ti samoupravno organizirali, kar pa po več poizkusih še ni uspelo. Adaptacije, ki jih zahteva sanitarna inpekcijska, tečejo prepočasno, ker primanjkuje amortizacijskih sredstev, zato bodo s postopnim obnavljanjem razrešili ta problem.

Pereče je stanje na področju počitniških domov, kjer počitniške zmogljivosti po številu in kakovosti ne ustrezajo v celoti našim potrebam. Omenjen je bil predlog, da bi nekako združili nekaj dodatnih sredstev (skupna poraba, del regresa in podobno), da bi razširili zmogljivosti in odpravili probleme, ki jih imamo v počitniškem domu Fiesa in Sorica. Vprašanje je, če bomo lahko dolgoročno izplačevali regres v takšni višini, kot zadnjih nekaj let. Večina OZD v ZPS ima takšne rešitve, da iz regresa prispe-

(Dalje na 9. strani)

Predvodilnik za HE Stratos v obdelavi na karuzlu. Izdelan je bil v Grčiji po naših načrtih. (Foto: T. Š.)

Tudi od Grkov se lahko učimo — Sredi aprila je bilo v grški tovarni Biex sestavljeno prvo spiralno ohišje za HE Stratos. Grški partner nas je vsestransko ugodno presenetil, pomanjkanju izkušenj navkljub. Odlič-

na in odgovorna organizacija dela je omogočila pravi manjši čudež, saj so Grki skrajšali dobavni rok, ki smo ga predvidevali.

(Foto: F. Grosman)
J. Ocvirk

Osiromašen kolesarski plan '87

Jubilejno leto 1987 smo kolesarji pričakovali polni optimizma, saj smo planirali za to leto do sedaj najširšo — 16-dnevno rekreativno akcijo v Litostroju »Litostrojčani s kolesom po Jugoslaviji« (2100 km).

Glede na trenutni gospodarski položaj in glede na to, da se finančno stanje ne izboljšuje, smo se sami kolesarji odločili, da letošnji plan temeljito spremenimo in prilagodimo dejanskim finančnim zmožnostim sekcije in posameznikom v sekciji.

Trenutno načrtujemo naslednje akcije, plan pa se bo lahko glede na finančne in vremenske razmere še spremenjal.

6. in 7. junij — TRADICIONALNI KOLESARSKI IZLET V FIESO

Izlet bo organiziran v dveh skupinah. Slabše pripravljeni kolesarji bodo štartali iz Ljubljane v soboto, 6. junija, ob 7. uri, boljši pa ob 8.30. Spanje in prehrana bosta organizirana v litostrojskem počitniškem domu v Fiesi. Lastna udeležba posameznika bo 50% stroškov penziona. Povratak v Ljubljano je predviden za večerne ure v nedeljo, 7. junija. Prijave sprejema do 1. 6. 1987 tov. Jože Režek, tel. 16-84.

Ko smo na cilju zagledali Braneta Škofleka, smo vedeli, da bodo za njim kmalu prišli tudi ostali (Foto: V. Jantol)

Kegljanje

Vsakoletno ekipno tekmovanje TOZD/DS v kegljanju privabi na kegljišče veliko rekreativnih kegljačev in njihovih navijačev. Že pogled na prostor pred kegljiščem vsakemu obiskovalcu takoj pove, da se nekaj dogaja; navdušeno navijanje in spremljanje rezultatov na stezah in tabli z rezultati pa je dokaz, da gre za pravo tekmovanje.

Februarja in marca je nastopilo 19 ekip v disciplini 6 x 50 lučajev mešano. Tekmovanje je bilo ves čas zanimivo, polno presenečenj in razočaranj; zmagovalci pa so bili znani že čisto na koncu. Najboljše ekipe so:	
1. PZO I.	s 1102 podrtimi keglji
2. IVET	s 1065 podrtimi keglji
3. OB	s 1049 podrtimi keglji
4. PUM I.	s 1043 podrtimi keglji
5. PPO	s 1036 podrtimi keglji
6. PFSR	s 1023 podrtimi keglji

Tekmovanje posameznikov so začele tekmovalke, ki so se prijavile in nastopile brez predtekmovanja. Rezultati v disciplini 100 lučajev mešano:

	podrti keglji
1. Mira ŠČEK, PUM	347
2. Ivanka PISK, PUM	342
3. Darinka PERKO, SSP	329
4. Jožica MIHELČIČ, IRRP	306
5. Hema JAKOPIČ, PUM	300

Tako kot prejšnja leta je za moške tudi tokrat veljal rezultat iz ekipnega tekmovanja za uvrstitev v tekmovanje posameznikov. Aprila je 30 najuspešnejših tekmovalcev nadaljevalo tekmovanje v

26. junija do 3. julija — KOLESARSKA AKCIJA »PO ITALIJANSKIH DOLOMITIH«

Akcija je zelo zahtevna, saj bomo v 7 dneh prekolesarili približno 1100 km po izredno razgibanih cestah italijanskih Dolomitov. Cilj akcije je osvojitev najvišjega gorskega prelaza Evrope Stelvio (2757 m). Pot nas bo vodila mimo Kranjske gore, Cortine, Bolzana, Merana, Stelvia, Bormia in potem nazaj mimo Bolzana, Brixena, Brunecka, Šmohorja in Kranjske gore do doma. Odhod planiramo za v petek, 26. junija, ob 15. uri izpred glavnega vhoda v tovarno, povratak pa je predviden v petek, 3. julija, v večernih urah.

Akcija je planirana kot glavna akcija ob 40-letnici tovarne namesto akcije po Jugoslaviji. Zaradi finančnih težav sindikata smo se odločili za Dolomite, kjer bo vsak posameznik sam kril večino stroškov.

Že vnaprej naprošamo vse odgovorne tovariše sindikata, da nam glede na naše večletno aktivno delo pomagajo v tem, da nam omogočijo uporabo kombija za spremljevalno vozilo in nekaj dni izredno plačane-ga dopusta.

12. september — VI. LITOSTROJSKI KRONOMETER V KAMNIŠKI BISTRICI

Kronometer bomo vozili na standardni progi, ki bo dolga 8 km od Stahovice do Kamniške Bistrice. Kronometer bo združen z izletom za vse delavce in njihove družinske člane. Zaradi povečanega zanimanja naj poudarimo, da bomo imeli letos za tekmovalce razpisane kar štiri moške in eno žensko kategorijo.

Po tekmovanju bo v Kamniški Bistrici piknik, na katerem bomo podelili priznanja najboljšim kolesarjem in izžrebali nekaj praktičnih nagrad.

Posebno priznanje bosta dobila tudi najstarejši in najmlajši udeležene-c. Skupno bomo prekolesarili 75 km. Iz večletnih izkušenj vemo, da to pot zmorejo tudi otroci, zato pozivamo vse delavce, da se akcije udeležijo.

disciplini 100 lučajev mešano. Razlike v številu podrtih kegljev po 50 lučajih niso bile tako velike, da jih dobri kegljači ne bi mogli zmanjšati v naslednjih 100 lučajih, zato so se zagrizeno borili do zadnjih metov. Lanski zmagovalac Ciril je ves čas seštevaj podrte keglje na svoji in nasprot-nikovi stezi, kar so ugotovili sodniki pred njegovim zadnjim metom, ko je mirno rekel: »En lučaj mi je zmanjkal« in šport-no čestital Janezu na sosednji stezi. Tek-movanje sta nato končala, Ciril z istim rezultatom kot v l. 1986, vendar z zamenjanimi mesti. Najuspešnejši posa-mezniki so v 150 lučajih podrli naslednje število kegljev:

	podrtih kegljev
1. Janez JURČEK, NAB	609
2. Ciril MIHELČIČ, IVET	602
3. Rudi PERUŠEK, IVET	571
4. Branko ZORJAN, PZO	566
5. Ilija STOLIČ, PPO	565
6. Karel ROUDI, PUM	563
7. Franc ELISAR, IVET	556
8. Nenad RADOŠ, MONT	555
9. Rudi STANEK, PPO	555
10. Jure ČATO, OB	553

Mira Šček

19. september — III. KRONOMETER ZPS V KAMNIŠKI BISTRICI

Letos ob 40. obletnici tovarne smo organizatorji kronometra ZPS. Organizacija in izpeljava tekmoval-nja je zelo zahtevna, saj mora biti cesta zaprta, organizirana mora biti reševalna in redarska služba. Že sedaj pozivamo vse člane sekcije, ki ne bodo aktivno tekmovali, naj se prijavijo tekmovalni komisiji, da bodo pomagali na startu in cilju v redarski službi.

Upamo, da bomo že tretjič naj-boljši kolesarji ZPS, še posebej si tega uspeha želimo letos, ko praz-nujemo 40. obletnico tovarne.

Kljub temu, da smo v hudih fi-nančnih težavah, upamo, da bomo program v celoti izpolnili in zato se vnaprej zahvaljujemo vsem ljubite-ljem rekreativnega kolesarjenja za spodbudo in pomoč.

Milan Svetelj

28. aprila so litostrojski mladinci sprejeli skupino 40 mladincev iz pobratene-ga Tbilisija ter jim razkazali tovarno in jim predstavili proizvodnjo Litostroja. (Foto: M. M.)

pisma uredništvu

Ko sem napisal kratko črtico »Moj prvi dodir s Ljubljano«, sem hotel prikazati samo svoj pogled na neko posebno stanje. Že takrat sem se odločil, da o tej temi ne bom nič več pisal. Nekoliko iz strahu, da bi bil pri tem preveč subjektiven, nekoliko tudi zaradi tega, ker se mi je, ko sem spoznal nekatere ljudi, zazdelo, da ta odnos Slovenec — Bosanec v bistvu niti ne obstoja. Preprosto, teh ljudi ob njihovem ocenjevanju človeka sploh ni zanimalo, ali je kdo v Slovenijo prišel kasneje ali je v njej od rojstva, zanimalo jih je samo, kakšen je kot človek. Tudi zato se mi je takrat zazdelo nepotrebno sleherno nadalj-nje pisanje o tej temi. Vendar so nekateri dogodki, posebno še pozitiv-ne reakcije na mojo črtico, povzročili, da sem pomislil, kako se o tem da še vendarle kaj reči.

V najnovejši, aprilski številki lito-strojskih Internih informacij, je bil članek o samskih domovih. Omenjen je tudi sestanek stanovalcev samskih domov in predstavnikov tozda ZSE. Za hip se bom oddaljil od članka, ker bi rad spregovoril o nekem dogodku s tega sestanka. To je bil moj prvi sestanek, ki sem mu prisostvoval. Prvo, kar me je presenetilo, je bilo to, da je bilo na sestanku komaj trideset ljudi. Kasnej-ša presenečenja pa so bila še mnogo bolj neprijetna. Začudil me je ton, s katerim so se stanovalci obračali na te ljudi. V moji vasi, v kateri je barvna televizija prava redkost in kulturni nivo še vedno dokaj nizek, se na sestankih krajevne skupnosti ljudje obnašajo drug z drugim z mnogo več obzirnosti. In čeprav je v njihovem obnašanju vidna okornost in neznanje, truda jim vsekakor ne gre odrekati. Na tem se-stanku pa na žalost nekateri niti tega niso pokazali. In sploh se je skozi ves sestanek na ta dva predstavnika gledalo kot na krivca, ki sta privedena, da bi se jima sodilo. Manjkalo je samo še kamenjanje. Toda vrhunec nizkot-nosti je bil na koncu sestanka. Ko je tovarišica iz ZSE odhajala proti izhodu, je nekdo iz zadnjih vrst rekel: »Na svidenje.« Že takrat sem občutil ton nesramne ironije, pa vendar nisem mogel verjeti, da se kdo lahko spusti tako nizko. Posebno še, ker je tovarišica odzdravila s tonom, ki ni bil

samo ozdravljanje, ampak tudi opra-vičevanje. In še vedno bi se dalo izogniti nizkotnosti. Lahko bi bilo vsaj slovo v človeškem tonu. Medtem pa se je po prostoru razlegel smeh. Počutil sem se, kot da mi je nekdo prisolil klofuto, od katere sem videl vse zvezde. Ogorčen sem zapustil sesta-nek. Hotel sem se opravičiti tej ženski za nevljudnost, toda mar bi s tem opravičilom kaj dosegel? Komajda bi mi uspelo sneti krivdo s sebe. To pa mi v tem hipu ni nič pomenilo. Vprašujem se, kaj misli ta ženska o Bosancih ali »južnjakih«, če pogosto doživlja take neprijetnosti (kar je zelo verjet-no).

Zdaj pa še nekaj o tistem članku o samskih domovih. Za vsemi navedba-mi, kaj vse se dogaja po domovih, je z velikimi črkami pisalo nekaj takega: Mi vemo, da niso vsi taki, vendar dokažite s svojim ravnanjem, da vas je več boljših kot slabših. Te besede »niso vsi taki« mi že dolgo odmevajo v ušesih. Nekaterim te besede služijo, da bi se za njimi skrili. To je postala že parola nekaterih »mojih rojakov«. Kakor: so pri nas nevzgojeni, ampak niso vsi taki... itd. To so jim postale glavne besede obrambe. Menda jim je to način, da bi dokazali, da ne pripadajo takim. Nimam namena sebe povzdigovati nad kritiko. Saj tudi jaz stanujem v samskem domu, torej tudi mene »tepejo« nekatere točke hišnega reda. Tudi jaz bi rad obesil kakšno sliko, ki, mimogrede rečeno, gotovo ne bi pustila sledu in ki bi bila (če to sploh komu kaj pomeni) daleč od cenene pornografije. Ampak ali ne bom s tem za malo bolj nepazljivo oko enak kršitelj hišnega reda kot tisti, o katerih se govori v članku? Ali lahko pričakujem, da me nekdo vidi drugač-nega, samo zato, ker je moj način krše-nja drugačen? Malo prilagodljivosti ne bi škodilo niti temu hišnemu redu. Pravzaprav ne bi škodila majhna prilagodljivost niti ljudem, ki skrbijo za izvajanje tega reda. Bil je torej zanimiv zapis, toda z besedami »Dokažite, da vas je več dobrih kot slabih« se mi zdi, da se preveč računa na člo-vekoko zavest, kar pa mi ne ugaja. Sicer pa: žalostno je, da so takšni članki še vedno potrebni.

Milan Aničić

Skoraj vse o strelstvu

Pretekla zimska strelska sezona je bila zelo pestra. V septembru 1986 smo vpisovali nove člane. Postali smo »bogatejši« za 46 mladincev. V glavnem so to učenci 1. letnika SŠTS. V tekmovalno sezono 1986—87 smo stopili s 96 člani in mladinci.

Na skupnem sestanku smo se dogovo-rili o terminih treningov in ostalih delovnih načrtih. Od tega dogovora naprej treniramo dvakrat tedensko, in sicer ob torkih in četrtnih od 14. ure dalje. Poudariti je treba, da na treninge lahko pridejo tudi nečlani, saj so vrata za vpis pri nas vedno odprta.

Že v novembru 1986 je bila na programu prva tekma. To je bilo sindi-kalno prvenstvo občine Ljubljana-Siška.

Kljub temeljiti obveščenosti in priza-devanju vodje ekipe na to tekmovanje nismo uspeli poslati najmočnejše ekipe. To se nam je maščevalo, ker smo zasedli »samo« 3. mesto. Prekinjeno je bilo večletno zmagovalje litostrojskih strel-cev na tem tekmovanju. Zmage pa so se veselili oficirji in podoficirji vojašnice Boris Kidrič iz Šentvida, ki so prvič tekmovali tudi v sindikalni konkurenci.

Veselili pa smo se tudi Litostrojčani za osvojeno prvo in drugo mesto v posamez-ni konkurenci. Janez Mrkun je zasedel 1. mesto s 180 krogi, drugo mesto s 179 krogi pa Franc Presečnik.

V istem mesecu smo s strelskim tekmo-vanjem počastili tudi dan republike in v naslednjem dan JLA.

Pred nami pa je že bilo ligaško tekmo-vanje. V naši občini se je strelsko tekmo-vanje odvijalo v treh ligah. Litostroj je bil udeležen z eno ekipo v drugi ligi in dvema ekipama v tretji ligi. Po devetih kolih smo z veseljem ugotovili, da smo se zopet prebili iz druge lige v prvo in z eno ekipo iz tretje lige v drugo.

Tako bomo imeli v naslednji tekmoval-ni sezoni zastopnike v vseh treh ligah. Uspešni pa smo bili tudi v posamični kon-kurenci, kjer so bila naša najvidnejša mesta: 8, 9 in 12 med 153 nastopajočimi.

V času poteka lige tekmovanja pa je bila izvedena tudi družinska tekma za »zlato puščico«. To je vsakoletno najbolj množično srečanje strelcev z zračnim serijskim orožjem v SR Sloveniji, saj v le-tem nastopa več tisoč tekmovalcev. To je kvalifikacijsko tekmovanje in je potrebno doseči določeno normo za uvrstitev na občinsko, regijsko in repu-bliško tekmovanje. Iz našega društva so se na občinsko tekmovanje uvrstili štirje in na regijsko tekmovanje dva tekmovalca.

Poleg prej navedenih tekmovanj pa velja omeniti tudi šolsko prvenstvo, na katerem je sodelovalo 52 učencev vseh letnikov.

Z udeležbo ne moremo biti zadovoljni, saj so bili pogoji in termin zelo dobri. Ekipno so zmagali učenci 4. b razreda. Med posamezniki pa so bili najboljši Radivoj Aničić (184 krogov), Velid Bešić (169 krogov) in Damir Antolašić (165 krogov).

Za tekmovanje med tozdi DO Litostroj se je prijavilo 82 strelcev in strelk, kar kaže na veliko zanimanje med našimi delavci za ta šport. Žal so ti udeleženci premalokrat prišli na treninge, zato ne-kateri niso bili zadovoljni s svojimi dosežki. Organizacijskih težav ni bilo, vsi so zadovoljni zapuščali strelišče in ob-ljubljali, da bodo od sedaj naprej redneje trenirali. Ali bo res tako?

Rezultati ekip:	
1. TOZD SŠTS	809 krogov
2. TOZD IRRP	779 krogov
3. TOZD PUM	774 krogov
4. TOZD NABAVA	707 krogov
5. TOZD TVN	691 krogov

Med posamezniki tudi letos ni bilo presenečenj.

	krogov
1. Janez Mrkun, TOZD IRRP	182
2. Franc Presečnik, TOZD SŠTS	178
3. Samo Oven, TOZD IVET	177
4. Miroslav Jagoš, TOZD PZO	176
5. Rado Nevenkič, TOZD TVN	172

Nastopilo je 69 tekmovalcev in tekmo-valk.

Ob tem moram izreči pohvalo tudi trem tekmovalkam, ki so pokazale veliko strelskega znanja, saj so v tej množici zasedle zelo visoka mesta.

8. je bila Nenevka Strnad — TOZD IRRP s 166 krogi, 16. Mojca Kadunc — TOZD PUM s 156 krogi,

37. pa je bila Fani Požes — TOZD IRRP s 133 krogi.

Rezultati bodo objavljeni v Internih informacijah.

Za zaključek lahko ugotovimo, da je bilo to medtozdovsko tekmovanje najbolj množično do sedaj in tudi najkvalitetnej-se. Upajmo, da ne bomo zaspali na lovori-kah.

Janez Grom

PODPISANA IZMENJAVA S ČSSR

Spet bomo šli na Češko

Prav te dni je bila dokončno podpisana brezdevizna izmenjava na področju letovanja in izletništva z organizacijami iz ČSSR.

Tudi letos bo tekla ta izmenjava med našo DO in organizacijami iz ČSSR. S ČKD Blansko smo podpisali dogovor za pet izmenjav njihovih delavcev v Fiesi in eno skupino športnikov, ki bodo sodelovali na tekmovanju ob 40. obletnici naše DO. Z njimi smo podpisali tudi izmenjavo za naše delavce. Tako bo organizirano šest izletov naših delavcev v letovišče Karlovy Vary in pet izletov v rekreativni center ČKD v Jedovnici pri Blanskem.

Naši izleti in letovanja so vedno povezani z ogledi tamkajšnjih znamenitosti pa tudi z ogledom tovarne, srečanjem z njihovimi delavci ter razgovorom in izmenjavo na področju strokovnega sodelovanja in sindikalnega dela.

Prav ČKD Blansko je ena od tistih DO, s katero največ sodelujemo na poslovnem področju. Ta izmenjava je dosegla že tako stopnjo, da si brez nje ne bi mogli zamisliti nastopa na drugih tržiščih.

Ob vsakem podpisu pogodb se zavzemamo za izboljšanje programov, kar nam zaenkrat zelo uspeva.

Nekoliko težav imamo pri polnjenju števila izletnikov.

Druga organizacija, s katero sodelujemo že 25 let, je ZVVZ Milevsko. S to organizacijo nas povezujejo vezi res dolgoročnega sodelovanja, vendar le na področju brezdevizne izmenjave na turistično rekreativnem področju.

Izleti v te kraje so za naše delavce prav zaradi zanimivosti izredno privlačni. (Gradovi, Karlovy Vary, Marjanske Lazne, tovarna stekla Mozart). Privlačen je tudi njihov rekreativni center Pionirski tabor v Mozolovu. To je majhen kraj v gozdu z vzorno urejenimi bivalnimi prostori z vsemi pritliklinami.

Ne smemo pa pozabiti na njihove zelo prijazne in uslužne ljudi ter njihovo izvrstno pivo.

Tretja DO, s katero sodelujemo, pa je znano podjetje Elektro zavodi Julija Fu-

čka iz Brna. Prav v letošnjem letu smo prvič vzpostavili možnosti sodelovanja tudi na področju proizvodnje.

Njihov rekreativni center so hišice ob pregradi akumulacijskega jezera. Kraj je blizu Brna in ga z mestom povezuje tramvaj.

Zaupali so nam, da nameravajo v bližini sedanjega centra zgraditi dom večje zmogljivosti, kot hotel B kategorije.

Oni so nam dodatno ponudili možnost smučanja v Nizkih Tatrah, kar smo z veseljem sprejeli.

V Blanskem so zgradili nov hotel; ob hladnejših dneh bomo stanovali kar v njem. Novost programa ČKD je tudi, da bomo prav v tem hotelu gostili našo grupo v času silvestrovanja.

Z vsemi tremi našimi partnerji smo dogovorjeni, da lahko organiziramo še dodatne izlete v dodatnih terminih.

Novost letošnjega leta je izlet v Prago s svojimi avtomobili. DO Janko Radotin — to je direkcija DO ZVVZ Milevsko — nam je v predmestju Prage odstopila svoje prostore za bivanje ene ekipe.

Izlet s svojimi avtomobili bo od 4. 7. do 11. 7. 1987. Cena je 55.000 din na osebo.

Zanimiv bo ogled najlepšega gradu v ČSSR Karlštajna in Konopišta, ki sta oddaljena od mesta bivanja le 15 km.

Ta kombinacija sodelovanja je le enkratna in je v sodelovanju z DO REK iz Velenja.

Ne zamudite enkratne ugodnosti!

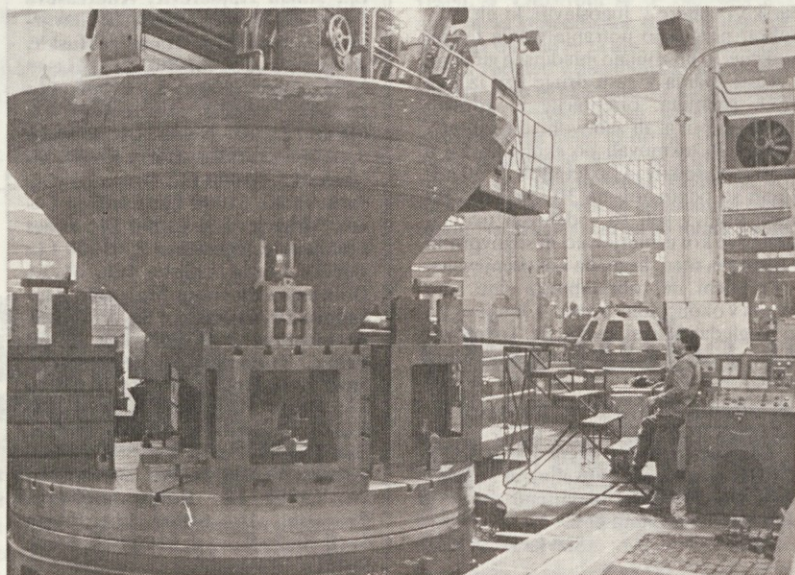
Vse podrobnosti na tel. 1021.

Naj naštejemo termine, ki jih lahko še koristite!

14. 6.—20. 6. 1987 Karlovy Vary
17. 6.—21. 6. 1987 Jedovnice
11. 9.—26. 9. 1987 Karlovy Vary
13. 10.—21. 10. 1987 Karlovy Vary
4. 10.—8. 10. 1987 Jedovnice
27. 11.—2. 12. 1987 Jedovnice
27. 11.—5. 12. 1987 Karlovy Vary
18. 9.—26. 9. 1987 Karlovy Vary
4. 7.—11. 7. 1987 Praga — avtorally
30. 12.—4. 1. 1988 Silvestrovanje v Blanskem

Januarja — šolske počitnice — smučanje — Nizke Tatve

Milan Vidmar

Velik zvon za železarno Zenica na struženju. Teža je približno 12 ton, premer pa 4 metre. (Foto: E. L.)

Naša aktivnost mora obroditi več

(Nadaljevanje s 7. strani)

vajo delavci določen del za razširitev počitniških zmogljivosti. Potrebno bo poiskati še druge cenejše in racionalnejše možnosti počitnikovanja.

V ZSE si precej pomagajo z izmenjavo počitniških zmogljivosti z domačimi delovnimi organizacijami ter s firmami iz ČSSR in Poljske, kar pa je v zadnjem času v stagnaciji zaradi premajhnega interesa pri nas.

Tudi za tiskarno je bilo ugotovljeno, da se je strojni park že močno iztrošil, sedanje potrebe temeljnih organizacij po tiskarskih storitvah pa so vedno večje. Potrebno bo začeti nabavljati sodobnejše stroje.

Pomemben del razprave je bil namenjen kadrovski politiki in nagrajevanju delavcev. Le-ti so v relativnem odnosu do podobnih del in nalog v drugih tozidih in DS slabše nagrajeni. Izdelani bodo novo shemo organiziranosti, ki bo prilagojena razmerjem v DO, s tem da bodo skušali zmanjšati zaposlenost. Precej možnosti za tak pristop imajo v tem, da je precej del in nalog takšnih, za katera bi zadostovala 4-urna zaposlitev.

DS PFSR

Dejavnost financiranja in računovodstva je ena najpomembnejših področij dela za obvladovanje finančnih in blagovnih tokov v DO. Sedanje stanje kaže, da je bilo tej poslovni funkciji kot celoti v preteklosti dano premalo pozornosti. Kakšni so razlogi za takšno stanje, je težko opredeliti, eden pa je zagotovo premajhno poznavanje načina oblikovanja podatkov in njihove uporabe v temeljnih organizacijah in pri krmljenju poslovnega procesa.

Kot primer je bil naveden spisek negativno zaključenih komisij, na katerega ni bilo nobenega odvaja.

Pri svojem delu delavci PFSR v zadnjem času opažajo nespoštovanje internih predpisov, ki so veljavni v DO. Zato je potrebno preveriti ustreznost rešitev v določenih predpisih in jih glede oblikovanja finančnih podatkov prilagoditi sedanjim potrebam. Zahtevano, da se

začne mesečno izdelovati bilance po blagovnih skupinah, bo možno izpeljati z računalniško podprtim sistemom, ki se sedaj uvaja, enako velja za tedensko zbiranje najpomembnejših informacij s področja financiranja.

V razpravi je bilo poudarjeno, da se pri sedanjem obvladovanju oziroma usklajevanju finančnih tokov kaže, da se v celoti izpolnjujejo planske postavke na odlivni strani, prilivna pa je praviloma negativna. Zato bi bilo potrebno razmisliti o morebitnem rebalansu plana ali pa intenzivneje ukrepati že sedaj, ne pa čakati na vplive zakonskih ukrepov, ki bodo sledili, če bo naše poslovanje teklo z nespremenjenim tokom.

Na delavce v PFSR pritiskajo dobavitelji za plačevanje obveznosti in se že dogaja, da tudi dobavitelji in izvajalci različnih del v Litostroju prihajajo v likvidnostne in bilančne težave. Članek v sobotni prilogi Dela je v zvezi z razreševanjem problematike financiranja napravil veliko škodo.

V zvezi z izplačevanjem OD so bili z dodatnimi strokovnimi prizadevanji preseženi problemi višine OD za izplačilo in zagotovljena sredstva. Kakšen bo položaj 15. maja, ali bomo v skladu z zakonskimi ukrepi morali izplačati zmanjšane OD ali ne, še ni jasno. To problematiko bi morali poleg strokovnih rešitev tudi politično presoditi in sprejeti določene ukrepe za pravočasno informiranje delavcev o nastalem položaju. Za informiranje delavcev so potrebni natančnejši podatki, ki dajejo tudi odgovor na vprašanje, kako in kdaj bo DO prišla iz sedanjega stanja.

Ugotovljeno je bilo, da so delavci PFSR do sedaj še vedno v predvidenih rokih izpeljali naloge, da pa takšne rokovne discipline ni v vseh fazah proizvodnega procesa, kar je treba spremeniti in izboljšati. V PFSR so se v zadnjem času kadrovsko ustalili in računajo, da bodo z uvedbo računalniške obdelave podatkov razrešili tudi prostorske probleme. Zaposlenost bodo obdržali na sedanjih ravni ali jo zmanjšali.

DS SSP

Ugotovljeno je bilo, da so skupne

službe glede na svoj položaj in vlogo, ki jo imajo na delovanje celotne delovne organizacije v tem zapletenem in težavnem položaju, še posebno obremenjene in izpostavljene številnim (pogosto kontradiktornim) zahtevam in pritiskom. To velja za večino služb POAE (planiranje, organiziranje, računalništvo) ter KSS (zaposlovanje, nagrajevanje, izobraževanje, pravna služba, informiranje). DPO v delovni skupnosti bodo skladno z zahtevami, ki izhajajo iz programa ukrepov za odpravo vzrokov nelikvidnosti, obravnava dejavnost vseh služb ter opredelile smeri razvoja in ukrepe za izboljšanje stanja oziroma poslovne učinkovitosti dejavnosti skupnega pomena.

Izpostavljena je bila kadrovska problematika oziroma zmanjševanje režije. Glede na to, da ni bilo natančnejših navodil o izvajanju tega ukrepa, se zmanjševanje režije (kamor spadajo skoraj vsi delavci SSP) izvaja, in sicer tako, da na izpraznjeno delovno mesto ne zaposlijo novega delavca. Predvidene pa so tudi racionalizacije nekaterih del ter na osnovi tega manjše potrebe po delavcih.

To pa je nemalokrat v nasprotju z zahtevami nekaterih vodstev tozdov po novih tudi režijskih delavcih! Nasploh pa velja ugotovitev, da se je v zadnjem času pomembno povečalo število odhodov delavcev (tudi strokovnjakov in kvalificiranih) iz delovne organizacije in zmanjšalo število tistih, ki bi se pri nas želeli zaposliti. To bo v zelo kratkem času pripeljalo še do večjih težav pri proizvodnji in poslovanju DO, še posebej, če vemo, da iz naše šole že nekaj časa ni ustreznega in zadostnega priliva mladih delavcev.

Dana je bila tudi pripomba, da poleg tega, da nimamo dovolj delavcev, tudi teh, katere imamo, ne znamo ustrezno zaposliti.

Beseda je tekla tudi o boljšem izkoriščanju delovnega časa oziroma o problemu drsečega delovnega časa. Skupna ugotovitev je bila, da so pripombe na račun enotnega prihoda in odhoda z dela predvsem disciplinskega značaja in da povsod ne predstavlja dejanske ovire v proizvodnem procesu. V DS SSP so se zavzeli za ustrezno analizo, ki nikakor ne more biti le preštevanje delavcev, ki tak čas koristijo, temveč mora ugotoviti pozitivne in negativne strani takega delovnega časa. Na osnovi ugotovitev analize bi lahko zavzeli pravilno stališče ter se utemeljeno odločili za takšno ali drugačno ureditev delovnega časa.

Franc Seliškar

RAZVOJNO RAZISKOVALNO DELO IMA V LIVARNI GLOBOKO KORENINE

Specifičen položaj metalurške stroke v veliki strojni tovarni je že od samega začetka narekoval svojstven način organiziranja razvojno-raziskovalnega dela v livarni. Vseskozi je bila to naloga inženirjev in tehnikov, vključenih v neposredni proces, ki so poznavač razvojnega usmeritve delovne organizacije preučevali nove tehnologije in postopke, uvajali nove vrste materialov in razvijali nove metode nadzorovanja kakovostnih ulitkov.

Veliko naših delavcev je vgradilo svoja prizadevanja in znanje, da smo dosegli današnji visok nivo kvalitete in ugled. Med njimi ima še posebno mesto tovariš Franc SELIŠKAR, metalurški inženir, dolgoletni sodelavec v naši livarni, priznan strokovnjak na področju livarstva in neporušnih preiskav materiala.

Več kot 33 let dela v Litostroju je opravljal odgovorne naloge na raznih področjih. Bil je obratovodja čistilnice v livarni jeklene litine, vodja službe kvalitete, nazadnje pomočnik direktorja TOZD PUM »LIVARNE« za kakovost in raziskovanje problemov, ki jih je srečeval in s katerimi se je v svojem razvoju borila naša livarna. Posebej pa ga je ves čas zanimalo področje uvajanja novih materialov in razvijanje metod ugotavljanja kvalitete z neporušnimi preiskavami.

V livarni smo se že davno zavedali pomena timskega razvojnega dela. Tako je tudi ing. Seliškar utrjeval in spodbujal skupinsko delo mladih metalurških in kemijskih strokovnjakov. S takim delom smo v livarni uvajali predvsem materiale, ki jih je naša tovarna potrebovala pri razvoju zahtevnih turbinskih, črpalnih, dizelskih, žerjavnih in drugih proizvodov, istočasno pa smo spremljali potrebe tržne proizvodnje ulitkov.

Plod takega dela, ki je na eni strani temeljilo na poznavanju podobnih vrst materialov v svetu, na drugi strani pa na potrebah in razvojnih usmeritvah delovnih organizacij, so bile mnoge litine, na katerih še danes temelji proizvodnja in sloves naše tovarne. Med njimi velja še posebej izpostaviti visoko legirane Cr in CrNi jeklene litine martenzitnih in austenitnih vrst za našo turbinsko proizvodnjo in črpalke. Omeniti velja tudi paleta litin za poboljšanje, za površinsko kaljenje, litin, odpornih proti povišanim temperaturam, litin z garantiranimi lastnostmi pri nizkih temperaturah itd. Pri vseh teh materialih je bila razvita celotna tehnologija od izdelave šarže, rezanja prilitkov in toplotne obdelave ter varjenja.

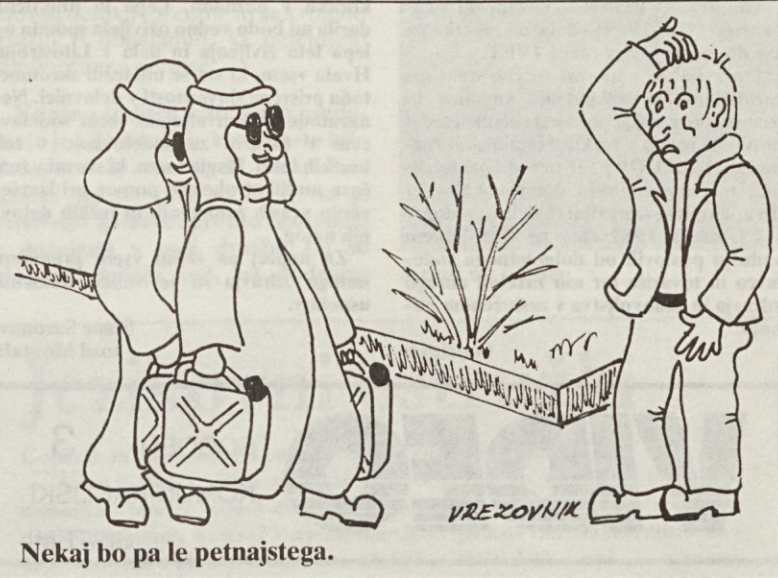
Posebno uspešno je bilo delo tudi na področju razvoja materialov, odpornih proti obrabi. Ne le, da smo do vrhunca razvili klasično mangansko litino, ampak smo uspešno uvedli tudi celo paleta nizko legiranih materialov z visokimi trdotami in s tem odpornostjo proti obrabi za potrebe cementarn in rudnikov. Z njimi še danes suvereno obvladujemo domače tržišče, vedno bolj pa nas poznajo tudi v nekaterih deželah zunaj naše domovine.

Razvoj livarstva in vedno večje zahteve po kvaliteti proizvodov terjajo tudi uvajanje novih metod ter razvoj ugotavljanja kakovostnih izdelkov. Poleg poglobljenega študija na posameznih področjih, predvsem kemijsko analitskega in področja neporušnih preiskav, je bil potreben tudi nakup.

Pri vsem tem delu in snovanju je bil ing. Seliškar gonilna sila in organizator. Povsem normalno je, da je za tako delo dobil niz priznanj, med katerimi je posebej pomembno prav gotovo tisto, ki ga je dobil za svoje delo na področju inovativne dejavnosti. Svoje znanje in strokovna dognanja je objavljaval v strokovnih revijah in postal priznan strokovnjak metalurške stroke v naši domovini. K njenemu razvoju je prispeval tudi kot aktiven sodelavec v strokovnih društvih, v katerih je opravljal tudi odgovorne dolžnosti.

Ob odhodu v pokoj nam je s svojimi dosežki zapustil bogato dediščino, iz katere bodo mladi strokovnjaki lahko črpali nove perspektive bodočega razvoja livarstva v Litostroju.

Sodelavci

Kot problem so bile izpostavljene tudi naslednje objektivne okoliščine, ki vplivajo na kvaliteto dela delovne skupnosti:

- materialni pogoji za delo so v vsej delovni skupnosti praviloma slabi;
- prostorske težave oziroma razbitost posameznih služb delovne skupnosti po vsej delovni organizaciji;
- plačevanje delovne skupnosti (PTS plačal samo planirani znesek);
- delovna skupnost je velik povzročitelj režijskih stroškov, ki pa so nenehno omejevana, zaradi česar ne more, na zadovoljstvo delavcev, ustrezno urejati vseh zadev (na primer obratna ambulanta).

Kot poseben problem je bilo izpostavljeno vprašanje vodje delovne skupnosti. Generalni direktor se ji kot njen vodja zaradi številnih drugih obveznosti ne more v zadostni meri posvetiti, odsotnost vodje pa povzroča številne probleme na raznih področjih; ni ustrezne koordinacije znotraj DS SSP ter ostalimi tozidi in delovnimi skupnostmi, kar je čutiti tudi pri delu in odzivu na delo delovne skupnosti.

Razpravljali so tudi o ponekod dokaj obsežnih službah v tozidih, ki opravljajo storitve skupnih služb. Ugotoviti bi bilo potrebno upravičenost teh služb oziroma oceniti, ali so bile delovne skupnosti dane

preobsežne zadolžitve, ki jih ne more izpolnjevati in je to povzročilo pojav in razcvet teh služb, ali pa ležijo vzroki drugje — v željah in zahtevah tozdov, katerim pa delovna skupnost ne more in ne sme ugoditi.

Glede na konkretne pripombe o delu pravne službe je bil dan predlog, naj se najprej ugotovi vsebino dela pravne službe ter informiranost temeljnih organizacij o vsebini njihovega dela. Če je vzrok tu, ga je potrebno odpraviti, če pa leži drugje, pa je potrebno službo organizirati tako, da bo služila svojemu namenu.

Dane so bile pripombe na obveščanje delavcev o dejanskem stanju kot tudi o zadevah, ki jih najbolj neposredno prizadevajo (izplačila OD). Pomanjkanje ustreznih informacij, ki seveda sproža številne nepreverjene govorice, lahko v trenutku, ko je ogrožena socialna varnost in eksistenca delavcev, povzroči velike težave.

Najboljši odgovor na vse kritike, ki so bile izrečene na račun dela skupnih služb, je povečanje kvalitete dela, to pa lahko delovna skupnost doseže na način, ki velja tudi za celoten Litostroj; z mobilizacijo in tesnim sodelovanjem vseh.

Pripravil: J. Elikan

Odšli so v pokoj

V januarju 1987 je odšel v invalidski pokoj naš dolgoletni sodelavec Franc ZGONC. V Litostroj je prišel leta 1961. Delal je v jeklolivarni kot strojni čistilec. Težko in naporno delo je opravljal marljivo in vestno.

Čeprav je težko livarsko delo pustilo sledove na njegovem zdravju, upamo, da se mu bo v domačem okolju zdravje čimprej povrnilo. Želimo mu še mnogo zdravih in zadovoljnih let v pokoju.

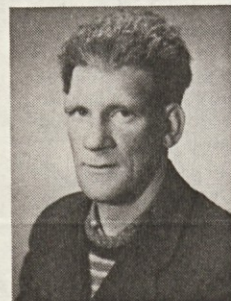
Sodelavci

V aprilu je odšla v pokoj dolgoletna sodelavka Marija LAH, referentka v Službi kvalitete v tozdu PUM-Livarne. V več kot 30 letih dela v naši tovarni je opravljala različne, vedno zahtevnejše naloge, povsod pa se je odlikovala z vestnostjo in natančnostjo. To je še posebej prišlo do izraza v obdobju, ko ji je bilo poverjeno urejanje arhiva in delo pri atestih za inozemske kupce naših proizvodov.

Želimo, da bi zasluženi pokoj uživala v sreči in zadovoljstvu in da bi se tudi v tem obdobju še videvali in srečevali.

Sodelavci

Dimitrij KVEDER se je zaposlil v Litostroju 18. 5. 1949 in delal od začetka pa vse do upokojitve v tozdu IVET.

Opravljal je naporno fizično delo pri razkladanju in nakladanju vagonov in tovornjakov, saj je pred leti večina teh del potekala ročno v težkih vremenskih razmerah. Leta 1970 pa je naredil pri železnici izpit za premikača in navezovalca ter do upokojitve opravljal ta dela in naloge.

27. marca 1987 smo se v prijetnem vzdušju poslovili od dolgoletnega sodelavca in tovariša ter mu zaželeli mnogo zdravja in zadovoljstva v zasluženem pokoju.

Sodelavci

V decembru 1986 je odšel v zasluženi pokoj tovariš Franc MAJCEN, strojni čistilec v livarni jekleni litine.

Na tem delovnem mestu je vestno in marljivo opravljal svoje delo 26 let.

Bil je vzor svojim sodelavcem, ki se mu za ves trud zahvaljujemo in mu želimo še mnogo zdravih in zadovoljnih let v pokoju.

Sodelavci

V aprilu je odšel v pokoj naš dolgoletni sodelavec Rudi KATNIČ.

V Litostroj je prišel 1951. leta. Svoje delo je pričel v konstrukciji turbinske opreme, nato pa je delal kot kontrolor v obdelavi in funkcijski kontrolor v montaži do svoje upokojitve.

Svoje delo je vestno in zavzeto opravljal. S tov. Rudijem smo se vsi sodelavci dobro razumeli zaradi njegovega poštenega značaja in pripravljenosti pomagati povsod, kjer je bilo potrebno.

Za delovni trud, ki ga je vložil v izdelke turbinske opreme, se mu vsi sodelavci najtopleje zahvaljujemo.

Želimo mu še veliko uspehov, zdravja ter da bi nas še večkrat obiskal.

Sodelavci

Zahvale

Ob mojem odhodu v pokoj se najlepše zahvaljujem sodelavcem iz tozda Montaža za prijetno slovo, ki mi bo ostal v lepem spominu. Samoupravnim organom in vodstvu Montaže hvala za šopek rož, lepe besede ter spominsko darilo. Posebno se zahvaljujem sodelavcem Elektromontaže za izredno pozornost, pomoč in spodbudo ob mojem prvem koraku v neznanu. Lepa in praktična darila mi bodo vedno oživila spomin na lepa leta življenja in dela v Litostroju. Hvala vsem, ki ste se udeležili skromne, toda prisrčne slovesnosti v delavnici. Nenazadnje se zahvaljujem vsem sodelavcem v tovarni za sodelovanje v teh kratkih letih. Hvala vsem, ki ste mi v tem času nudili strokovno pomoč pri izvrševanju včasih zapletenih in težkih delovnih nalog.

Za naprej pa želim vsem predvsem mnogo zdravja in še veliko delovnih uspehov.

Franc Sazonov, tozda Montaža

Obrambni dan na šoli

V naši šoli smo 11. aprila izvedli obrambni dan. To je ena od oblik izpopolnjevanja učencev in učiteljev na področju SLO in DZS, zato smo smotre tega dne zastavili v skladu s temi dejavnostmi. Ti so bili: ugotavljanje virov in pomena DSZ in njene manifestacije v praksi, analiza političnih odnosov v Jugoslaviji in drugod po svetu, utrjevanje znanja s področja SLO, varnosti v prometu in orientacije, urjenje razstavljanja in sestavljanja orožja, streljanje z zračno puško, met bombe v cilj, spoznavanje orožja iz osebne oborožitve v JLA, spoznavanje postopkov pri oskrbi ranjencev in razširjanje znanj iz zgodovine NOV z ogledom Muzeja ljudske revolucije. Uskladitev vseh teh dejavnosti je pri velikem številu učencev zahtevala precej natančen potek dela, ki je bil že vnaprej načrtovan in je bil tudi v celoti izveden. V prvem delu smo delali v učilnicah, ko so učenci pripravili pregled pomembnih dogajanj v državi in v svetu ter s tem povezali vlogo DSZ. Rezultati predhodnega in skupnega dela učencev so bili zanimivi in aktualni, precejkrat je bilo moč čutiti, da učence zanima prihodnost, ki jo kroji dogajanja v sedanjem času. Med ostalimi so opozorili na negotovo sporazumevanje med ZDA in SZ, na nadaljevanje jedrskih poskusov, na neurejene gospodarske razmere v Jugoslaviji, ki jih velikokrat preglašijo notranja trenja ter na reakcije, ki jih zbuja mladinska gibanja.

Testi znanja v času druge ure iz tem SLO, prometa, orientacije in zdravih rastlin so pokazali zadovoljive rezultate. Učenci so tekmovali po skupinah 5—6 znotraj oddelkov in po letnikih. V 30 minutah so odgovorili na 30 vprašanj. Pri obeh urah v šoli so sodelovali učitelji, med prvo kot usmerjevalci in sogovorniki v razpravi, med drugo pa kot ocenjevalci.

Praktični del obrambnega dne smo izvedli v okolici šole, učenci 4. letnikov pa so si ogledali Muzej revolucije. Tekmovanja so se odvila med ekipami posameznih oddelkov, in sicer so po trije učenci tekmovali v metu bombe v cilj in streljanju, štirje pa v razstavljanju in sestavljanju puške. Vsa tekmovanja so bila izvedena načrtno in regularno, s čimer smo dobili nove zmagovalce za letošnje šolsko leto, od katerih se bodo najboljši pomerili z ostalimi šolskimi ekipami na regijskem tekmovanju. Treba je omeniti, da so učenci sodelovali tudi že pri načrtovanju in pripravi obrambnega dne ter pri samem izvajanju aktivnosti in urejanju rezultatov, pri čemer so se ponekod izkazali kot enakovredni sodelavci.

Končna ocena obrambnega dne je lahko dobra, glede na to, da smo tovrstni način izvedli prvič, pa nam bodo izkušnje pomagale pri predvidevanju vseh problemov, ki nastanejo pri tako široki in obsežni dejavnosti.

Marjan Cencen

Naslovnik neznan

V aprilu je bilo vrnjenih 31 časopisov Litostroj z naslednjimi naslovi: Sakib Abdić, Travniška 17, 61000 Lj.; Muhamed Besić, Vlahovičeva 2, 61000 Lj.; Tehvid Brkić, Triglavska 11, 61000 Lj.; Zuhdija Budimilić, Čančkova 48, 61000 Lj.; Šefik Durđić, Knezov Štridon 39, 61000 Lj.; Ljilja Glušac, Jamova 66/A, 61000 Lj.; Nihad Hajdarević, Andrejševa 14, 61000 Lj.; Alenka Hren, Glavarjeva 15, 61000 Lj.; Hamdija Huskić, Abramova 14, 61000 Lj.; Hasan Jusić, Archinetova 3, 61000 Lj.; Dušanka Karalić, Andrejševa 14, 61000 Lj.; Jože Keber, Ob studencu 7, 61260 Lj.-Polje; Borut Knaps, Šišenska 15, 61000 Lj.; Drago Lančaj, Šarhova 30, 61000 Lj.; Emilijan Levec, Mrharjeva 3, 61000 Lj.; Ismet Ljubijankić, Bijedićeva 2, 61000 Lj.; Tončka Lozar, Litijska 188, 61261 Dobrunje; Eleonora Marendić, Hubadova 20, 61000 Lj.; Sever Pajalić, Archinetova 3, 61000 Lj.; Čazim Pehlić, Trubarjeva 74, 61000 Lj.; Savo Perić, Dolenjska c. 44/B, 61000 Lj.; Drago Pezerović, V Dovžej 6, 61210 Lj.-Šentvid; Branko Podpečan, Dolenja vas 57, 61355 Polhov Gradec; Vlatko Stanjko, Dobrunjska 26, 61000 Lj.; Boško Stojković, Bolgarska 16, 61000 Lj.; Bruno Šavli, Smrtnikova 4, 61000 Lj.; Franc Špenko, Cankarjeva 12, 61000 Lj.; Nedeljko Travar, Brilejeva 22, 61000 Lj.; Murat Tumbul, Vide Pregarčeve 11, 61000 Lj.; Gojko Vasiljić, Brilejeva 6, 61000 Lj.; Osman Zejnić, Djakovičeva 29, 61000 Ljubljana.

Pravilen in natančen naslov nam sporočite pisno na naslov: ZPS TITOVİ ZAVODI LITOSTROJ, Center za samoupravljanje, DPO in informiranje, 61000 Ljubljana, Djakovičeva 36, ali po telefonu na številko (061) 556-021, 558-341, interna 1371. Obenem pa sporočite svoj naslov ali spremembo tudi referentu za zaposlovanje na tel. 558-341, interna 1316.

Posebno obvestilo pa velja za stanovanke na Smrtnikovi ulici: za te stanovanjske enote potrebujemo tudi ŠTEVILKOSTANOVANJA v stolpnici, sicer nam poštar časopis vrne.

gpm

Ob smrti mojega očeta Blaža KONCILJE se najlepše zahvaljujem sodelavcem DS PFSR za podarjeno cvetje in spremstvo na zadnji poti.

Slavka HORVAT

»Ob nenadni in boleči izgubi svojega sina Marjana ANZELCA se iskreno zahvaljujem OO sindikatu za podarjeni venec in govorniku za tople besede ob slovesu.

Hvala tudi pevcem in pihalnemu orkestru za žalostinke, kakor tudi vsem, ki ste ga imeli radi in se ga boste spominjali.

Mara ČERNE

Ob smrti mojega očeta Cirila Petkoviška se zahvaljujem vsem sodelavcem TOZD ZSE in stanovalcem SD II za darovano cvetje, izrečeno sožalje in udeležbo na pogrebu.

Jožeta Vrhovec z družino

Zahvaljujem se vsem sodelavcem TOZD ZSE in stanovalcem SD II za darovano cvetje in izraze sožalja ter udeležbo na pogrebu mojega očeta Franca Komljanca.

Marija Čovič z družino

mo o razmerah na cesti, o zasedenosti letal in vlakov, o dežurnih trgovinah, pa turistična obvestila, važnejše telefonske številke in podobno. Če želimo znova priklicati redni televizijski program, pritisnemo na gumb z oznako TV; sliko teletekst strani takoj zamenja slika prvega programa ljubljanske TV. Kdor slabo vidi, lahko s pritiskom na poseben gumb na daljinskem regulatorju poveča črke na straneh teleteksta.

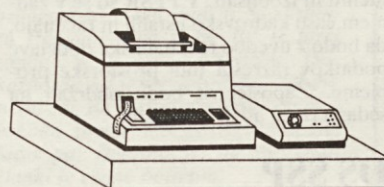
Omenili smo že, da mnoge države redno oddajajo teletekst, medtem ko ga nekatere še preizkušajo. Žal enotnega svetovnega standarda za teletekst še nimamo, kar je seveda slabo. Zdaj obstajata dva standarda: Velika Britanija je nosilec sistema Ceefax-Oracle, Francija pa sistema Antiope-Didon. Osnovna razlika med njima je v formatu zapisa. Britanski sistem ima stalen format strani, čas trajanja pa je za vse strani enak, ne glede na vsebino. Francoski sistem ima spremenljiv format. Oba sistema imata seveda svoje prednosti in pomanjkljivosti. Pri sistemu Antiope-Didon so grafične možnosti večje in čas za prenos je bolj izrabiljen, zato pa potrebuje bolj izpopolnjen in dražji dekodler, kot ga ima britanski teletekst. Slednji je vsekakor bolj razširjen (in starejši); uporablja ga tudi RTV Ljubljana.

Ker vse države ne uporabljajo enakih standardov, pa tudi ne istih izrazov za teletekst in videotekst (glej tabelo!), moramo na oboje opozoriti zlasti tiste, ki nameravajo za svoj televizijski sprejemnik dokupiti v tujini teleteks ali videoteks dekodler. Če npr. kupujemo dekodler za videoteks v ZR Nemčiji, moramo zahtevati dekodler za Bildschirmtext. Če bi namreč

zahtevali dekodler za videoteks, bi dobili takšnega za teletekst. Sicer pa iz tabele lahko razberemo, da uporabljajo enaka izraza kot pri nas samo v Švici.

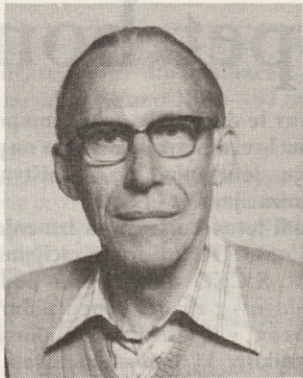
Država:	Naziv	Naziv
	za teletekst:	za videoteks:
Jugoslavija	TELETEKST	VIDEOTEKS
ZR Nemčija	TELETEXT	BILDSCHIRMTEXT
	ali VIDEOTEXT	BILDSCHIRMTEXT
Avstrija	TELETEXT	VIDEOTEX
Švica	TELETEXT	VIDEOTEX
Italija	TELEVIDEO	VIDEOTEL
Francija	ANTIOPE	TÉLÉTEL
Vel. Britanija	TELETEXT	PRESTEL
Danska	—	TELEDATA
Norveška	—	TELEDATA
Finska	TEKSTIV	TELSET
Švedska	—	DATAVISION
Holandija	TELETEXT	VIDITEL
ZDA	—	NAPLPS
Kanada	TELIDON	TELLDON
Japonska	CAPTAIN	CAPTAIN VIDEOTEX

Na RTV Ljubljana pripravljajo v sodelovanju s podjetjem Gorenje-Velenje modifikacijo teletekst sistema, ki bo (že v bližnji prihodnosti), omogočila oddajanje 256 strani namesto sedanjih 100. Povejmo še, da ima od domačih televizijskih sprejemnikov samo model »Marathon TTX« (proizvajalec Gorenje-Velenje) serijsko vstavljen teletekst dekodler.

Sodobna TELEKS naprava (teleprinter)

V spomin

Na ljubljanskih Žalah smo se 24. aprila tiho poslovili od našega sodelavca, vzgojitelja in prijatelja Oskarja STICHA.

Rojen je bil leta 1922 na Jesenicah na Gorenjskem. Po končani meščanski šoli v Ljubljani je nadaljeval študij na Državnem učiteljskišči v Ljubljani. Poleg tega je obiskoval glasbeno šolo. Kot mlad učiteljskišnik je moral zaradi sodelovanja v Osvobodilni fronti leta 1942 v internacijo. Popolnoma oslabil se je iz Gonarsa in Trevisa vrnil avgusta 1943. Ob velikih racijah na učiteljskišči so ga ponovno zaprli in kasneje poslali na prisilno delo. Po dosluženju JLA se je leta 1947 zaposlil v Triglav filmu kot organizacijski sekretar in kasneje v Iskri Kranj.

Njegova velika želja po delu z mladimi se mu je uresničila šele leta 1950, ko je bil postavljen za učitelja v takratni Industrijski kovinarski šoli v okviru Titovih zavodov Litostroj. Njegovi učenci se ga spominjajo predvsem kot vzgojitelja v Domu učencev, saj se je kmalu po zaposlitvi v Litostroju povsem posvetil vzgoji in vestno opravljal svoje delo vse do upokojitve leta 1982.

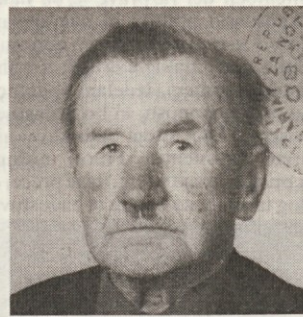
Delo vzgojitelja ni bilo lahko, še posebno v barakah, kjer je bil Dom učencev vse do leta 1958. Naporno delo, težave in nedoločen delovni čas je Oskar prenašal poln vedrine in optimizma. Nikdar mu ni zmanjkalo časa za razgovor, nasvet in pomoč pri učenju. Njegovi gojenci smo se počutili kot velika družina, njega pa smo imeli za drugega očeta. Poleg rednega dela je še našel čas za različne dejavnosti učencev. Leta 1953 je bil soustanovitelj taborniške družine, ki se je razvila v četo, leta 1965 pa v taborniški odred Zlatorog. Kot dolgoletni tabornik in starešina taborniškega odreda Zlatorog je za popularizacijo taborniške organizacije prejel vrsto najvišjih priznanj, od republiških do zveznih.

Še veliko načrtov je imel ob odhodu v pokoj. Kot vedno optimistično razpoložen je pravil, da se bo lahko več posvetil glasbi, ki jo je tako ljubil. Bolezni, ki so se vrstile, so mu prekrizale njegovo delo. Kljub temu je še prihajal med nas in nam pomagal pri vzgojnem delu.

Izgubili smo sodelavca-prijatelja, ki smo ga cenili in imeli radi. Bogata zapuščina, ki je ostala v njegovih učencih, je njegovo darilo, za katerega mu bomo vedno hvaležni.

Njegovi sodelavci

V spomin

18. aprila 1987 je umrl naš sodelavec Jože NOVAK, upokojen od leta 1965. Pred upokojitvijo je opravljal dela in naloge zbiralca koristnih in nekoristnih surovin v tozdu IVET. Od pokojnika smo se poslovili 20. aprila 1987. Vzornega sodelavca in dobrega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

Sodelavci

ZAHVALA

Ob smrti našega očeta Jožeta NOVAKA, upokojenca iz Gorenjega Laknica pri Mokronogu, se najlepše zahvaljujemo tozdu IVET za podarjeni venec, obisk na domu in spremstvo na zadnji poti.

Vsi njegovi

VIDEO

SODOBNI
KOMUNIKACIJSKI
SISTEMI

3

Piše: P. Požnenl

Kot telekomunikacijski medij nam teletekst ponuja zelo veliko novih možnosti. Predvsem nas sproti seznanja s svežimi novicami, ki jih uredništvo uvršča v program. Nedvomno bo zelo hitro osvojil svet, mnoge države pa ga že redno predvajajo. Pri nas ga predvaja le RTV Ljubljana; vsak dan 15 minut pred začetkom rednega programa ljubljanske RTV in ves čas do konca programa. Ob sobotah, nedeljah in praznikih se predvajanje teleteksta začne že zjutraj.

Gledanje teleteksta

Strani teleteksta prikličemo na zaslon sprejemnika tako, da pri vključenem prvem programu ljubljanske televizije pritisnemo na teletekst tipko daljinskega regulatorja (navadno je označena s TT). Slika prvega programa izgine z zaslona, prikaže pa se naslovna stran teleteksta (slika 3).

Strani izbiramo s pritiskanjem na oštevilčene gumbke, ki na daljinskem regulatorju pomenijo različne kanale ali programe. Teletekst ljubljanske RTV ima sedaj 100 strani, ki so označene s številkami od 100 do 199. Zaželeno stran se na zaslonu pokaže po nekaj sekundah. Ko hočemo stran spremeniti, odtipkamo ustrezno številko, pri izbiranju strani pa si pomagamo s kazalom. Splošno kazalo z

vsebinsko teleteksta je na strani 101, medtem ko so na strani 102 naslovi domačih in tujih novic, ki jih trenutno vključuje program teleteksta. Na strani 139 so razporejene informacije s kulturnega področja, na strani 151 pa različna obvestila, deni-

Izleti v rožniku

Sneg se topi, mi pa prodiramo vse višje in višje... Kaže pa, da na Kavkaz vendarle ne bomo prilezli. No, nič hudega, pa kdaj drugič! Saj imamo tudi doma neodkritih lepote še na pretek. Naslednji mesec so na programu naslednji izleti:

6. junij: KOKRA — KAMNIŠKA BISTRICA — Upajmo, da bo Dom v Kamniški Bistrici odprt, saj se bo po naporni hoji pivo res prileglo! Vodnik: Vipotnik

14. JUNJA: TABOR MDO — Tokrat bomo lahko spoznali nižji »hribček« Kluč, ki je v bližini Polhograjskih Dolomitov. Tako pri »spustu« ne bo nevarnosti za tiste, ki bodo imeli nekoliko mehkeše noge (iz znanih razlogov).

20. JUNJA: PRŠIVEC — V Bohinjske planine nas bo, kot že tolikokrat, popeljal vodnik Dolenc. Zato bo seveda pod nujno opremo spadal tudi fotoaparati.

PRIPOROČAMO

UTRIP GORA

Vse planince in druge ljubitelje gora obveščamo, da je pred kratkim začela izhajati nova revija Utrip gora. Izdaja jo Delavska enotnost, sodeluje pa tudi Planinska zveza Slovenije.

Revija je izredno dobra in privlačna oblika informiranja o planinski dejavnosti. Vsebinska je zanimiva za vse, ki hodijo v gore. V njej bodo našli marsikaj zanimivega, kar jim bo koristilo na planinskih izletih in vzponih ali pa jih seznanilo z delom planinske organizacije in njenimi aktivnostmi ter s pogledi planincev in drugih ljudi na planinstvo in njegov pomen.

Priporočamo, da revijo redno kupujete ali jo naročite na naslovu ČGP DELO, Tozd Delavska enotnost, Ljubljana, Celovška 43. Za pokušino pa objavljamo zanimiv članek iz revije Utrip gora:

Slovinci in planine

Kaj žene dolinca, da se v poti svojega obraza spoprijema s strminami gorskega sveta? O gorah in planinah so pisali in se izpovedovali pesniki, pisatelji pa še prenekateri velmožje našega duha, listi naših gora. In še pišejo, pesnijo. Kot da bi bili vršaci, ki nas obkrožajo, večna neizpeta pesem.

Pravijo in pravimo, da smo Slovenci planinski narod. Pravijo tudi, da je planinstvo slovenski narodni šport številka 1. Še marsikaj drži, kar pravijo in pravimo za navezo Slovencev s planinami. Planinstvo je nekakšen nepisan sinonim slovenstva.

Skoraj bo minilo 100 let, kar so naši dedje začeli organizirano spreminjati tuja imena in napise naših gora v slovenske. Boj zoper potujčevanje torej ni obšel naših gora in planin.

Planine so tudi v novejšem času postale naša narodnostna trdnjava, narodnostni ponos. Kar 5,3 odst., to je nad 100.000 Slovencev, je včlanjenih v 179 planinskih društev in kdo bi vedel, koliko še jih zahaja v planine, čeprav brez izkaznic. Mimogrede, v Jugoslaviji, razen Hrvatske ter Bosne in Hercegovine z 0,8 odst., v nobeni republiki ne dosega članstvo 0,5 odstotka prebivalstva.

Slovinci pa nismo planinski narod zgolj po številu planincev, ampak sodimo tudi na sam vrh svetovnega alpinizma. Ponašamo se z imeni, junaki svetovnega slovesa, ki so ime naše deželice ponesli na vse konce sveta. Toda! Pohod na Mont Everest se ni začel v Nepal, ampak s pohodom fantiča s prijatelji in starši na najbližjo vzpetino nedaleč od domačega praga!

Ponašamo se tudi z množičnostjo. Zato ni nič nenavadnega, če se pri nas, na nedeljski nogometni tekmi dolgočasi in kremži peščica navdušencev, v istem času pa se večtisočglava množica znoji po sedem tisoč in več kilometrov dolgih planinskih poteh. Samo na letošnjem zimskem pohodu na Snežnik so našli nad 4.000 udeležencev.

Kaj nas zvalja in vleče v planine? Težko bi izluščili eno samo pravilo. Gore in gornštvo so tudi del narodove kulture in kulture slehernega Slovenca. So del intime. Ljudje se v planinah ne le sproščamo, ne zajemamo zgolj zraka in narave z veliko žlico, ampak se tudi spreminjamo. Pozdrav »Srečno!« prihaja na planinskih poteh globlje iz srca. Stisk roke v planinah še nekaj velja. V planinah se znanstva in prijateljstva spletajo krepkeje, hitreje in trdnije.

Ljudje v planinah ne iščemo le stika z naravo, iščemo tudi sebe. Vse to najdemo med planinci. In kanček tega »utripa gora« želimo ponesti tokrat tudi na vaš dom.

Marjan Remic

Narava ni koš za smeti!

Mateja Zgonc
OŠ Hinka Smrkarja

Portret

Ker je že maj, mesec mladosti, naj bo tudi portret v takšnem znamenju. Zato sem si za sogovornico izbrala mlado in simpatično enaindvajsetletno Lidijo KOSTREVC, ki je po poklicu ekonomistka v tozdu Prodaja. Dela na področju malih hidrocentral in jo delo zelo zanima in veseli. V Litostroju se je zaposlila kot naša biva študentka, dve leti delovne dobe pa sta tudi že za njo. V tem času je že dobila vpogled v dogajanje in poslovanje Litostroja in ni nad njim nič kaj navdušena. Vse preveč in še prevečkrat je birokratskega dela, ki hromi uspešno in naglo poslovanje. Tako se Lidiji včasih zdi kot da dela nenehno stojijo na isti točki ali pa da je včasih popolnoma brezupno. Na drugi strani pa so mladi ljudje,

ki prihajajo v tovarno polni volje in teoretičnega znanja, zelo kmalu pa ugotovijo, da nimajo prav nobenih možnosti. Vrsto let opravljajo nepomembna in neodgovorna dela in kratko malo ne pridejo do možnosti, da bi lahko delali samostojno in odgovorno. To seveda povzroča, da svojega dela ne cenijo več, zato si prizadevajo, da čimprej odidejo drugam. Kje so za to vzroki je težko reči, najbrž pa ni čisto napačna ta teorija, da se nadrejeni zaradi pogosto neustrezne izobrazbe počutijo ogrožene in mladih ne pustijo zraven — ali pa mladim res tako malo zaupajo.

Seveda je tudi Lidijo že zgrabilo, da bi odšla drugam, vendar je predvsem privlačil razgibano delo, ki ga opravlja.

Že skoraj ves čas, kar je v Litostroju, je aktivna tudi v mladinski organizaciji. V tozdu Prodaja imajo pač dobro mladinsko predsednico, predsednico, ki skuša vse novozaposlene mladince vključiti v delo in Lidija je bila pripravljena delati. Na žalost pa je tudi tu tako, da od več kot trideset mladincev dela le kakšnih pet, ostali pa kratko malo nič. To tudi pomeni, da naša celotna mladinska organizacija ni našla načina kako pritegniti mlade k aktivnosti. Ni ustreznih programov in ni aktivnosti, ki bi dajala mladim zgled in voljo, da bi preko svoje organizacije reševali svoje probleme. Preko mladinskega gibanja se je Lidija udeležila tudi izleta v CSSR, sodeluje pa tudi pri mladinskem projektu izgradnje MHE Bača, ki ga naši mladinci že dolgo pripravljajo v sklopu mladinskih delovnih brigad. Na žalost pa se je celotno delo močno zaustavilo zaradi pomanjkanja denarja, ker vas Bača nima investitorja za tako potrebno hidroelektrarno. Vseeno pa vse tako kaže, da bo delo kmalu le steklo in da se bo našel denar, čeprav je vprašanje, kje se bodo našli mladinci za delo na terenu.

Obramba in zaščita

Aktivnosti v okviru obrambe in zaščite pred podtalnim delovanjem smo v SŠTS Franca Leskoška-Luke izvedli v dveh delih, kar je v skladu z delom, ki ga opravljamo pedagoški delavci. Prvi del je vključeval učence in učitelje v okviru obrambnega dne 11. aprila 1987, kjer smo eno uro posvetili navedeni temi. Po uvodnem enournem seminarju pred obrambnim dnem s predstavniki učencev vseh oddelkov na šoli so učenci pripravili referate, ki so zajemali predvsem aktualna politična dogajanja ter druge aktivnosti v notranje in zunanje političnih odnosih ter pojave protisamoupravnih in subverzivnih dejavnosti. Kot vir informacij so služila sredstva javnega obveščanja, za metodološko osnovo pa so bila znanja iz predmetov STM in OZ. Učitelji so sodelovali kot sogovorniki in usmerjevalci.

Drugi del obrambnih aktivnosti smo izvedli samo delavci SŠTS 22. aprila 1987, ko smo se poglobili v analizo pojmov in dela s področja podtalne dejavnosti. Poudarili smo skrbne izvedbe obrambnega dne v utrjevanju obrambnega usposabljanja.

Po uvodni opredelitvi smotrov predavanja obrambe in zaščite pred podtalnim delovanjem smo se seznanili z osnovnimi točkami posveta, ki je bil na to temo v okviru občine Ljubljana-Šiška. Točke so zajemale: politično oceno, samoupravne odnose, varstvo okolja in ostalo. Obravnavali smo novejšo problematično pojave v naši družbi, kot so: gospodarske težave v Jugoslaviji, štafeta, plakati za obeležje dneva mladosti, mirovna gibanja, članki v Novi reviji.

Soglašali smo z oceno, da se je s temi problemi treba spoprijeti tvorno in argumentirano, na podlagi konstruktivnega dialoga, ki bi preprečil možnost neupravičene uporabe prisile. Pri tem je obveščanje eden temeljnih pogojev za pretok informacij in objektivno oblikovanje stališč. Evforične reakcije na različna mnenja so nevarne in neodgovorne, k temu pa večkrat pripomorejo neenotni kriteriji informiranja v jugoslovanskem družbenem okolju.

S pomočjo prosojnic smo izvedli predavanje o podtalnem delovanju kot sestavnem delu mednarodnih in

notranjepolitičnih odnosov. Po uvodni opredelitvi pojmov smo poiskali konkretne primere za vse oblike podtalnega delovanja, označili in navedli nosilce, definirali cilje in se potem ponovno posvetili Jugoslaviji. Po naštetju nekaterih konkretnih dogodkov in pojavov smo navedli še ukrepe proti podtalni dejavnosti ter nosilce te aktivnosti. Spregovorili smo tudi o individualnih dolžnostih vsakega delovnega človeka in občana pri preprečevanju teh pojavov znotraj delovne sredine in se kritično izrazili o dogajanjih, ki omejujejo samoupravne odnose.

Končno stališče učiteljev o predavanju je bilo ugodno, ker je le-to bilo aktualno in ne zgolj formalno, izrazili pa so tudi nujnost, da je prosvetni delavec sprotno seznanjen z dogajanjem v naši družbi, saj so njegova stališča tudi na področju

Tudi te akcije so vedno bolj klavrne in zanimanja med mladimi za brigade vsako leto bolj upada.

Pa vendarle imajo enaindvajsetletniki, kot je na primer Lidija, veliko problemov v življenju. Končajo šolanje, se zaposlijo in po večini — tako kot ona — stanujejo pri starših. Ves denar, ki si ga zaslužijo najprej kot pripravniki pa tudi kasneje, ne zadošča za nakup kakršnegakoli kočnika, da bi se lahko osamosvojili in začeli živeti samostojno. Lidija, ki sicer izžareva optimizem, je začela varčevati za stanovanje, vendar si ne dela nobenih praznih iluzij, da bo na ta način lahko kupila karkoli. Ampak poizkusiti se pa vendarle splača. Obenem pa je to dekle, ki je polno življenja in energije. Zanimajo jo vse in vse bi rada poizkusila. Nadvse rada pleše, zato je obiskovala tudi plesne tečaje in je zdaj redni gost Festivalne dvorane in disco klubov, obvezno je tudi obiskovalec glasbenih koncertov, kar pomeni, da glasbe ne posluša sede, temveč se vanjo in v koncertno vzdušje popolnoma vživi. Zelo rada tudi kolesari in hodi v hribe, včasih pa je tudi veliko igrala odbojko. Njena velika strast so tudi potovanja in je z družbo prepotovala malodane celo Evropo. Letos poleti se odpravlja v Turčijo, dopusta pa si skoraj ne zna predstavljati drugače kot s šotorom in kolesom. Šele tako dobi človek občutek, da je svoboden in sproščen in da je res na dopustu. Škoda le, da ga je tako malo in da tako hitro mine.

Škoda je tudi, da ni takih mladih, odkritih in dinamičnih ljudi, kot je Lidija, več, saj bi lahko svojo energijo še bolj uporabljali za reševanje težav, ki jih imajo. Še zelo veliko časa pa bi jim ostalo tudi za zabavo in razvedrilo, ki sta sestavna dela mladosti.

M. M.

ocenjevanja in prepoznavanja podtalne dejavnosti pomembna v procesu vzgoje in izobraževanja.

Izvajalec predavanja
Marjan Cencen
dipl. obramboslovec

S poti na Golico

Jezikovni ostružki

Gonilnik za turbino smo končali preje kot smo načrtovali.

Zakaj ta stavek? Ne le zaradi želje, da bi se dejstvo, zapisano v njem, tudi uresničilo, temveč zaradi čisto slovnične zadeve. Ena beseda v stavku je napačno zapisana. Katera? Verjetno marsikdo sploh ne vidi napake, misleč da v knjižnem jeziku mora biti napisano PREJE, ČIMPREJE s črko -e na koncu. Ne! Edina pravilna in dovoljena oblika tega časovnega prislova v slovarju je brez končnega -e, torej PREJ, ČIMPREJ.

Skušajmo razložiti, zakaj se napaka sploh pojavlja, od kod torej ta -e na koncu. Verjetno je vzrok analogija, podobnost z drugimi časovnimi prislovi, n.pr. KASNEJE, POZNEJE, pa tudi s prislovi na splošno (s prislovi II. in III. stopnje: bolje, hitreje, glasneje, tiše, najtiše).

Pri tem ne moremo mimo zelo pogostih fraz: SLEJ KO PREJ, PREJ KO SLEJ.

To sta v bistvu zvezi časovnih prislovov, ki pa ju nekateri, ker ju ne razumejo, vsebinsko zamenjujejo.

SLEJ KO PREJ pomeni ŠE VEDNO, ŠE ZMERAJ (Z EVO STA SI SLEJ KO PREJ PRIJATELJICI = z Evo sva si še vedno prijateljici).

Slej je namreč zastarel prislov, ki se ne uporablja več, ljudje so pozabili celo njegov pomen: poslej, pozneje.

PREJ ALI SLEJ dobesedno pomeni PREJ ALI POZNEJE (PREJ ALI SLEJ BOŠ TUDI TI ODŠEL. = Če ne danes pa jutri boš tudi ti odšel).

Vendar ljudje ti dve zvezi zamenjujejo. Tako n.pr. napačno rečejo, da bo moralo slej ko prej priti večje število naročil (= še vedno?), hoteli pa so povedati, da bi do tega moralo priti prej ali slej (danes ali jutri, enkrat že).

Zelo pogosto se tovrstne napake pojavljajo v športnih poročilih, ko je treba vse povedati ali zapisati zelo hitro, zaradi česar trpi pravilnost jezika. Poročevalec v Delu je enkrat pozimi napisal pravilo:

»Skoraj nemogoče je, da tekmovalac Petrovičevega formata PREJ ALI SLEJ ne bo našel samega sebe.« (v pomenu danes ali jutri, torej nekoč).

Nikakršne razlage pa nimamo za tako nemogoč, nepravilen in nesmiseln stavek, kot je bil izrečen na ljubljanskem radiu, ko je poročevalec sporočil Križajevo zmago: »Križaj je SLEJ KO PREJ prvi!«

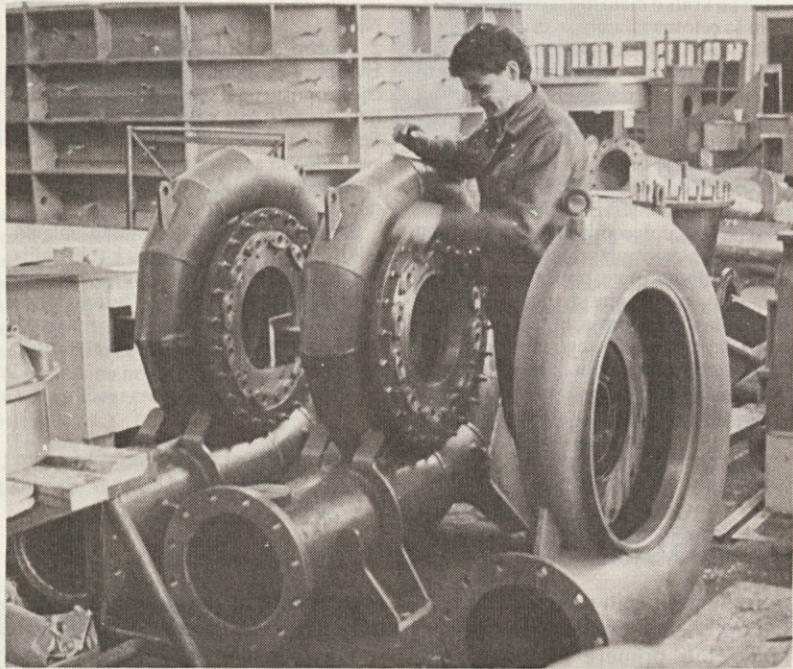
Vesna Tomec

Bomo še gradili male HE?

Obdobje izgrajenih malih hidroelektrarn ni minilo, nasprotno, celo povečuje se zanimanje zanje. To lahko vidimo iz vedno večjega interesa ne samo pri nas, temveč tudi v tujini. Lahko vidimo rezultate fakturiranja, ki se iz meseca v mesec povečuje, kljub neugodni situaciji prvih elektrarn, ki smo jih začeli graditi precej nepripravljeni ali bolje povedano: nestrokovno smo zastavili serijo agregatov, za katere ni bilo niti dobrih projektov niti pravilno izbrane opreme; nepravilno so bile pozneje izbrane lokacije, izdelovali smo opremo na zalogo.

Sedaj se javlja več interesentov kot kdajkoli prej, in to tako domačih kot tudi iz tujine. Trenutno imamo naročila iz Dalmacije, kjer je zelo velik interes na primer pri Elektroprivredi Dalmacije; kar dvajset novih objektov je v planu za izgradnjo v nekaj letih. Dve naročili,

kot so MHE Krčiči in MHE Kraljevac bosta služili za oskrbo stalne vode v koritu rek, za tako imenovani biološki minimum. V podpisu je MHE Lomštica za Elektro Gorenjsko, stala pa bo pri Trziču. Naročilo je, vendar se projektantska organizacija še ni odločila

Mali turbini za Kratovsko reko v Srbiji (Foto: E. L.)

Tudi to je naš »šiht«

● Zadnjič sem opazil gručo delavcev, ki je zaskrbljeno gledala košček papirja v rokah enega od njih. Ko sem se prerinil v ospredje, sem ugotovil, da so preiskovali litostrojski koledar prostih delovnih dni. Skrbelo jih je, če je morda sestavljalec koledarja še kakšnega 15. v mesecu dal na prosto soboto. Razočarano so ugotovili, da se bo to zgodilo še dvakrat do konca leta. Ob razmišljanju, kaj narediti, so našli rešitev. V kratkem bo en od delavskih svetov sprejel predlog, da »mora plača biti v — sredo. S tem se izognemo, da bi (sreda namreč) padla na soboto ali nedeljo«. Pametno, ni kaj!

● Eh, ti moj naivni A. B. Kdo pa bi danes še vlomil v Odpremo Litostroja? Nihče! Seveda, nihče! Kaj pa si misliš, da boš tam našel? Blagajno z zlatom? Daj, ne lomi ga, saj v sedanji situaciji, ko izdelke že kar s strojev damo naročnikom, pa res ni za pričakovati, da bi kdo tam kaj našel. Verjemi, tam trenutno tudi miši ni. Ti pa upaj, da boš tožilca prepričal, da si iskal kakšen prazen prostor za kakšno sejno sobo ali pisarno. Morda bo tako naiven kot ti, in ti — celo verjel.

● Kako so nekateri nespametni, je pokazal M. S. Možakar se je pripravljaj na praznovanje Velike noči z barvanjem pirhov, šunko itn. V delavnici si je izbral zares lepo rdečo barvo in jo natočil v ploščato steklenico od konjaka. Samo fant, ali si sploh pomislil na gnečo in prerivanje ob pol treh na izhodu? Kaj bi bilo, če bi te takrat kdo po pomoti ali nerodnosti udaril po trebuhu? Verjemi, da si pirhov ne bi spral od te zaščitne barve do druge Velike noči, pa čeprav bi se vsak dan po dvakrat tuširal. Zato lepo reci: »Bodi zahvaljen vratar, ki me je vsega tega bremena in morebitne nesreče pravočasno rešil.«

● »Jao, jao, ljudi pa ovo je ludnica!« je vpil Mladen Delić, ko je prenašal nogometno tekmo. Verjemite, tudi jaz sem tako vpil. Sicer v sebi, ročaje sedeža sem pa še bolj stisnil kot pri zobarju, ko sem se nekega dne peljal z našim avtobusom. Kaj Sve-

tovka, kaj Križaj, celo oba Mahra skupaj ne bi slalom speljala tako kot je progo od Litostroja po Celovski, VII. korpusa in Dolenjki do avtoceste prevozil naš šofer. Res, tak slalom ne vidiš tudi v risanki ne. Malo po levem pasu, malo po desnem, malo po kolesarski stezi, po pločniku, po napačnem pasu v križišču in še in še. Za polno mero pa še prijazni nasmešek voznika in lepe besede za vsakega tistega voznika, ki je prepočasni vozil ali speljeval, zaviral pri zavijanju ali celo zato, ker je bil tisti trenutek na cesti. Kljub temu, da so vsi vozniki imeli avtomobilske registracije LJ, NM, KR, KP... so bili iz ene naše bratske republike, saj noben ni znal voziti. Pa so mi delavci tiho povedali, da menda šoferji med seboj tekmujejo, kdo bo prej prišel do avtoceste. Celo leto seštevajo minute in sekunde prednosti in naskoka pred drugim. Neuradno vodi šofer, ki se je pred velikonočnimi prazniki znašel in je za Trebnje peljal kar skozi Ig. Samo na tej vožnji je pridobil kar celih četrtn ure naskoka pred drugimi šoferji. Na koncu leta bo slavnostna podelitev zlatega, srebrnega in bronastega odličja za naj- najšoferja. Podelili jih bodo — preživeli, še živeči potniki.

● Pravijo, da je mesec maj tisti res pravi mesec. Vse zeleni, diši, cveti. Pa sem ugotovil, da to velja tudi za april. Ne vprašajte, kako je zacvetel v glavo V.Š., ko je prišel na parkirišče in videl svojo stoenko kako cveti. Neznani sosed na parkirišču mu je naredil škodo za dobrih sedem starih milijonov na pločevini in laku. Sedaj zlobneži pravijo, da ima dva avtomobila: ŠKODO in SPAČKA...

● Oni dan mi je potožil kolega, ki je dobil v pisarno blagajno, da se šušlja po tovarni, da jo bo imel zato, da bo na varnem spravljaj seznam udeležbe na sestankih ZK, ki ima kot edina družbenopolitična organizacija svoje sestanke izven delovnega časa. Pa mi ni jasno, zakaj: ali zaradi prevelike udeležbe ali pa zaradi neudeležbe na teh sestankih.

VSEVED

o malem mostnem žerjavu, zato pogodba še ni podpisana, bo pa v kratkem. Tako bo omogočena pravočasna izdelava dokumentacije v IRRP, ki je do sedaj redno kasnila in so nato tudi ostali tozdi zamujali roke. V prihodnje se bomo morali nujno držati roka izdelave, ki so sedaj predolgi tudi za domače kupce. Pred prvimi pa smo podpisali pogodbo za izdelavo in dobavo opreme za MHE Tišča v Bosni. Pogodbo smo podpisali z Iskro, ki bo dobavila elektroopremo in regulacijo.

MHE Zadlaščica z dvema Peltonovima turbinama z vso elektro strojno opremo (investitorji so Soške elektrarne v Novi Gorici) je že v delu, vendar se še dopolnjuje z opremo, ki ni bila določena ob podpisu pogodbe. V sklopu te centrale je tudi naročena oprema črpališča pitne vode. Omenjene MHE po finančnem rezultatu niso tako majhne, saj nekatere presegajo 50 starih milijard.

V zaključni fazi izdelave (na žalost zelo zamujamo) pa so: objekti oziroma MHE 994, 995, 944 in 943, vse s po enim agregatom in Peltonovimi turbinami ter kompletno elektro strojno opremo in regulacijo v izdelavi pri nas. Omenjeni objekti morajo biti poizkusno montirani v maju oziroma juniju. V prodaji že pripravljamo pogodbe za podpis in za montažo na terenu.

V montaži že tudi kompletiramo opremo za objekt 939 z dvema agregatoma. Objekt bo opremljen s turbinami tipa FSH3, ki so bile izdelane na zalogo prodaje. Vse štiri Peltonove in zadnji dve Francisovi bodo montirane na Goriškem, celjskem in mariborskem področju. Kot za Peltonove tako za Francisove je že v pripravi pogodba za montažo in predvidevamo (in želimo), da bodo vse že letos uspešno obratoval.

V zaključni fazi izdelave opreme je tudi oprema za MHE Kratovska Reka za Titovo Užice (z dvema agregatoma in Francisovimi turbinami). Kupec bo prevzel opremo še v maju letos, nakar bomo nadzirali montažo. Za PAP je že gotova turbina za MHE Visučico, tudi s Francisovo turbino. V velikem zaostanku je izdelava ene Francisove turbine za zasebnega naročnika Pokerznika, ki je naši nabavi sicer zelo potrebna s svojo galvanizacijo. Že svojo drugo elektrarno bo imel pod Pohorjem. Objekt 906, to je MHE za Elektro Ljubljana (kompletna el. strojna oprema, za katero že pripravljamo pogodbo za montažo) je v velikem zaostanku. Za Zenico je v izdelavi MHE Birtričak. Vzrokov za zamude je več, eden je gotovo malomarno in neodgovorno zanemarjanje ter zapostavljanje te blagovne skupine, ki sicer predstavlja naš osnovni proizvod, katerega smo izdelali kljub vsej svetovni eliti v tej panogi dovolj kvalitetno.

Malokdo pa ve, koliko malih hidroelektrarn smo v lanskem letu, letos in morda še eno leto nazaj dali v obratovanje. To so: objekt 905, objekt 930, na Štajerskem objekt 919, 996, 908, 903 ter zadnji objekt 904, katerega smo uradno dali na obratovanje 28. 4. 1987. Vsi so za Elektro Ljubljana, v sklopu te za Elektro Novo mesto in Elektro Kočevje ter Elektro Trbovlje. Za področje Elektro Kočevje je še objekt 916, kjer deluje le en agregat, z drugim generatorjem pa je problem zaradi Radeta Končarja iz agregata, ki se do sicer skritih napak obnaša precej neposlovno ali po domače mačehovsko. Tudi to bo kmalu urejeno. Objekt 920 z dvema FSH3 turbinama je tik pred predajo, napaka je v tem, da je zmontiran, skratka pripravljen za predajo Elektro Gorenjski, na uporabo pa stoji in »čaka« na našo tehnično dokumentacijo z navodili za obratovanje in vzdrževanje. Take slabosti moramo

brez odlašanja odpraviti. V jeseni lansko leto smo dali na obratovanje tri male hidroelektrarne v DO JUB. Dve s Francisovimi turbinami v jašku in ena s cevno »S« obliko. Za eno (obratuje brez regulatorja) še nismo dobavili regulatorja. Pred dvema letoma smo izdelali štiri Francisove turbine v jašku za PAP oziroma za JLA, za nekatere smo samo opravljali nadzor nad montažo. Za PAP v Ljubljani in končnega kupca JLA smo že pred tem dobavili dve Francisovi turbini za MHE Bistrico Ušče ter eno preko PAP za MHE Arandjelovac. Medtem smo izdelali s pomočjo naših kooperantov dve mali Peltonovi za zasebne naročnike v Solčavi, ki so zelo zadovoljni, saj dobijo več moči, kot so pričakovali.

Še nekaj manjših objektov imamo v izdelavi. Teh ne bomo naštevali, saj smo našteali dovolj tudi za tiste, ki ne vedo veliko o malih HE, ali imajo popačeno sliko glede njihove proizvodnje, ki se ne da kupovati kot na primer avto.

Večkrat je bilo tudi slišati kritiko naših monterjev za opremo, ki je bila izdelana pri kooperantih, sedaj pa bomo imeli možnost izkazati se tudi na montažah s čisto pri nas izdelano opremo, seveda tudi z našimi regulatorji MER. Pričakujemo boljše in hitre rezultate. Trenutno je torej za našete objekte v izdelavi kar 18 regulatorjev MER, od katerih jih enajst potrebujemo že do konca junija.

Za MHE pa imamo sklenjena tudi izvozna naročila, kaže pa se tudi nekaj ponudb. Pred dvema letoma smo izdelali dva regulatorja MER za Indonezijo (za objekt Tolaga II). Prodali smo tudi dokumentacijo, po kateri so izdelali turbino sami, in en gonilnik. To ni bil velik posel, je pa zadovoljstvo toliko večje, ker je

kupec zelo zadovoljen z našo opremo.

Trenutno imamo za MHE podpisano samo eno pogodbo za Pakistan, in sicer za Kundal Sholu v Kašmirju. Pogodbo imamo podpisano s firmo v ZDA EBARCO, ki je obenem konzultant za kupca v Pakistanu. Zavedati se moramo, da imamo v tem delu sveta velike možnosti gradnje številnih MHE, če le ne bomo zamujali rokov za postavitve teh prvih.

Za Indonezijo pa smo dali ponudbe za MHE TES I skupaj z Ingro in kreditorjem firme iz Japonske Toyo Menke. Elektrarna ima štiri agregate, posel je skupaj z R K vreden 5,5 milijona dolarjev. Na licitaciji smo dosegli drugo mesto, ker pa je bila pred nami firma iz Kitajske in ni nudila ustreznih kreditov, oziroma je bila oprema manj primerna kot naša, smo sedaj prvi in že čakamo poziv za razgovore.

Trenutno je velik interes za MHE v Pakistanu, v Indoneziji in številnih drugih deželah Azije. Vsi pa se moramo zavedati, da znamo delati turbine, seveda tudi male, da pa tuji trg ne čaka na nas, ker se je borba za posel neverjetno zaostila. Morali bomo prav gotovo vsi misliti na to, da bomo izdelovali v krajšem roku, se prilagodili tržišču — tudi domačemu — in poiskali naše notranje rezerve, da bi zmanjšali stroške. Le tako bi lahko bile naše cene ustrežne. Ker tudi cen ne bomo diktirali mi, ampak jih bo oblikoval trg, mi pa se bomo morali prilagoditi kupcem oziroma tržišču. Zanimanje je tudi na domačem trgu dovolj veliko, le zaupanja ne smemo zgubiti. Prepričan sem torej, da je prav sedaj doba malih elektrarn in da moramo prav tu pokazati svoje sposobnosti ne le v kvaliteti temveč tudi v hitrosti izdelave.

S. Štokelj

Zavrtela se je turbina na Starih žagah

Na potoku Črmošnjice je začela obratovati že šesta hidroelektrarna na območju Elektro Ljubljana oziroma Elektro Novega mesta iz programa 100 malih HE, ki bodo zgrajene na celotnem območju Elektrogospodarstva Slovenije.

Malokdo ve, da v Sloveniji obratuje že cela vrsta malih hidroelektrarn, več kot 300. Veliko teh smo zgradili mi Litostrojčani in pomenijo za družbo velike pridobitve. Elektrarne so polnoavtomatizirane za delo brez delavcev in za vse pogoje dela na mreži ali otopno (v samostojni mreži).

Objekt 904 — Stare žage je zgrajen v zgornjem delu doline Starih žag na potoku Črmošnjice. Obratovati je začel 28. 4. 1987, pred prvomajskimi prazniki. Vrvice je prerezal član sveta federacije tovariš Ivan Maček-Matija s predstavniki Elektrogospodarstva Slovenije, predstavniki izvajalcev del JLA in SLO ter drugih. Prav je, da na prvem mestu pohvalimo prav vojsko, ki je požrtvovalno pomagala graditi, posebno sestavni del elektrarne — dovodne poti od zajetja vode, pa vse do tlačnega cevovoda. Elektrarna ima Peltonovo turbino z dvema gonilnikoma (dva tekača), vsak tekač pa ima po dve šobi. Moč turbine je 124 kW. Turbina je opremljena z elektronskim regulatorjem kombinacije Litostroja, ki je izdelal hidravlični del, in Iskre, ki je dobavila elektronski del. Generator je dobavil Uljanik in je zaradi preozke tipizacije sicer precej močnejši kot turbina. Turbino je izdelal Elkov po našem naročilu. Vse pa je bilo sestavljeno v celoto in del opreme je bil dopolnjen v Litostroju, ki je tudi izvršil montažo in spuščanje v zagon kompletne elektro strojne opreme. Pred začetkom montaže na terenu je bila prigradjena posebna sklopka za kompenzacijo preobremenitev, kar je novost za tovrstne turbine. Sklopka je dodana zaradi izkušenj, ki smo jih imeli na podobnem objektu. S projektom ta sklopka ni bila predvidena, vendar omogoča otopno obratovanje, to je delo turbine v vztrajnikom, ki je sicer vprašljivo.

Montaža na terenu je bila zelo hitro in uspešno končana, čeprav je bil začetek bolj težaven, tudi zaradi pomanjkljivih gradbenih del. Elektrarna stoji ob znani Partizanski magistrali, ki vodi iz doline lepe Krke čez hribe v Belo krajino. Nedaleč od nje je Baza 20, kjer so partizani imeli številne delavnice za orožje. Že v nekaj letih se bo investicija izplačala, saj bo letna proizvodnja dovolj velika.

Čez nekaj let bo obratovanje cenejše, najpomembnejše pa je, da je elektrarna zgrajena prav tam, kjer je voda odtekala neizkoriščena, posebno še od tedaj, ko so v tej dolini začeli opuščati stare obrate — žage in mline. Pomembno je tudi to, da se ohranijo spomini na partizanske čase in nenazadnje je važno, da je elektrarna zgrajena tako, da v primeru vojne lahko obratuje samostojno. Glavni izvajalci so bili Hidrotehnik in Elektro Novo mesto ter Litostroj, ki je izvršil dobaviteljski inženiring ter objekt uredil, da nemoteno obratuje. Poleg glavnih izvajalcev moramo še enkrat poudariti velik prispevek JLA.

Vsi želimo, da bi se turbina vrtela dolga desetletja in proizvajala električno energijo, ki bo gotovo iz dneva v dan dragocenejša. Pričakujemo nove male hidroelektrarne, tudi nekoliko večje, ki jih že pripravljamo za redno obratovanje.

S. Štokelj